Mali tablolar, anlamasını bilene işletme ile ilgili çok şeyi, kelimeler olmaksızın sessizce ifade ederler.

T.D.H.P. Uyumlu Mali Tablolarda Mali Analiz Teknikleri

S.M.M.M SELÇUK GÜLTEN & S.M.M.M. İSMAİL ÖZÇALIK

11 TEMMUZ 2015

TEKDÜZEN HESAP PLANINA UYGUN MALİ TABLOLARDA MALİ ANALİZ TEKNİKLERİ

MALİ ANALİZ TEKNİKLERİ

SMMM SELÇUK GÜLTEN & SMMM İSMAİL ÖZÇALIK
WWW.DENETİM-DUNYASİ.COM WWW.MUHASEBEANALİZ.COM
Ücretsiz E Kitap

ÖNSÖZ

Kitabımızın hazırlanması aşamasında daima teşvik ve yardımlarını gördüğümüz değerli meslektaşlarımıza, arkadaşlarımıza ve notlarımızın yayınlanmasını sağlayan www.muhasebeanaliz.com'a teşekkür ederiz. Her zaman desteğini gördüğümüz ailemize, üzerimizde sonsuz emekleri bulunan hocalarımıza ayrıca teşekkür ederiz. Burada ismini sayamadığımız bize tecrübelerini aktaran çalışma arkadaşlarımıza şükranlarımızı iletmek ve yanında yetiştiğimiz için daima müteşekkir olduğumuz değerli üstatlarımızı da burada anmak istiyoruz.

Tekdüzen Hesap Planına Uygun Mali Tablolarda Mali Analiz Teknikleri isimli kitap çalışmamızın faydalı olmasını dileriz. Her konu pek çok kez gözden geçirildi. Pek çok kısım tekrar yazıldı. Bütün bunlara rağmen anlatımlarımız sırasında veya verdiğimiz örneklerde açıklayamadığımız, iyi aktaramadığımız konular için şimdiden siz değerli okuyucuların affına sığınıyoruz. Elbette bu çalışmada eleştirilen kabul edilmeyen hususlar bulunacaktır. Bu konuların selcukgulten2@hotmail.com veya ismailozcalik@gmail.com adresine bildirilmesi halinde çalışmamızın diğer baskılarında mutlaka değerlendirileceğini beyan eder, ilginiz için şimdiden teşekkür ederiz. Çalışma esasen Sayın Selçuk GÜLTEN tarafından verilen Mali Analiz Teknikleri derslerinin notlarından oluşturulmuştur. Örnek uygulamaları ise Sayın İsmail ÖZÇALIK hazırlamıştır.

Kitabımız, kaynak gösterilmeden, kesinlikle kullanılamaz, çoğaltılmaz veya kopyalanamaz. Bilimsel atıf kurallarına uygun olmak suretiyle kullanılmasında bir sakınca yoktur.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ :001

İÇİNDEKİLER :002

GİRİŞ :004

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL ÇERÇEVE

1. MALİ ANALİZİN TARİHÇESİ :007

2. MALİ ANALİZ TÜRLERİ :008

2.1. Mali Analizin Amacına Göre Sınıflandırma :008

2.2. Analizi yapacak şahıslara göre sınıflandırma :010

3. MALİ TABLOLAR :013

3.1. Bu Bilgiler Nasıl Kullanılır? :015

3.2. Firma değeri- Sermaye maliyeti ilişkisi nedir? :015

3.3. Firma değerinin arttığı nereden anlaşılır? :016

3.4. Finansal Tablo ve Raporlarda Dikkat Edeceğimiz Özellikler :018

3.5. Firma yöneticileri neden daha az ya da daha çok bilgi sunmak isterler? :020

İKİNCİ BÖLÜM

TEMEL MALİ TABLOLAR VE OLUŞTURULMASI

1.BİLANÇONUN İNCELENMESİ :024

1.1. Bilanço Düzenleme İlkeleri :025

1.2. Bilanço İçeriği :028

2.GELİR TABLOSU İÇERİĞİ :046

2.1. Gelir Tablosu İlkeleri :047

2.2. Gelir ve Giderlerin Sınıflandırılması :049

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FİNANSAL ANALİZ TEKNİKLERİ

1. KARŞILAŞTIRMALI TABLOLAR ANALİZİ (YATAY ANALİZ) :052

2. YÜZDE YÖNTEMİ İLE ANALİZ (DİKEY ANALİZ) :056

3. EĞİLİM (TREND) ANALİZİ :057

4. ORANLAR ANALİZİ YÖNTEMİ :062

5. ÇALIŞMA SERMAYESİNİN ANALİZİ :082

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÖRNEK UYGULAMA

1.ÖRNEK UYGULAMA :086

SONUÇ :101

GİRİŞ

Mali tablo analizleri, mali tablo kullanıcıları için mali tabloları okuma ve anlama rehberi olarak adlandırılabilir. Mali tablo kullanıcılarını devlet, ortaklar, yöneticiler, işçiler, sendikalar, rakipler, kredi ve finans kuruluşları, tedarikçiler, müşteriler, TÜİK, ihale makamları, Ticaret Odaları vb. kişi veya kuruluşlar olarak sayabiliriz. Doğal olarak her bir kurum mali tablolara kendi bakış açılarıyla yaklaşırlar. Örneğin Devlet kar ve vergi ile ilgilenirken, kredi kuruluşları riske ve verecekleri kredinin geri ödenmesine ilişkin ipuçlarını mali tablolarda ararlar. Mali tabloların hazırlanması nasıl teknik bilgi gerektiriyorsa mali tabloların analizi de bu konuda belirli bilgi birikimi sahibi olmayı zorunlu kılar. Mali tablolarda yer alan hesapların ne anlama geldiği, diğer hesaplarla arasındaki bağlantılar, hesapta görülen değişimler gibi pek çok unsur mali analizlerde önemli anlamlara gelebilmektedir.

Mali tablolar özellikle de bilanço için işletmenin mali fotoğrafıdır ifadesi sıklıkla kullanılır. Mali tablolar işletmenin mali fotoğrafı ise mali analiz işletmenin röntgenini çekmektir. Mali analizde işletmenin içinde bulunduğu durum, mali yapısı, karlılığı, likiditesi, faaliyet yapısı gibi bilgiler mali tablolardan elde edilerek anlamlandırılırlar. Böylece mali tablo kullanıcıları mali tablolardan kendi beklenti ve amaçlarına uygun bilgileri elde etmiş olurlar. Mali analiz teknikleri ile elde edilen bilgilerin doğruluğu öncelikle mali tabloların doğruluğuna bağlıdır. Ayrıca mali analizi gerçekleştiren kişinin teknik bilgisi, uzmanlığı, tecrübesi gibi faktörlerde mali analiz sonuçlarının doğruluğu üzerinde etkilidir. Mali analiz teknikleri oranlar (rasyolar) analizi, yüzdeler analizi, karşılaştırmalı mali tablolar analizi ve eğilim trendleri analizi olarak sınıflandırabiliriz. Mali analiz tekniklerinin her biri tek başına kullanılabileceği gibi birlikte de kullanılabilir. Mali analiz tekniklerinin tamamının birlikte kullanılması her bir tekniğin yapısında yer alan bir takım eksikliklerin giderilmesini de sağlar. Bütünleşik bir yaklaşımla tüm mali analiz tekniklerinin birlikte kullanılmasının daha doğru sonuçlar verdiği söyleyebiliriz.

Mali tabloların sunumunda uygun raporlama çerçevesi olarak adlandırabileceğimiz tekdüzen hesap planı ve TMS-TFRS uyumlu mali tablolar sıklıkla hazırlanmaktadır. Tekdüzen hesap planı uyumlu mali tablolar 1995 yılından bu yana hazırlandığı için bu konuda mali

analiz teknikleri ile ilgili çalışmalar belirli bir düzeye gelmiştir. Bu çalışmamızda tekdüzen hesap planı uyumlu mali tablolarda mali analiz tekniklerini inceleyeceğiz.

Birinci bölümde temel kavramlar ve temel çerçeve ele alınmıştır. İkinci bölümde ise bilanço ve gelir tablosunun oluşumu konusu incelenmiştir. Üçüncü bölümde mali tablolar analizi teknikleri detaylı olarak açıklanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL ÇERÇEVE

Bu bölümde mali analiz kavramı ve mali analiz türleri üzerinde duracağız. Mali analizi; finansal tablolara bir takım özel teknikler uygulanarak istenilen bilgileri alma, hedefe uygun bilgi ve anlayış üretme süreci olarak tanımlayabiliriz. Bu analizlerin yapılması için analiz yapacak kişi iyi düzeyde muhasebe ve finansal kararlar verebilecek finansal bilgiye sahip olması gerekir. Finansal tablolar analizi finansal tablolarda bazı ilişkiler kurarak firma durumunu ve geleceğini gösterecek şekilde yorumlanmasıdır. Mali tabloların analizinde amaç;

- Tabloların düzenlendiği tarihte firmanın borç ödeme gücünün tespiti,
- Borç ödeme gücünün gelecekte devam olasılığını,
- Firmanın geçmiş ve içinde bulunulan zaman içindeki faaliyet sonuçlarının ve mali durumunun değerlendirilmesi
- Firmanın faaliyet sonuçları ve mali durumunun gelecek zaman içinde ne olacağının tahmin edilmesi[1].

Mali tablo analizlerinde mali tabloların doğruyu yansıttığı, gerçek durumu gösterdiği şeklinde zimmi bir kabul yapılır. Mali tablolar sağlıklı değilse bu tablolara dayalı analizlerde gerçeği yansıtmayacaktır. Genellikle mali tabloların gerçek durumu yansıtıp yansıtmadığı hususunda KGK'dan yetki almış bir bağımsız denetim kuruluşundan olumlu/sınırlı olumlu rapor alınması istenir.

Mali tablolar analizi konusunda yabancı bir kaynağı inceleyecek olursak "Mali tablolar analizi, çeşitli analiz yöntemlerinin uygulanarak analiz sonuçlarının bulunması, bu sonuçların eleştirilmesi, yorumlanması ve değerlendirilmesi, analizi yapılan kurumun çalışma, gelişme durumu ile karlılık ve borç ödeme durumunun saptanması, herhangi bir sorunu varsa ortaya çıkarılması ve giderilmesi için alınması gereken önlemlerin belirtilmesini içeren bir çalışmadır.

[1] AYSAN, Mustafa A., Finansal Tablolar Analizi ve diğer Muhasebe Konuları, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1976 s;13

Kısaca mali analiz, mali tablolardaki verilerin önemini ve anlamını saptamak için yapılan çalışmadır. "[2] şeklinde bir tanımlama yapıldığını görürüz.

1. MALİ ANALİZİN TARİHÇESİ

Mali tablolar ve tablo analizleri sanayileşme devrimi ile beraber İngiltere'de görülmüştür. Ancak Amerika Birleşik Devletleri'nde 19'uncu yüzyıl sonlarında bankalar ve bankerler tarafından bugünküne yakın teknik ve amaçlarla yapılmaya başlanmıştır. New York Eyaleti Bankalar Birliği, kredi talep edenlerden mali durum tablolarının istenmesi koşulunu arayan bir hükmü 1895 yılında yayımlanmıştır. Böylece bankalar kredi verirken işletmelerin mali tablolarını istemeye başlamışlar ve bu uygulama bankacılık sektöründe yaygınlaşmıştır. James Canon, kredi alacak kurumların birden çok dönemi kapsayan mali tablolarının istenilmesi gerektiğini belirtmiş ve mali durum tablolarının karşılaştırılması için bir formül vermiştir. Böylece mali analizde karşılaştırmalı tablolar tekniğini kullanan ilk analizci James Canon olmuştur.

William M. Rosendale, 1908 yılında yayımladığı "Credit Department method" adlı makalesinde, ilk kez rasyo (oranlar) analizi yöntemini kullanmıştır. Bilançodaki dönen varlıklarla kısa vadeli yabancı kaynakların ilişkisini gösteren cari oranın kredi açısından 2,5 olmasının uygun olacağını ileri sürmüştür. Böylece oranlar analizi de mali tablo analizlerinde yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Lawrence Chambertain, oranlar analizinde karlılık oranlarını geliştirmiştir. Ayrıca Lawrence Chambertain mali analiz yöntemlerinden dikey analizi (yüzdeler analizi) ilk kez açıklayan kişidir.

Stephan Gilman, eğilim tredleri analizini ilk defa ortaya koymuştur. Eğilim trendleri analizi ile rasyolar analizinde yer alan sakıncaları eleştirmiş ve pay veya paydadaki değişimlerin oranlar analizinde ne tip sonuçlara neden olabileceğini ele almıştır. Roy A. Fouike tarafından yazılan ve 1931'de yayımlanan "Practical Financial Statement Analysis" isimli kitap, oranlar analizinde kullanılacak standartları açıklamıştır.

[2] Karrenbrock W. ve Simons H. (1958), ***Intermediate Accounting.3..B.,*** N., Y., New Rochelle, Southwestern Publishing company, s. 827

2. MALİ ANALİZ TÜRLERİ

Mali tablo kullanıcılarını devlet, ortaklar, yöneticiler, işçiler, sendikalar, rakipler, kredi ve finans kuruluşları, tedarikçiler, müşteriler, TÜİK, ihale makamları, Ticaret Odaları vb. kişi veya kuruluşlar olarak sayabiliriz. Doğal olarak her bir kurum mali tablolara kendi bakış açılarıyla yaklaşırlar. Örneğin Devlet kar ve vergi ile ilgilenirken, kredi kuruluşları riske ve verecekleri kredinin geri ödenmesine ilişkin ipuçlarını mali tablolarda ararlar. Mali analizleri bu çerçeve de şu şekilde sınıflandırabiliriz.

2.1. Mali Analizin Amacına Göre Sınıflandırma

Finansal tabloların analizi, işletme ilgilerinin amaçlarına göre değişik açılardan yapılmaktadır. Analizin yapılma amacına göre, analiz türleri 3'e ayrılır.

1-) YÖNETİM ANALİZLERİ

Yönetim analizi, yönetim işleyişinin yerine getirilmesinden alınacak kararlarda oluşturulmak üzere, işletme yönetimi için yapılan analizdir. Yönetim analizinin yapılmasında, her türlü finansal tablo ve dokümandan yararlanılır.

Bu analizde amaç; yönetime, işletme ile ilgili çeşitli konularda gerekli verileri vermek ve alacakları kararlara ışık tutmaktır. Bu nedenle, analizin ortak noktası, işletme faaliyetlerinin planlanan amaçlar doğrultusunda yürütülüp yürütülmediğinin incelenerek, aksaklıklarının saptanması ve gerekli düzeltmelerin zamanında yapılarak, faaliyetlerin belirlenen amaçlar doğrultusunda yürütülmesidir. Yönetsel kararlar alınarak şirket yönetiminin pozitif yönde ilerleyebilmesi hedeflenir.

Yönetim, geçmiş bilgileri değerlendirerek gelecek için daha uygun kararlar alabilme olanağını elde etmektedir. Böylece mali analiz işletme yönetiminin alacağı kararlara temel oluşturmaktadır.

Borçların zamanında ödenmesi, işletmenin nakit durumunun, borçlanma ve borç ödeme gücünün yeterli bir düzeyde tutularak, sağlam bir finansman politikasına sahip olunmasına finansal tablolar analizleri yardımcı olmaktadır. Yönetimin mali kararlarında finansal tablolar analizi tekniklerinin uygulanması çok önemli faydalar sağlamaktadır.

2-) KREDİ ANALİZLERİ

İşletmenin finansman durumu ile borç ödeme gücünü anlayabilmek için yapılan analizlerdir. Kredi analizleri genelde kredi ve finans kuruluşları tarafından kendi ekiplerince

yapılır. Bazen kredi analizlerinin şirketin kendi finansman yöneticileri tarafından yapıldığı da görülür.

Kredi analizlerinde amaç; işletmenin borç ödeme yeteneğini ölçmek, ne ölçüde kredi verilebileceğini veya alınabileceğini saptamak ve borçların zamanından ödenip ödenmeyeceğini araştırmaktır.

Kredi analizlerinde bilanço verilerinden yararlanarak

-İşletmenin dönen varlıkları ile kısa vadeli borçları arasındaki ilişki

-Kısa ve Uzun vadeli borçlar arasındaki ilişkiler

-İşletmenin Mali ve Ticari Borçlarının dağılımı ve gelişimi

- Dönen varlıkların dağılımı

- Sermaye yapısı

-Yabancı kaynak-özkaynak oranı- Duran varlıkların yapısı ve bunların finanse edildikleri kaynağın türü ve niteliği, bilançolardan yararlanılarak analiz edilmektedir.

Ayrıca gelir tablosu verilerinden yararlanılarak

- İşletmenin karlılık durumu

- Finansman giderleri ve bu giderlerin kısa ve uzun vadeli olarak dağılımı

- Alacakların devir hızı

-Stokların devir hızı gibi kriterler ve yöneticilerin yetenekleri, kurumun saygınlığı, ekonomik durum, sektördeki değişmeler gibi faktörlerde kredi analizlerinde dikkate alınmaktadır.

Kısaca kredi analizlerinde "5K" kuralı olarak bilinen kıstaslar esas alınır. 5K kıstaslarının Kapital, Kazanç, Kapasite, Kefalet ve Karakter olarak özetleyebiliriz.

3-) YATIRIM ANALİZLERİ

İşletmeye ortak olanlar ve ortak olmayı düşünenler ile işletmeye uzun vadeli kaynak sağlayan veya sağlayacak olanlar tarafından yapılır. Genelde bu analizde kullanılacak olan mali tabloların bağımsız denetimden geçmiş olması şartı aranır. İşletmenin kazanma gücü ve kârlılık durumundaki gelişme ile finansal durumundaki değişmenin analizi bu grup içinde büyük önem taşımaktadır. Bu analiz işletmenin aynı sektördeki diğer işletmelerle karşılaştırması suretiyle daha geniş bir biçim de yapılabilir. Böylece işletmenin benzer alanda da faaliyet gösteren işletmeler karşısındaki durumu da ortaya konulabilmektedir.

2.2.Analizi yapacak şahıslara göre sınıflandırma

Analizi yapanın işletme içinden veya işletme dışından olmasına bağlı olarak bir sınıflandırma yapabiliriz.

1) Dış Analiz

İşletmeyle ilişkisi bulunan 3. kişilerin, işletmenin yayınlamış oludu rapordan yararlanarak yaptıkları analizdir. Bu analiz türünde, analizi yapan kişiler işletmenin bünyesinde değildirler. Bu bakımdan analizi yapanlar yalnızca işletmenin yayınlamış olduğu raporlar ve vermiş olduğu bilgilerle yetinmek zorundadırlar.

2) İç Analiz

Yöneticiler, muhasebeciler, iç denetçiler gibi işletme içinden olan kimselerin yapmış olduğu analizdir. Bu kişiler işletmenin bütün finansal tablo ve mali verilerinden yararlanabilmektedirler.

Her bir analiz türüne göre analizler farklıdır. Analist, hangi dönem ve amaç için analiz yaptığını bilmelidir. Analizde bu anlamda bir prosedür tanımlanmamıştır. Hangi amaç ve süre için yapıldığına, analistin bilgi düzeyine, yeteneğine göre prosedür değişir. Rutin analizler bir takım matematik ilişkiler üzerine kurulur. Finansal tabloları analiz eden bir analist, sadece muhasebe bilgisiyle doğru analiz yapamaz. Başka bazı bilgilerle bunun desteklenmesi gerekir. Başka bilgilerle desteklenmeden bu bilgiler iyi analiz edilemez. İyi analistle vasat analisti ayıran da budur.

Finansal bilgileri analiz ederken parayla ifade edilemeyecek (firma içinden ya da genel ekonomiden) bilgiler de kullanılmalıdır.

Finansal tablolar yorumlanmadan önce oluşturulması gerekenler, koşullardır.

Dolaylı koşullar: Bunlar, analiz ve sonuçları dolaylı olarak etkileyen koşullardır. Bunun öncelikle tanımlanması, bilinmesi gerekir.

Üçe ayrılır;

1) işletmenin faaliyet gösterdiği ekonominin genel özellikleri: Bu koşulların finansal tablolara nasıl etki ettiğini saptamak gerekir.

Örn/ Ekonomi mevsimsel etkilere, yüksek enflasyona sahipse, makroekonomik değişkenler farlılaşıyorsa bunlar finansal tabloları etkiler. Yüksek ve düşük enflasyon ortamında mali tabloların yorumu aynı olmayacaktır. Finansal tablolarda tarihi bilgiler bulunur, bunlarda paranın zaman değeri göz ardı edilemez. İki farklı ekonomiden birinde faiz oranları yüksekse orada finansman maliyetleri daha yüksek olur.

2) İşletmeye özgü koşullar: Bu koşulların finansal tablolara etkisi saptanmalıdır, sektöre ilişkin özel koşullar tanınmış olabilir.

Örn/ Ulaştırma ya da turizm sektöründe o sektöre ilişkin özel koşullar ortaya konmalıdır -terörün varlığı turizmi etkileyecektir-. Bazı firmaların faaliyet gösterdiği sektör, diğer sektörlere göre daha risklidir.

3) Firmanın yönetim koşullarına ilişkin bilgiler: Bazı yöneticiler daha çok, bazılar daha az bilgi açıklamak isterler. Bazıları savunmacı, bazıları saldırgandır. Yöneticinin yönetim, risk, faaliyet anlayışına göre bu farklılaşır. Yöneticilerdeki farklılığı görmeden finansal tabloları yorumlamak doğru sonuçlar vermez.

Doğrudan Ön Koşullar:

1-Finansal tablo ve raporlar kaşlılaştırılabilir olmalıdır. Finansal tablolardaki bilgiler tekdüzen muhasebe sistemine uygun olmalıdır. Önceki yıllarda ya da başka şirketlerin finansal tablolarıyla karşılaştırma yapmak önemlidir.

Örn/5 yıl önceki MDV ile şimdiki MDV hesabı ile şimdiki MDV hesabının içeriğinin aynı olması gerekir. Muhasebe kavramlarının içeriği değiştirilmişse mukayeseli analiz yapmak mümkün değildir.

Ülkemizde, tüm firmaların uygulaması gereken tek düzen muhasebe sistemi var olduğundan finansal tablolar rahatlıkla karşılaştırılır, yıllar içinde finansal politikalarda (örn: amortisman politikaları) değişiklik yapılırsa bu, finansal tablolara dipnot olarak düşülmelidir.

2-Standartların belirlenmesi: Finansal tabloların analizi sırasında ulaşılan miktarların karşılaştırılmasını sağlayan nirengi noktaları bulunmalıdır, neyin neyle karşılaştırılacağı belli olmalıdır.

Örn/Elimizde MDV toplamı var ama neyle karşılaştırıyoruz.

-Tarihi standartlar ⟶ Geçmiş yıllara göre nasıl değiştiğini görmek için.

-Sanayi standardı ⟶ Sektörde faaliyet gösteren firmaların standardı

-İdeal standartlar ⟶ Olması istene her şey yerine gelirse firmanın ne durumda olacağı.

-Bütçe standardı ⟶ Geçmiş verilerden elde edilerek hazırlanan bütçelerden elde edilen standartlar.

Risk-Getiri-Beklenti-Likidite ilişkisi:

Net işletme Sermayesi(NİS): Dönen varlıklar-KVYK; işletmenin bir yıl içinde elde ettiği net nakittir, işletmenin likiditesini ve kısa vadeli borçlarını ödeyebilme gücünü gösterir.

Likidite: 1-Kısa vadeli borç ödeyebilme gücü

2-Değerinden kaybetmeden kısa sürede nakde dönüşme gücü

Nakit akışlarında düzensizlik varsa firma, likidite riskiyle karşı karşıyadır.

Hangi Düzeyde Likidite Tutulmalıdır?: Likidite tutmak, kârlılığı ve getiriyi azaltır. Likidite NİS ile ölçülür. Bunun için de dönen varlık yada KVYK olmalıdır. Bu amaçla yapılacak işlem, kârlılığı azaltır(getiri azalır, sermaye maliyeti artar).

Likidite ↑ sermaye maliyeti ↑ kârlılık

*Varlığı sürdürmek için likit kalınır.

*Fazla likidite kârlılığı azaltır.

-Optimal düzey bulunmalıdır, bu düzey sektöre ekonomik koşullara, firmaya göre değişir.

NİS↑ risk ↓(Likidite riski ↓)

Firmanın optimali;

-zamana

-yöneticiye göre değişir.

3. MALİ TABLOLAR

Muhasebeyi bir işletmenin iktisadi faaliyetlerine ilişkin finansal bilgileri ölçmek ve çeşitli kişilere bu finansal bilgileri raporlamak gayesiyle kullanılan bir süreç[3] olarak tanımlayabiliriz. Mali tablolar muhasebenin ürettiği raporlardan birisidir. Bu tablolar muhasebe sürecinin ilk ürünleridir. Daha sonraki aşamada, söz konusu mali tabloların daha önceki dönem tablolarıyla karşılaştırılması ya da çeşitli analiz teknikleri uygulanması suretiyle bilgilerdeki değişmelerin izlenmesi analiz edilerek yorumlanması gelir. Mali tabloların yorumlanması, işletmenin geleceğine ilişkin kararların alınmasında en önemli yol gösterici olacaktır. Analizlerde kullanılabilecek olan mali tablolar tekdüzen hesap planına göre temel finansal tablolar ve ek mali tablolar olarak ikiye ayrılır.

1-TEMEL FİNANSAL TABLOLAR;

- Bilanço
- Gelir tablosu

Öteki tablolar, bu iki tabloyu destekleyici ve tamamlayıcı niteliktedir.

2- EK FİNANSAL TABLOLAR;

- Nakit Akış Tablosu
- Satışların Maliyeti Tablosu
- Özkaynak Değişim Tablosu
- Fon Akım Tablosu
- Kar Dağıtım Tablosu

Mali tablolar, bir durumun varlık ve sermaye yapısı, işletme sonuçları, dönem karının oluşumu ve kullanımı ve benzeri konularda bilgileri içeren, muhasebe ilkelerine uygun olarak düzenlenen tablolardır[4]. Mali tablolar işletmenin mali durumunu göstermekte ve bazı işletmelerde düzenli olarak kamuoyuna yayınlanmaktadır. Mali tabloların her zaman kesin, nihai, tarafsız ve gerçek sonuçları göstermediği, mali tablolarda yer alan hesaplar üzerinde kolaylıkla makyaj yapılabildiği düşüncesi vardır. Mali tablolardaki eksikler şöyle sayılabilir;

[3] **Roger H.HERMANSON - James Don EDWARDS - R. F. SALMANSON**, Accounting Principles, Business Publications, Inc., USA, 1983

[4] **Gönenli, A. (1979**), Finansal Tablolar**,** Analiz ve Yorum, İstanbul, s.9.

a) Mali Tablolar Nihai Değildir: Yani 12 aylık hesap kesimi doğru yapılmamış olabilir. Mali tablolarda önceki veya sonraki dönemi ilgilendiren bilgilerde kasten veya hatalı olarak gösterilebilir.

b) Mali Tablolar Subjektif olabilir: Mali tablolarda yer alan hesaplar kasıt olmasa bile tabloyu hazırlayanın görüş ve düşüncelerini yansıtabilir. Yasal bile olsa amortisman yöntemlerinin seçimi, stok değerleme yöntemlerinin belirlenmesi, karşılıklar gibi işlemlerde bir subjektiflik unsuru vardır.

c) Mali Tablolar Gerçek Değerleri Yansıtmayabilir: Enflasyon, değerleme ölçülerinin yetersizliği gibi nedenlerle de mali tablolardaki tutarlar gerçek değerleri yansıtmayabilir. Bir milyon liralık bir arsa mali tablolarda hala alındığı günkü onbin lira değerle gösterilebilir.

d) İşletmenin sürekliliği kavramına uyumsuzluk: İşletmenin sürekliliği kavramını etkileyen çok önemli bir durum açıklanmamışsa sadece mali tabloların doğruluğu bir anlam taşımaz.

e) İşletmenin sonuçlarına etkisi olan pek çok etmen mali tablolarda yer almaz: Yeni bir teknoloji, moda değişimi veya yönetim değişikliği gibi parayla ölçülemeyen ama mali tablolardaki sonuçlarda etkili pek çok unsur mali tablolarda yer almaz.

f) Mali tablolar bütün bilgileri değil özetlenmiş bilgileri gösterir. Mali tablolardaki bilgiler özet olduklarından detayları göstermezler.

g) Mali tablolar belirli dönemleri gösterir: İşletme mali hayatı devam ettiğinden mali tablolar ilgili oldukları dönemi gösterir. Mali tabloların hazırlandığı tarihten mali analizin yapıldığı tarihe kadar çok şey değişmiş olabilir.

Firma içinden analiz yapanlar mali tabloların yanı sıra işlemenin diğer bilgilerini ve raporlarını da kullanabilirler. Belirli bir formatı olmaksızın kullanıcı ihtiyacına göre hazırlanmış diğer bilgiler "raporları" oluşturur. Karar verme sürecinde olan diğer taraflar bu bilgileri (finansal tabloları) kullanarak karar vermeye çalışır.

Bu bilgiler temelde muhasebe departmanı tarafından yönetim kurulu gözetiminde oluşturulur. Yönetim kurulu ortakların temsilcisidir. Yönetim kurulu bu bilgilerin doğruluğunun sorumluluğunu taşır.

Bu bilgilerden işletme sahipleri, kredi verenler, bankalar, ortaklar, alacaklılar, şirkete gelecekte yatırım yapacak olanlar, diğer şirketler, bağımsız denetim kurumları, düzenleyici kurumlar, çalışanlar, işletme kişiliğini oluşturan tüm çevre yararlanır. Bu bilgileri kullanan kişiler bakımından tarafların bu kadar yaygın olması üretilecek bilgilerin niteliğini de belirler. Bu bilgiler tüm tarafların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde ve nitelikte olmalıdır. Kredi veren bir bankanın ihtiyacı ile yatırım yapmayı planlayan bir yatırımcının ya da sendikacının aradığı bilgi ihtiyacı farklıdır. Bankalar likiditeye; yatırımcılar karlılığa, riskliliğe; çalışanlar istikrara bakarlar. Bilgi ihtiyacı ve düzeyi birbirinden farklıdır. Bütün bu tarafların bilgi ihtiyacını karşılayabilecek ayrıntıda tablo üretilmelidir. Bunu sağlayan da muhasebe sistemidir.

3.1. Bu Bilgiler Nasıl Kullanılır?

1) İşletme içinden kullanıcılar: Muhasebe departmanı üretirken ve finansal yöneticiler finansal kararlar verirken bunu kullanırlar. Finansal kararlar işletmenin bugün ve gelecek için tüm karalarını içerir ve bu kararlar işletmenin temel hedefine yönelmelidir. Bu amaçlar, istikrarlı karlılık, süreklilik sağlama, sahiplerin amaçlarını maksimize etme, büyüme vb.'dir. İşletmenin temel amacı değer yaratmak, serveti maksimize etmektir. Şirketler bunun için faaliyet gösterir. Şirket, değerini artırırsa çalışanlar daha çok ücret alır, daha fazla temettü dağıtılır, ortalara sermaye kazancı sağlanır, ödenen vergi artar vb…

3.2. Firma değeri- Sermaye maliyeti ilişkisi nedir?

Bu, ters orantılı bir ilişkidir. Birinin düşmesi diğerini artırır ve bu iki yönlü bir ilişkidir. Firma değerinin artması sermaye maliyetini düşürür. Sermaye maliyetinin düşmesi firma değerinin artırır. Hangisinin öncelikli olduğu firmaya göre değişir. Şirketin değeri yükselince güvenirliği, ödeme gücü, kredibilitesi artar. Şirket daha ucuza borç bulur. Bu nedenle sermaye maliyeti azalır. Borç/Özkaynak oranı yani pasif içinde borçların oranı arttıkça toplan sermaye maliyeti düşer çünkü borcun maliyeti özkaynak maliyetinden düşüktür. Özkaynak sahipleri daha fazla risk aldığından özkaynak maliyeti daha yüksektir.

3.3. Firma değerinin arttığı nereden anlaşılır?

Firma değerinin maksimize edilmesinde temel gösterge ortakların servetindeki artıştır. Firma değerinin maksimizasyonu ortakların servetinin maksimizasyonudur. Burada amaçlanan; firmayla ilgili herkesin faydasının artırılmasıdır. Böyle bir yapı içinde sonuca etki edecek kararlar verilmelidir. Firma içindeki tüm karar verme birimleri buna yönelik çalışır, bu birimlerden biri de finansman birimidir. Bu departmanın doğru kararlar verebilmesi için de finansal bilgilerin, muhasebe bilgilerinin doğru olması ve doğru şekilde değerlendirilmesi gerekir.

Finansal kararlar;

- finansal plana dayalı olmalıdır

- bu şekilde oluşturulan politikalar analize tabi tutulmalıdır

- analize dayalı olarak verilen kararı uygulamak gerekir.

Finansal kararlar verilirken finans departmanı finansal analiz ve kontrol işlemini yerine getirir, uygulamalar yapar, özel durumlar için önlem alınır. Gerekli işlemleri yapar, fon tedarik eder.

Özel durumlar: Birleşme kararı, tasfiye kararı, halka açılma kararı, kriz durumunda verilecek kararlar vb… Bu tür durumlarda finansman departmanı finansal tablolara göre karar verir.

*Mali Planlama ve Kontrol: Finansman departmanının temel kriteri kazanlına paralar, nakit akışlarıdır. Bunlar sonucu finansal karalar verildikten sonra departman sonuçlara uygun olup olmadığı kontrol edilir. Kararların tamamı finansal bilgilere dayalı verilir ve parayla ifade edilmelidir.

2) İşletme Dışı Kullanıcılar: Bunlar, firmanın kamuya açıkladığı bilgileri kullanarak karar verirler. İçerdekiler zaten bilgilerin tüm ayrıntılarını bilirler. Dışarıdakilerin bildikleri ise firmanın kamuya açıkladıklarıyla sınırlıdır. Firma faaliyetlerine ilişkin bilgileri belirli aralıklarla ilan eden yatırımcılar da bu bilgilerdeki kalemleri kalemlerin ilişkilerine göre pozisyon belirlerler. Firmanın kamuya açıkladığı bilgilerin doğruluğu ve ayrıntısı yapılacak analizin

doğruluğunu belirler. Yatırımcıların çoğunun aynı bilgi ve zamana sahip olmadığı varsayımıyla bazı kurumlar bu bilgileri analiz edip piyasaya sunarlar bunlara "analiz raporları" denir. Bunlar, analistlerin takipleri sonucu firma hakkında hazırladıkları raporlardır. Bunların temel kriterleri muhasebe verileridir, bunlar yeterli olmadığında başka bilgilere yönelinir. Analistler açıklanan bilgileri kullanarak yatırım yapmak isteyen kimselerin işlerini kolaylaştırır.

Analistlerin hazırladığı rapor doğru değilse (raporu hazırlanan firma ile analist arasında bir çıkar ilişkisi varsa) yanlış bilgi sunarak analist bilgiyi kamuya açıklarsa yatırım kararı yanlış olur, gerçekte yapılmaması gereken işlem yapılmış olur, yatırımcının serveti azalır. Mekanizmanın doğru işlemesi için bilgilerin doğru açıklanıp yorumlanması gerekir.

1.durum: Analistlerin yanlış yorumları

2.durum: Kamuya açıklanan bilgilerin yanlış olması.

Bir önceki dönemdeki gelirler - Bir önceki dönemdeki giderler = Kar

Olmayan bir gelir, gelir alarak yazılırsa ya da gider daha az gösterilirse kar, olduğundan fazla görülür. Böylece bilgi yanlış sunulmuş olur. Ancak bunları denetim yoluyla engellenmeye çalışılır. Doğruluğu onaylanan bilgiler analiz edilir. Denetçi yolsuzluk yaparsa bilgiler yanlış aksettirilir. Bağımsız denetçilerin yolsuzluk yapmasını önlemek için işin içine kamu- devlet girer. Devlet bunların tümü üzerinde düzenleyici otoritelerle bu düzeni denetler (SPK, BDDK, EPDK, Maliye Bakanlığı) Ancak tüm bilgi çıkışı denetlenemez. Örneklem alınır, dolayısıyla düzen var olan hatayı yoklayamama riski taşır.

Örn/ SPK; belirli aralıklarla belirli firmaları seçip inceler ancak süreç inceleyememe riski barındırır.

Bilgilerin doğruluğu hakkında şüphe varsa bu analiz şüpheli bilgiler içerecek şekilde yapılmamalıdır.

* İnceleme süreci şöyle olabilir:

- Mizan alınır, mizanda;

1- Çok yüksek tutarlı hesaplar

2- Çok fazla işlem görmüş hesaplar ele alınır (firma faaliyetleri bakımından risk taşıyanı hesaplar tespit edilir). Bunlar alt hesaplarıyla incelenir, karşılaştırmalar yapılır.

İçerdekilerin vereceği kararlarla dışarıdakilerin vereceği karar farklı olabilir. Ancak ister içeriden ister dışarıdan olsun öncelik bilginin doğru olmasıdır. Daha çok uzun vadeli yatırımcılar bu bilgilere bakarlar, kısa vadeli yatırımcılar ise başka bir takım temel bilgilere (tüyo) bakarak hareket ederler.

3.4. Finansal Tablo ve Raporlarda Dikkat Edeceğimiz Özellikler:

1) Muhasebe bilgiler tahakkuk esasına dayalı oluşturulmuştur. Nakit esasına dayalılık istisnai bazı durumlarda görülür. İşletmenin performansı karla tanımlanır, başka ek bilgilerle de ölçülebilir ancak temelde kar vardır. Karın iki bileşeni;

* Bir dönemde elde edilen gelirler.

* Bu gelirler için katlanılan giderler

Gelirler - Giderler = Kar

Satış gelirleri için katlanılan satılan mal maliyeti gelirlerden çıkarılarak bir kar rakamına ulaşılır. İşletme faaliyetleri analiz edilirken temelde bu performans kriteri kullanılır bu da tahakkuk esasına göre hesaplanır. Tahakkuk esasında temel; bir dönemde elde edilen gelirler ve giderler nakde dönüşmüş olmaları önemsenmeden hesaplanmasıdır. Nakit esasında ise gelir ve giderlerin nakit olarak meydana gelmiş olması önemlidir.

Örn/ Personel giderleri öncelikle muhasebe hesaplarında tahakkuk eder. 12-10-14'te tahakkuk esasına göre bilanço hazırlanıyorsa burada personel gideri gösterilir ancak nakit esasına göre hazırlanıyorsa bu gider, gider olarak görülmez.

Performansı da tahakkuk esasına göre belirleriz ve buna göre bir sistem izleriz. Bu şekilde tanımlanmış bir muhasebe sistemi işletmenin gerçek durumunu göstermede yeterli değildir. Çünkü işletmenin değeri nakit yaratma gücüne göre belirlenir, tahakkuk esasına göre tanımlanmış bir kar yeterli değildir. İşletmenin nakit ödemeler yapması gerekir bunu yerine getiremiyorsa finansal tablolarda ne kadar yüksek kar görünürse görünsün günlük işlemlerini yerine getiremez.

* Bu bilgiler parasal niteliklidir, para ile ifade edebilen bilgilerdir. Finansal tabloları oluşturan bilgiler tamamen finansal niteliklidir, bir hareket para ile ifade edilemiyorsa finansal tabloda gösterilemez, muhasebe bilgi sisteminin dışına itilir. Ancak dışlanan bu bilgiler işletme performansının değerlendirilmesinde ve karar vermede çok önemli olabilir. Sistem bu sorunu aşmaya çalışır ancak net bir yanıt yoktur. En iyi yol finansal tabloları ek bir takım bilgiler koyarak daha kullanılabilir kılmaktır.

Muhasebe kuramı değerlerin üzerine kurulmamıştır amaç değerleme yapmak değil performansı görmektir. Amaç eğer değerleme olsaydı tüm değerleri piyasa fiyatı ile belirlerdik maliyet esasından vazgeçerdik. Amaç, 2 tarih arasında işletmenin varlıklarını ne kadar etkili kullandığının ölçülmesidir. Nakit esasını kısa dönemli faaliyet için kurulmuş özellikle kamuya ait işletmeler kullanılır. Nakit esası ile maliyet esası bir arada kullanılamaz.

Kar, göreli olarak performansı ölçer, diğer firmalar da aynı yöntemi kullandığından göreli bir ölçüm yapar.

Burada kar ile kast edilen dönem net karıdır.

2) Değer hareketlerinin tahakkuk ettirilmesinde, kaydında ve raporlanmasında kuralların ne olduğu, hangi ilkelerin kullanıldığı, kuralları kimin neye göre koyduğu önemlidir. Kuralları belirleyen her tarafın verdiği tanımları birbirinden farklı olabilir. Türkiye'de firmalar temelde 2 tane finansal tablo hazırlarlar;

- Vergi dairesi için

- SPK, BDDK, EPDK gibi düzenleyici kurumlar için

Her kurum kendi aradığı bilgiyi ön plana çıkaracak bilgi ister ancak bunların üzerinde muhasebe kuramı, standartları vardır. Muhasebe kuramına uygun olanlar standartlarına uygundur.

* Uluslar arası Finansal Raporlama Standartları (IFRS), en çok kullanılan standartlardandır. Amacı tüm dünyaya yayılmaktır.

* US GAAP, ABD'nin genel kabul görmüş standartlarıdır.

Türkiye'deki uygulamalar IFRS' ye yaklaşır ve IFRS İLE US GAAP arasında çatışmalar vardır. Dünya'da ki büyük firmaların çoğu ABD merkezli olduklarından US GAAP kullanmaktadır. IFRS ise tüm dünyadaki firmalar için ortak olabilecek standartların kullanılmasının gerekli ve zorunlu olduğunu belirtir. Enron Olayı'ndan sonra ABD, US GAAP'i IFRS'ye yaklaştırma sözü vermiştir. 2002'den itibaren AB üyelerindeki firmalar IFRS' yi kullanmak zorunda olmuşlardır. Türkiye'de IFRS, Türkçe'ye çevrildi ve Türkiye Muhasebe Standartları ismi ile tebliğ olarak yayınlandı. 01-01-2005'ten itibaren Türkiye'de de halka açık şirketlerin bu sistemi uygulamaları zorunludur. IFRS, özel durumlar için özel çözümler üretir. Yeni Türk Ticaret Kanunumuzda esasen TMS/TFRS bazlı raporlamayı esas almıştır. Ancak ülkemizin genel olarak bu kadar hızlı TMS/TFRS bazlı raporlama yapacak kapasitesi bulunmadığından bu uygulama ertelenmiştir.

3) Kamuya açıklanan finansal tablo ve raporların ayrıntı düzeyi yöneticilerin anlayış ve beklentilerine bağlıdır. Bazı firmalarda çok ayrıntılı bilgi bulunur bazıları da çok az sayıda asgari yasal zorunluluk olan bilgiler açıklarlar. Bazı yöneticiler kamuya çok bilgi vermenin bazıları daha az bilgi sunmanın iyi olacağını düşünür.

3.5. Firma yöneticileri neden daha az ya da daha çok bilgi sunmak isterler?

Bilgi hangi düzeyde piyasaya sunulmalıdır? Veya yöneticiler niye daha fazla bilgi vermek istemezler sorusuna yanıt ararsak;

* Ticaret sırları vermemek, rakiplere bilgi aktarmamak için sınırlı bilgi tutulabilir.

* Piyasaya olumlu bilgi sunacaksa, sunduğu bilgi olumlu olacaksa bu bilgi sunulur ancak sunulacak bilgi olumsuz etki yaratacaksa bu bilgi sunulmaz.

* Çok fazla bilgi sunulursa sunulan bu çok fazla bilginin sorumluluğu ağır olur, verilen bilgi fazlalaştıkça yanlışlık ihtimali de fazlalaşır.

* Ne kadar çok ve doğru bilgi kamuya sunulursa firmaya duyulan güven o kadar artar.

* Ne kadar çok bilgi sunulursa, geleceğe yönelik bilgiler ne kadar çoksa belirsizlik ve risk o kadar azalır, bu da sermaye maliyetini düşürür. Firma iyi yönlerini ne kadar çok açıklarsa sermaye maliyetini o kadar çok azaltır.

Mali analizde tam olarak yapılan finansal tablolardan bazı bilgileri alarak bazı kalemler arasında ilişkiler, oranlar kurarak işletmenin bugünkü ve gelecekteki faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olmaktır. Bu amaçla oranlar ve trendler hesaplanır. Bunu yapmayı sağlayan araçlara "finansal tablo analiz teknikleri" denir. Bunlar önceden tanımlanmıştır, bunların yeterli olmadığı zamanlarda ek bir takım bilgilerden yararlanılır. Muhasebe bilgilerine ilişkin sorunlar olması analiz kapsamını daraltmaz, bu eksikler başka bir şekilde tamamlanmalıdır.

Finansal tablolar analiz edilirken bu bilgilerin tarihi nitelikte olduğu unutulmamalıdır. Tablolara konulan bilgiler tamamlanmıştır. Tamamlanmamış bililer finansal tablolarda raporlanamaz. Örn/ Senedin ciro yapılması tamamlanmamış bir işlemdir. Bunlar koşullu işlemdir tamamlanması için bir koşul yerine gelmelidir. Örn/ kefalet. Bunlar tamamlanmadan muhasebe tablolarında yer almaz. Ancak önemli olduklarından finansal tablo dip notlarında yer alır. Dipnotlar, finansal tablo bilgilerinin tamamlayıcı niteliktedir. Dolayısıyla tablolarla dipnotlar beraber görülmelidir. Örn/ 30 milyon liralık varlık vardır ancak bunun yarısı üzerinde ipotek vardır. Sadece tablo verileri değil bunları tamamlayıcı verilerle ilişkilendirmek gerekir. Örn/ gelecekte sonuçlanması beklenen davalarla ilgili bilgiler finansal tablo dipnotlarında verilmelidir, faaliyet raporunda verilir. Bunlar gerçekleşmemiş, koşullu, şarta bağlı işlemlerdir.

1. AŞAMA: Bilgilerin analizi

2. AŞAMA: Bu bilgilerle yapılan analizler sonucu hangi yorumlara ulaşılır.

*Likidite düzeyi hakkında sonuçlar

* Faaliyetlerin etkinliği, verimliliği hakkında sonuçlar

* İşletmenin finansal yapısı, risk yapısı hakkında sonuçlar

* Karlılık hakkında sonuçlar

-Bu tür sonuçlar;

*Birbirini tamamlayıcı nitelikte

* Birbirine alternatif nitelikte olabilir

Analiz bakımından bazıları birincil, bazıları ikincil durumdadır.

3.AŞAMA: Analiz sonucu elde edilen bilgilerin eleştirisi/değerlendirilmesi

Likidite: Likidite açısından sonuçlar işletmenin kısa vade borç ödeme gücünü gösterir. Likidite gücünü öne plana çıkaracak bir analiz düşünülüyorsa finansal tabloda bakılacak bilgiler KVYK ile dönen varlıklardır. Bunlara ilişkin bilgiler öncelikle, ayrıntılı analiz edilir ve bunlara ilişkin diğer bilgilere bakılır. Likidite, gelecekteki faaliyetlerin sürdürülmesi için önemlidir. Likidite gücü, kısa vadeli borçları ödeyebilme gücünü gösterir.

Örnek Benzer durumda 2 şirket olsun.

Dönen varlıklar	50.000,00 TL
KVYK	30.000,00 TL
Net işletme Sermayesi	20.000,00 TL

- Bu 50.000,00 TL'nin tamamının bankada olmasıyla stokta olması aynı şey değildir

Bunlarda maliyet devriyle dönen varlıkların fiyatını görüyoruz. Alış maliyetiyle görülen bu tatarların likiditesi farklı olabilir.

Likiditeyi tanımlarken paraya dönüşme hızı yanında değerinden bir şey kaybetmemesi de önemlidir. Esas olarak muhasebe bilgileri açısından önemli olan nokta nakit/ likit yaratma gücüdür. Bu güç arttıkça firmanın gücü de artar.

Verimlilik: Firmanın sahip olduğu varlıkları etkin kullanıp kullanmaması performansını etkiler. Varlıkları etkin kullanıyorlarsa kısa vadede performanslarını artırırlar. İşletmenin 1 birim varlık ile daha fazla değer yaratma gücünü yükseltir.

Örn/ 1.000.000,00 TL'lik değer yaratmak için bir firma 100 milyon, diğeri 500 milyonluk varlık kullanmış olabilir. İşletmenin performansını incelerken bir varlık ile ne kadar çıktı elde edildiğine bakılmalıdır. Likiditeyi ölçerken kullanılan veriyle verimlilik için kullanılan veri farklıdır.

Kısa dönemde etkisi: Performansı, karı, HS fiyatını artırır

Uzun dönemde etkisi: İşletme sahiplerinin servetini artırır.

Finansal Yapı (Risk yapısı): İşletmenin risk yapısına ilişkin sonuçlara ulaşmak için finansal yapının anlaşılmasından önemlidir. İşletmenin finansal politikalarını (borç-özkaynak bileşimini) etkin şekilde kurarsa bu kısa ve uzun vadede firmanın performansını olumlu etkiler. Bu ilişki içinden finansal yapıya, riske ilişkin analiz yapılmalıdır. Bunun ne kadar etkin olduğunu bilmek için borç miktarı, geri ödeme süresi, bunun sermaye maliyetine etkisi, firma değerine etkisi ölçülür.

Karlılık: Tüm bu bilgileri bir arada görmek isteyebileceğimiz gibi, bir kısmını öne alabiliriz.

Örn/ Kredi verilecekse karlılık ve likiditesine, yatırım yapılacaksa tüm bilgilere bakılır.

İKİNCİ BÖLÜM

TEMEL MALİ TABLOLAR VE OLUŞTURULMASI

1.BİLANÇONUN İNCELENMESİ

Cari muhasebe uygulaması açısından 2 temel bilanço formatı vardır.

İster→ Tek Düzen Muhasebe Sistemi

İster→ TMS/TFRS'ye göre düzenlenmiş olsun kamuya açıklanan tablolar likidite esasına göre oluşturulur.

- Varlıklar en likitten en az likite göre,

- Kaynaklar→ Kısa vadeliden uzun vadeliye sıralanır.

Bu kuralın istisnası özkaynaklar hesap sırasıdır. Bunlar likidite esasına göre değil TTK'daki sıraya yapılır.

Bilanço bir işletmenin belli bir tarihte sahip olduğu varlıklar ile bu varlıkların sağlandığı kaynakları gösteren, işletmenin mali fotoğrafı olarak da adlandırılabilen statik bir tablodur. 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 192'nci maddesi vergileme açısından bilançoyu şu şekilde tanımlar.

Bilanço, envanterde gösterilen kıymetlerin tasnifli ve karşılıklı olarak değerleri itibariyle tertiplenmiş hulasasıdır.

Bilanço aktif ve pasif olmak üzere iki tabloyu ihtiva eder.

Aktif tablosunda mevcutlar ile alacaklar (ve varsa zarar), pasif tablosunda borçlar gösterilir.

Aktif toplamı ile borçlar arasındaki fark, müteşebbisin işletmeye mevzu varlığını (Öz sermayeyi) teşkil eder.

Öz sermaye pasif tablosuna kaydolunur ve bu suretle aktif ve pasif tablolarının toplamları denkleşir. İhtiyatlar ve kar ayrı gösterilseler dahi öz sermayenin cüzüleri sayılırlar.

Vergi açısından bilanço ile muhasebe açısından muhasebe tanımları farklı olmasına karşın temel olarak içerdikleri bölümler aynıdır. Vergi açısından düzenlenen yasaklar normalde vergi beyannamelerine esas olacak tutarlar içindir. Muhasebenin birinci görevi bilgi

sağlamaktır. Sadece vergi için gereken bilgileri sağlayan bir muhasebe yapılanmasına muhasebe denilemez.

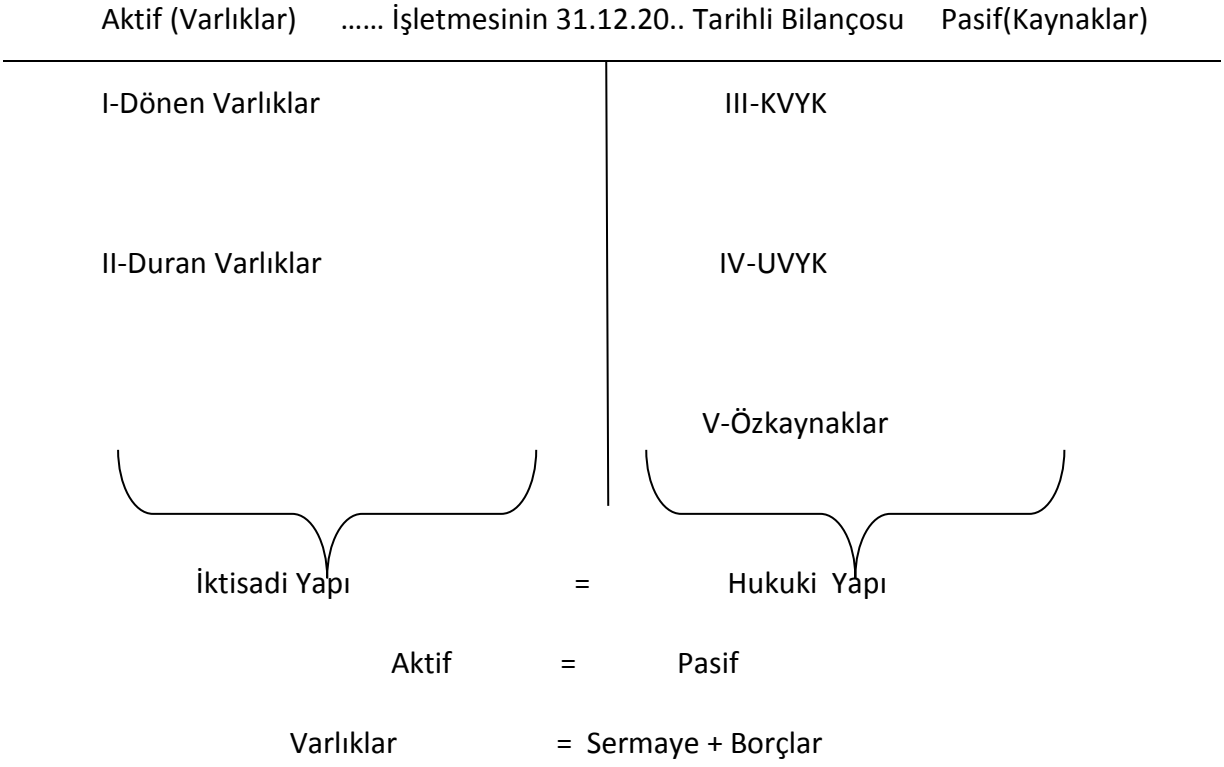

İşletmelerin yaşamış oldukları mali olaylar belgelerine dayalı olarak muhasebeleştirilirler ve böylece hukuksal bir zemin kazanmış olurlar. İşletmenin aktifinde işletmenin elle tutulur gözle görülür, tespit edilebilir varlıkları varken pasifinde bu varlıkların hangi yasal yollardan işletmeye intikal ettiği gösterilir. Aktif hesaplar likidite (varlıkların nakde çevrilmesi derecesi) esasına göre sıralanırken pasif hesaplar ekzibilite (borçların ödeme derecesi) esasına göre sıralanır. Bir mali analiz uzmanı öncelikle mali tablolarda yer alan hesapların ne ifade ettiğini çok iyi bilmelidir.

1.1. Bilanço Düzenleme İlkeleri:

1) Likidite esası: Bilanço daha önce açıkladığımız üzere en çok likitten en az likite doğru hesapları gösterecek şekilde hazırlanır.

2) Net değer esası: İlgili hesaplar hem brüt hem de net tutarlarıyla ifade edilebilecek şekilde raporlanır. Bu aktifi ve pasifi düzenleyen hesapların aktifte ve pasifte negatif

yazılmasıdır. Aktifte yazılan hesabın aktif tarafında (-) yazılması brüt tutarı nete indirgeyecek rakamı gösterir. İşletmenin sahip olduğu tüm duran varlıklar için amortisman uygulanır.

3) Finansal tabloların mukayesesi sorunu: Tekdüzen Hesap Planı Uygulama Genel Tebliği'de, TMS'ler de finansal tabloların mukayeseli, önceki dönem bilgileriyle birlikte sunulması gerekli kılar. Kalemler itibariyle değişimi, değişimin etkilerini, finansal tabloları okuyanlar net görebilmelidirler. Karın, Dönen varlıkların yeterli olup olmadığın görmek için firmanın finansal tabloları mukayeseli sunulmalıdır, bu da dinamik analiz yapmayı kolaylaştırır.

1 Sıra nolu Muhasebe Sistemi uygulama genel tebliğinde bilanço ilkeleri şu şekilde açıklanmıştır.

Bilanço ilkelerinin amacı; sermaye koyan veya sonradan kendilerine ait kârı işletmede bırakan sahip ve hissedarlar ile alacaklıların işletmeye sağladıkları kaynaklar ve bunlarla elde edilen varlıkların muhasebe kayıt, hesap ve tablolarında anlamlı bir şekilde tespit edilmesi ve gösterilmesi yoluyla, belli bir tarihte işletmenin mali durumunun açıklıkla ve ilgililer için gerçeğe uygun olarak yansıtılmasıdır.

Bilanço, varlıkların içinde bulunulan zamandaki değerini veya tasfiye halinde bunların satışından elde edilecek para tutarlarını yansıtan bir tablo değildir.

Bütün varlıklar, yabancı kaynaklar ve öz kaynaklar bilançoda gayrisafi değerleri ile gösterilirler. Bu ilke, bilançonun net değer esasına göre düzenlenmesine bir engel oluşturmaz. Bu doğrultuda net değer bilanço düzenlenmesinin gereği olarak indirim kalemlerinin ilgili hesapların altında açıkça gösterilmesi esastır.

Bu amaç doğrultusunda benimsenen bilanço ilkeleri; varlıklar, yabancı kaynaklar ve özkaynaklar itibariyle aşağıda, belirtilmiştir:

a) Varlıklara İlişkin İlkeler:

1. İşletmenin bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde paraya dönüşebilecek varlıkları, bilançoda dönen varlıklar grubu içinde gösterilir.

2. İşletmenin bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde paraya dönüşemeyen, hizmetlerinden bir hesap döneminden daha uzun süre yararlanılan uzun vadeli varlıkları, bilançoda duran varlıklar grubu içinde gösterilir. Dönem sonu bilanço gününde bu grupta yer alan hesaplardan vadeleri bir yılın altında kalanlar dönen varlıklar grubunda ilgili hesaplara aktarılır.

3. Bilançoda varlıkları, bilanço tarihindeki gerçeğe uygun değerleriyle gösterebilmek için, varlıklardaki değer düşüklüklerini göstererek karşılıkların ayrılması zorunludur.

Dönen varlıklar grubu içinde yer alan menkul kıymetler, alacaklar, stoklar ve diğer dönen varlıklar içindeki ilgili kalemler için yapılacak değerleme sonucu gerekli durumlarda uygun karşılıklar ayrılır.

Bu ilke, duran varlıklar grubunda yer alan alacaklar, bağlı menkul kıymetler, iştirakler, bağlı ortaklıklar ve diğer duran varlıklardaki ilgili kalemler için de geçerlidir.

4. Gelecek dönemlere ait olarak önceden ödenen giderler ile cari dönemde tahakkuk eden ancak, gelecek dönemlerde tahsil edilecek olan gelirler kayıt ve tespit edilmeli ve bilançoda ayrıca gösterilmelidir.

5. Dönen ve duran varlıklar grubunda yer alan alacak senetlerini, bilanço tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ile gösterebilmek için reeskont işlemleri yapılmalıdır.

6. Bilançoda duran varlıklar grubunda yer alan maddi duran varlıklar ile maddi olmayan duran varlıkların maliyetini çeşitli dönem maliyetlerine yüklemek amacıyla her dönem ayrılan amortismanların birikmiş tutarları ayrıca bilançoda gösterilmelidir.

7. Duran varlıklar grubu içinde yer alan özel tükenmeye tabi varlıkların maliyetini çeşitli dönem maliyetlerine yüklemek amacıyla, her dönem ayrılan tükenme paylarının birikmiş tutarları ayrıca bilançoda gösterilmelidir.

8. Bilançonun dönen ve duran varlıklar gruplarında yer alan alacaklar, menkul kıymetler, bağlı menkul kıymetler ve diğer ilgili hesaplardan ve yükümlülüklerden işletmenin sermaye ve yönetim bakımından ilişkili bulunduğu ortaklara, personele, iştiraklere ve bağlı ortaklıklara ait olan tutarlarının ayrı gösterilmesi temel ilkedir.

9. Tutarları kesinlikle saptanamayan alacaklar için herhangi bir tahakkuk işlemi yapılmaz. Bu tür alacaklar bilanço dipnot veya eklerinde gösterilir.

10. Verilen rehin, ipotek ve bilanço kapsamında yer almayan diğer teminatların özellikleri ve kapsamları bilanço dipnot veya eklerinde açıkça belirtilmelidir.

Bu ilke, alınan rehin, ipotek ve bilanço kapsamında yer almayan diğer teminatlar için de geçerlidir.

Ayrıca, işletme varlıkları ile ilgili toplam sigorta tutarlarının da bilanço dipnot veya eklerinde açıkça gösterilmesi gerekmektedir.

b) Yabancı Kaynaklara İlişkin İlkeler:

1. İşletmenin bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde vadesi gelen borçları, bilançoda kısa vadeli yabancı kaynaklar grubu içinde gösterilir.

2. İşletmenin bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde vadesi gelmemiş borçları, bilançoda uzun vadeli yabancı kaynaklar grubu içinde gösterilir. Dönem sonu bilanço gününde bu grupta yer alan hesaplardan vadeleri bir yılın altında kalanlar kısa vadeli yabancı kaynaklar grubundaki ilgili hesaplara aktarılır.

3. Tutarları kesinlikle saptanamayanları veya durumları tartışmalı olanları da içermek üzere, işletmenin bilinen ve tutarları uygun olarak tahmin edilebilen bütün yabancı kaynakları kayıt ve tespit edilmeli ve bilançoda gösterilmelidir.

İşletmenin bilinen ancak tutarları uygun olarak tahmin edilemeyen durumları da bilançonun dipnotlarında açık olarak belirtilmelidir.

4. Gelecek dönemlere ait olarak önceden tahsil edilen hasılat ile cari dönemde tahakkuk eden ancak, gelecek dönemlerde ödenecek olan giderler kayıt ve tespit edilmeli ve bilançoda ayrıca gösterilmelidir.

5. Kısa ve uzun vadeli yabancı kaynaklar grubunda yer alan borç senetlerini bilanço tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ile gösterebilmek için reeskont işlemleri yapılmalıdır.

6. Bilançonun kısa ve uzun vadeli yabancı kaynaklar gruplarında yer alan borçlar, alınan avanslar ve diğer ilgili hesaplardan işletmenin sermaye ve yönetim bakımından ilgili bulunduğu ortaklara, personele, iştiraklere ve bağlı ortaklıklara ait olan tutarlarının ayrı gösterilmesi temel ilkedir.

c) Özkaynaklara İlişkin İlkeler:

1. İşletme sahip veya ortaklarının sahip veya ortak sıfatıyla işletme varlıkları üzerindeki hakları özkaynaklar grubunu oluşturur.

İşletmenin bilanço tarihindeki ödenmiş sermayesi ile işletme faaliyetleri sonucu oluşup, çeşitli adlar altında işletmede bırakılan kârları ile dönem net kârı (zararı) bilançoda özkaynaklar grubu içinde gösterilir.

2. İşletmenin ödenmiş sermayesi bilançonun kapsamı içinde tek bir kalem olarak gösterilir. Ancak, esas sermaye özellikleri farklı hisse gruplarına ayrılmış bulunuyorsa esas sermaye hesapları her grubun haklarını, kâr ve tasfiye paylarının dağıtımında sahip olabilecekleri özellikleri ve diğer önemli özellikleri yansıtacak biçimde bilançonun dipnotlarında gösterilmelidir.

3. İşletmenin hissedarları tarafından yatırılan sermayenin devam ettirilmesi gerekir. İşletmede herhangi bir zararın ortaya çıkması, herhangi bir nedenle özkaynaklarda meydana gelen azalmalar; hem dönemsel, hem de kümülatif olarak izlenmeli ve kaydedilmelidir.

4. Özkaynakların bilançoda net olarak gösterilmesi için geçmiş yıllar zararları ile dönem zararı, özkaynaklar grubunda indirim kalemleri olarak yer alır.

5. Özkaynaklar; ödenmiş sermaye, sermaye yedekleri, kâr yedekleri, geçmiş yıl kârları (zararları) ve dönem net kârı (zararı)ndan oluşur. Kâr yedekleri yasal, statü ve olağanüstü yedekler ile yedek niteliğindeki karşılıklar, özel fonlar gibi işletme faaliyetleri sonucu elde edilen kârların dağıtılmamış kısmını içerir. Sermaye yedekleri ise hisse senedi ihraç primleri, iptal edilen ortaklık payları, yeniden değerleme değer artışları gibi kalemlerden meydana gelir. Sermaye yedekleri, gelir unsuru olarak gelir tablosuna aktarılamaz.

1.2.Bilanço İçeriği

Tekdüzen muhasebe sisteminde bilançoyu oluşturan sistem hesap planına dayalıdır. TFRS/ TMS esaslı bilançolarda veya yeni adıyla Finansal durum tablosunda tekdüzene göre hazırlanan bilançoya bazı ekleme ve çıkarmalar yapmak gerekir. TFRS'ye göre bilançoya alınması gereken kalemler aşağıdaki gibidir[5];

a- Çalışanlara sağlanan faydalar ve emeklilik planları standartlarına uygun şekilde ayrılması gereken karşılıklar. Örneğin; Kıdem tazminatı, kullanılmayan izin ücretleri, ikramiyeler, bağıtlanmamış toplu sözleşme farkları gibi,

b- Ertelenmiş vergi varlığı, ertelenmiş vergi borcu,

c- Finansal kiralamalardan doğan varlıklar, yükümlülükler,

d- Türev finansal araçlar, gömülü araçlar,

e- Ters repo ile gelen menkul kıymetlerin repo ile tekrar satışı nedeni ile bilançodan çıkan kıymetler ve bunların reeskontları,

f- TMS 37 Karşılıklar, şarta bağlı yükümlülükler ve varlıklar standardına göre ayrılması gereken diğer karşılıklar; Vergi yasalarında öngörülmediği için genellikle ayrılmayan karşılıklar. Örneğin; Garanti karşılıkları, dava karşılıkları gibi.

TFRS'ye göre bilançodan çıkarılması gereken kalemler[6];

Bazı varlık ve bilanço kalemleri mevcut uygulamalara göre bilançoya alındığı halde UFRS'ye uygun olmadığı için çıkarılması gerekir. Örneğin; aktifleştirilmiş bulunan;

a- Araştırma giderleri,

b- Kuruluş geliştirme giderleri,

c- Eğitim giderleri, reklam giderleri,

d- Ters repo sözleşmeleri nedeniyle bilançoya alınan menkul kıymetler,

[5] **ÖRTEN Remzi, KAVAL Hasan, KARAPINAR Aydın**, Türkiye Muhasebe- Finansal Raporlama Standartları (TMSTFRS), 1.b., Gazi Kitabevi, Ankara 2007, s;621
[6] ÖRTEN, KAVAL, KARAPINAR, a.g.e, s.621

e- Mali mevzuata göre aktife alınan, ancak UFRS'ye göre yüzde yüze yakın şekilde kesinleşmediği için aktifleştirilmesi mümkün olmayan varlıklar,

f- Devletten teşvik yasalarına göre hesaplanarak aktife alınan, ancak henüz kesinlik kazanmamış alacaklar,

g- Vergi iadesi, KKDF gibi alacaklar.

Tekdüzen hesap planına göre oluşturulacak bilançolar ülkemizde uzun süredir hazırlanmaktadır. Hesap planında hangi değer hareketlerinin hangi durumlarda hangi hesaplarla gösterileceği belirlidir. Bu hesaplar önceden belirlenmiş değer hareketlerinde kullanılır.

Bilançonun aktifi 2 temel hesap sınıfına ayrılır:

- Dönen Varlık
- Duran Varlık

} Ayrım: Nakit dönüşüm süresi

Bu temel ayrım işletmenin likiditesi açısından önemlidir. Likidite gücünü anlamak için işletmenin dönen ve duran varlıklara ne kadar yatırım yaptığını görmek gerekir.

* Dönen Varlık ↓ Risklilik ↑; çünkü KVYK ödeme gücü ↓

TMS-7'de işletmenin likit varlıkları temel olarak;

- Hazır Değerler
- Menkul Kıymetler
- Ticari Alacaklar
- Diğer Alacaklar
- Stoklar
- Yıllarca yayılmış inşaat gelirleri

Hazır Değerler: En likit varlıklar: Nakit ya da nakde yakın değerlerdir. Kasadaki para, bankadaki para, ibraz edilmemiş çekler vb.'dir. Özün önceliği ilkesine göre vadeli alınan ya da keşide edilen çekler hazır değerlerde yer almaz, bunlar senet netliğindedir ve bilançoda böyle gösterilmelidir.

Verilen çekler ve ödeme emirleri hesabı, bankalar hesabını düzelten bir hesaptır. Bankalar hesabı, brüt tutardır bunu nete indirgeyen kalem, "verilen çekler ve ödeme emirledir" çünkü bankadaki paraya dayalı verilir.

Kısa sürede bu çekin tahsil edileceği ve bankadan azalacağı bilinir. Önemlilik ilkesi gereğince hesap grubu içinde gösterilmeyen kalemler "diğer" hesabında görülür. İşletmeler kamuya açıklama ilkesi gereği kamuya açıklanması gereken bilgiler buraya koyamazlar.

Diğer hesabı da o hesap sınıfının:

- Tekdüzen muhasebe sistemine göre %25'ini

Ayrıca aktif toplamının %5'ini geçemez. Aşarsa "diğer" kalemindeki en büyük değerden itibaren ona tutana kadar ne olduğu gösterilir.

Hazır değerler:

1) Bunlar en likit, nakit veya nakde yakın değerlerdir

2) Verilen çek ve ödeme emirleri, bankalar hesabını düzenler

3) Diğer kaleminin tutarı sınırlandırılmıştır.

Menkul Kıymetler: İşletmenin yaptığı finansal yatırımları gösterir. İşletmenin elinde bulunan atıl nakit varlıkların getiri elde edebilmek için finansal varlıklara yatırılmasıdır. İşletmeler, ellerinde optimal nakit miktarı kadar nakit tutar. Fazla nakdi, alt maliyet azaltmak için karlı yatırım alanlarında değerlendirirler.

1) Kısa vadeli yatırım araçladır.

2) Bunlar likittir. Likiditelerini sağlayan ikincil piyasalardır.

Bu tür varlıklar likittir ve işletme açısından kısa dönemde nakde dönüştürülmesi amaçlanır.

İşletmenin bunda esas amacı getiri elde etmektir, en az maliyetle ele çıkarılması planlanır.

İşletme temelde 2 araç kullanılır

- Bir başka şirketin hisse senetlerini (HS) satın alır

- Devletin→ ya da başka şirketin borçlanma senedini satın alır

HS yatırımı yapılmışsa HS, Tahvil, Senet, Bono da bu isimle kaydedilir.

Bu varlıklarla ortaya çıkan risk ile likiditeleri ayrı ayır ele alınır. Kamunun senedi ile şirketin senedi ayrı risk ve getiri düzeyi içerir. Tekdüzen muhasebe sistemi de buna göre ayrım yapar.

Bunlar içinde olmayan işletmenin diğer yatırımları "diğer menkul kıymetler" hesabında yer alır. Bu hesap uygulamada en çok repo için uygulanır. Repo işlemi, en çok hazine bonosu için yapılır.

HS Yatırımı: İşletme temelde iki getiri elde etmeyi planlar.

1) Sermaye Kazancı (Alış-Satış fiyat farkı): Bu kazanç gelir tablosunda "Menkul kıymet satış karı/zararı hesabı" kullanılarak gösterilir. Diğer olağan gelir-kar/gelir-zarar hesabında yer alır. Gelir tablosu ile bilançodaki bu hesap arası bağ kısa dönemli amaçlar için alınmış olmalıdır.

Uzun dönemli amaçlar için de HS alınabilir. Bunun satışından kar elde edilebilir ancak bu kar/zarar ne amaçla alındığına göre kaydedilir. Menkul kıymet satış gelir-karı/gider-zararı sadece dönen varlıklarda yer alanlar içindir.

2) Temettü Kazancı: İşletme, kısa vadeli amaçlardan bu HS'yi satın aldığından temettü kazancı elde etmesi 2. bir amaçtır esas olan alım satım farkı, sermaye kazancı elde etmektir. Alındığından 1 ay sonra temettü elde edildiyse bu temettünün gelir tablosunda ne olacağına Tekdüzen muhasebe sisteminde hesap tanımlanmıştır, en yakın hesap olan olağan gelir karlar hesabı kullanılır.

Tahvil-Senet-Bono: İşletme temel olarak faiz elde eder. (ister özel kamu kesimi olsun). Bu menkul kıymetlere yapılan, yatırım alış maliyetiyle bilançoda gösterilir. Bu varlıkların önemli ve sürekli düşün olursa değer düşüklük karşılığı ayırmak gerekir. Ortaya çıkan zarar olasılığı, ortaya çıktığı dönemde gösterilir. Değer düşüklüğü karşılığı ihtiyatlılık ve dönemsellik ilkeleri gereği zarar olasılığının ortaya çıktığı, muhasebe döneminde zararın gelir tablosuna yansıtılmasını gerektirir. Zarar, bunların satışında ortaya çıkar, zararın kesinleşeceği dönem beklenirse dönemsellik ve ihtiyatlılık ilkeleri çiğnenmiş olur, bu nedenle zarar olasılığının ortaya çıktığı dönemde karşılık ayrılır. Bunun bilançoya yansıması menkul kıymet değer düşüklüğüdür.

Uzun vadeli amaçlar için yapılan yatırımlar mali duran varlıklarda yer alır. Menkul kıymetlerde yapılan finansal yatırımlara ilişkin raporlarda esas olan yapılan yatırımın türüdür, önemli olan ne kadar getiriyi hangi riskle elde edeceğidir. Hangi varlığa bağlanacağı önemlidir.

Stratejik amaçlar varsa hangi stratejik amaçların ortaya çıktığı önemlidir. Bunlar çoğunlukla HS'ye dayalı yatırımlardır. Bu yatırımların hangi stratejik amaçla yapıldığın belirleyecek şekilde bilanço formatı oluşturulur. Stratejik amaç, ortaklık payıyla ölçülür. Firmanın uzun vadede kar edeceği düşünülerek onun karından pay elde etmek için yapılan yatırımla, beyaz eşya sektöründe çalışan birinin bilişim sektöründe çalışan bir firmayla ortak olup yönetiminde yer almak farklı amaçlardır.

- İlk amaç bağlı menkul kıymetler,

- İkinci amaç içinse iştirakler ya da bağlı ortaklıklar olarak gösterilir.

Bağlı ortaklıkta firmanın tüm politikaları belirlenir, iştirakte ise çoğunluk oluşturulamayabilir, doğrudan politika belirlenemeyebilir.

Bunlara ilişkin temettü kazançları da ayrı gösterilir, çünkü bunlardaki stratejik amaçlar farklıdır.

İşletmenin menkul kıymetleri ile varlıkları arasında ciddi farklar vardır, bu fark vade değildir.

Alacaklar: İşletmenin gelecek 12 ayda elde etmeyi amaçladığı alacaklardandır. Alacak, temelde 2 gruba ayrılır:

*Ticari Alacaklar: İşletmenin temel faaliyet konusunda (ticari faaliyet) elde ettiği alacaktır.

* Diğer Alacaklar: Ticari nitelikte olmayan alacaklar

İşletmenin faaliyetlerinin anlaşılması, performansının değerlenmesi açısından önemlidir. Alacağın niteliğini saptamak için bu ikili ayrım yapılır. Alacak politikası, esas olarak ticari alacaklara dayalıdır. Esas olarak buna değil diğer alacaklara dayandırılmışsa önemli sorunlar vardır. Yapılan yatırımlardaki alacak politikasındaki ticari alacaklar, süreklilik açısından önemlidir. Ticari nitelikteki alacaklar bakımından işletmenin taşıdığı riskin tablolara tam olarak aktarılması gerekir. Ticari nitelikteki alacaklardan olağan risk tabloyu okuyanlar açısından tam olarak anlaşılabilmelidir.

Alacağa yatırım yapmak: Peşin yerine vadeli satmak.

Alacağa yatırımı ↑ satış ↑ (çünkü alacakla alıcı finanse edilir, sıfır vadeli borç verilir) bu finansal maliyetine katlanma satış gelirlerini artırmak içindir. Alacağa daha fazla ya da az yatırım yapmak için yönetim gerekir. Alacağın yönetiminde:

- Vade farkı

- Vade süresi

- Farklı araçlar kullanma

- Çeşitli formaliteler koymak ya da koymamak bu araçlar kullanılarak işletme alacağından doğan riski belirler. Risk ile denge arasında bir denge kurulması amaçlanır. Alacağın düzeyi kadar, alacak karşılığında üstlenilen risk de önemlidir.

Senetli alacaklarla senetsiz alacaklar arası geri ödeme riski farklıdır. bu amaçla ticari alacaklar, senetli olan ve olmayanlar şeklinde ayrılır. Diğer alacaklar ayrılmaz çünkü esas olan o değildir. Ticari alacaklar önemli olduğundan onun ayrıştırılması gerekir. Bunun yanında ek bilgilerin de ayrıştırılması gerekir.

*Alacaklar içinde sürekli alacakların fazla olmasının alt maliyeti vardır bu da senetsiz alacaklar kadar satışların artırılmasından kaynaklanır. Ancak satışlar ve alacaklar artarken satış geliri artmıyorsa sorun vardır.

1. Aşama: Alacak politikasının satışlara olan etkisini ölçmek.

2. Aşama: Alacakların kalitesi;

Alacak politikası sonucu işletmenin riskliliği ne kadar artmıştır. 50 milyar ticari alacağı olan 2 işletmenin satışı %20 artmıştır. Buraya kadar 1. Aşama. Bunun karşılığı toplam riskteki artış 2. Aşamayı gösterir. Geri ödememe, vade risklerinin düzeyi bulunmalıdır. Tekdüzen muhasebe sistemi bu niteliği gösterir. Verilen depozito ve teminatlar bir ticari alacak türüdür. Finansal tabloda diğer alacağın nereden kaynaklandığı görülür riskliliği görülmez.

Alacağın kalitesinde düşme, tahsilinde şüphe varsa ihtiyatlılık ilkesi gereği zarar oranı ticari tablolara yansıtılır, finansal tabloda, bilançoda alacaklar içinde şüpheli ticari alacak şüpheli diğer alacak oranı önemlidir. Bu, sektörden sektöre şirketten şirkete değişir.

Ticari faaliyet içinde önemli düzeydeki şüpheli alacaklar raporlarına yansıtılmalıdır.

Şüpheli alacaklar ile şüpheli alacaklar karşılığı beraber değerlendirilir.

* İster ticari, ister diğer nedenli senetli alacaklar, düzenleme tarihindeki peşin değeriyle gösterilir, bunun için de (bilanço düzenlendiği dönemdeki peşin değerinin görülmesi için) reeskont işlemi yapılır. Senetsiz alacakta böyle bir işlem yapılmıyor çünkü ortada nominal değer ifade eden bir varlık yoktur. Reeskontta yapılan işlem, nominal paranın belirlenmesidir.

Bunlar duran varlık içinde yer alan alacaklar için de geçerlidir. Vadesi 12 ayın üzerindeki alacaklar önce dönen varlıklara aktarılır, sonra tahsil edilir. Vade 12 ayın altına düşünce dönemsellik ilkesi gereği dönen varlıklara dönüştürülür. Aynı işlem gelecek aylara, yıllara ait giderler için de yapılır.

STOKLAR:

İşletmenin maliyet muhasebesi ile ilgili sonuçları ifade eder. Ticaret işletmesi ise özellikle önemli bir hesaptır. İster sanayi ister hizmet ister ticaret işletmesi olsun en önemli hareketler bu hesapta gerçekleşir.

Sanayi işletmeleri açısından maliyet muhasebesi ile ilgili bölüm burada yer alır.

Tekdüzen muhasebe sistemine göre kullanılabilecek hesaplar bellidir ve işletmenin türüne göre farklılaşır.

- İşletme, ticaret işletmesiyse ticari mallar, bazı istisnalarda diğer stoklar hesabı kullanılır.

- Üretim işletmesi ilk madde malzeme, yarı mamül ve mamüller stoğunu kullanır

Bu tutarlar maliyet değeriyle muhasebeleştirilir.

Bunlar satış anında gidere dönüştürülür bu da gelir tablosunda satışların maliyeti, SMM olarak, ticaret işletmesinde STMM olarak görülür.

Stoklar ile işletmenin alacak politikası, nakit politikası performansı arasında doğrudan bir ilişki vardır. Stokları değerlendirirken öncelikle yeterli düzeyde stok olup olmadığına bakılır optimal düzeyde stok tutması gerekir.

Stok, normalden azsa işletme satış gelirini artırabilecekken artıramama riskiyle karşı karşıyadır.

İşletme stok bulundurma ve bulundurmama maliyetlerini en aza indirecek düzeyde stok bulundurmalıdır.

Stok bulundurma maliyeti: Depolama, koruma, sigorta, demode olma vb..

Neden stok bulundurulur? Artan talebi karşılayabilme, fiyat artışından korunma, üretimin aksamaması, üretim maliyetlerini belirleyebilme.

Her bir firma, sektör için stok kullanımının önemi farklıdır. Hangisinin hiç stok bulundurmaması, hangisinin bulundurması gerektiğinin tespiti için farklı unsurlara bakılır. Stokun niteliği de önemlidir. Öyle stoklar hemen her yerde bulunurken, kimileri daha stratejiktir. Stratejik stokları bulabilmek ek maliyet, ek süreye katlanmayı gerekli kılabilir. Bu tür durumlara göre kara verilmelidir.

Mali analiz yapılırken bazen bunlar yok sayılır, sadece rakamlar karşılaştırılır ancak bu büyük yanılmalara yol açabilir.

Avansı diğer alacaklardan ayıran, karşılığının nakit değil varlık olmasıdır. Bu nedenle ticari ya da diğer alacaklar içinde görülmez, ilgili olduğu varlıklarla ilişkilendirilir. Siparişlerle ilgili verildiğinde bununla, stoklarla ilgili verilirse stoklarla görülür. Stoklarla ilgili avanslar verilen siparişi avansları hesabında görülür.

Bir varlık, varlık olarak tanılanmadan varlık hesabına konamaz. Örn/ 2 senede biten bir bina ilk yılda bina ya da stok olarak gösterilemez. Henüz tamamlanmamıştır. Tamamlandığı anda eğer bir inşaat firmasıysa stoklara konur.

PEŞİN ÖDENEN GİDERLER

Dönemsellik ilkesi için kullanılır. Aktifler içinde çok önemli bir yeri yoktur. Aktif içinde menkul değerler, alacaklar, stoklar önemlidir. Toplam içinde çok önemli değildir.

Bunlar faydası bu muhasebe döneminde elde edilemeyecek giderlerdir.

Nakde dönüşme süresi 1 yılın altında olan aktifleştirilmiş giderler;

-Gelecek aylara ait giderler, 1 yıldan fazla olan aktifleştirilmiş giderler;

-Gelecek yıllara ait giderler olarak gösterilirler. Dönemsellik ilkesi gereği bu işlem yapılıyor. Bunun dışında:

181- Gelir Tahakkukları: Nakde dönüşme süresi 12 ayın altında olanlar dönen varlıklarda, üzerinde olanlar duran varlıklar içinde gösterilir. Dönemsellik ilkesi gereği kullanılır. Kesin borç alacak kaydı gelecek dönemde ortaya çıkarsa " gelecek aylara ait giderler-gelir tahakkukları hesabında" gösterilir.

DURAN VARLIKLAR

Vadesi 1 yıldan fazla olan varlıklardır.

ALACAKLAR

- Ticari alacaklar
- Diğer alacaklar

} Dönen varlıklarda söylenenler bunlar için de geçerlidir

MALİ DURAN VARLIKLAR: İşletmenin uzun vadeli amaçlarla yaptığı finansal mali varlık yatırımlarıdır. İşletmenin stratejik amacısın gerçekleştirme gücü varlığın niteliğine bağlıdır, bunun için HS olmalıdır. İstisnalar hariç tahvil, yönetime katılma hakkı vermez. Tahville stratejik amaç gerçekleştirilemez. Bunun için firmanın yönetimine katılmak gerekir. Sadece uzun vadeli amaçlar için satın alınan HS, " Bağlı Menkul Kıymetlerdir" (%10'un altında) %10 ün üzerinde olan HS yatırımı ise "iştirakler" olarak muhasebeleştirilir, %50'nin üzerinde olanlar ise bağlı ortaklıklardır. Bu ortaklık hakkı yatırım yapılan şirket ile yapan şirketin

finansal tablolarının nasıl entegre edileceği ile ilgilidir. Bağlı ortaklığın finansal tablosu dönem sununda şirket bilançosuna konsolide edilmelidir.

Mali duran varlıklarda gerçek faaliyet konusuyla ilgili olmasa dahi esas faaliyet konusunu desteklemek için yapılır. Tıpkı maddi duran varlık gibi. Esas faaliyet konusu masa, sandalye olmak değildir ama bu, esas amaca yardımcı olur. HS almak da esas faaliyet konusu değildir ama bu konuyu destekler.

Diğer Mali Duran Varlıklar:

Örn/ 1 yıldan uzun süreli tahvil burada görülür.

Bu tür yatırımlar kısa vadeli finansal varlıklara yatırım olduğu gibi alış maliyetiyle muhasebeleştirirli. Alış maliyetinde sürekli ve önemli bir düşün olursa ihtiyatlılık ilkesi gereği karşılık ayrılır. Bunun için her varlığın kendi karşılık hesabı vardır. Mali duran varlığın hemen altında indirim kalemi olarak değer düşüklük karşılığı da raporlanır.

MADDİ DURAN VARLIKLAR: İşletmenin faaliyetini gerçekleştirmek için yaptığı uzun süreli kullanmak amacıyla alan fiziki varlığı olan varlıklardır. Diğer maddi duran varlıklar hesabında tanımlanmamış, tanımlara girmeyen bir varlık girer. Bir binanın bina olarak muhasebeleştirilmesi için onun bina olarak tescilini gerektirir. MDV alış, üretim, inşaat maliyetiyle değerlendirilir, ancak bunların inşası uzun sürebilir.

Bu binanın inşası için katlanılan giderler, bina olarak tamamlanıncaya kadar bina olarak kaydedilmez, geçici olarak yapılmakta olan yatırımlar hesabında gösterilir. Bu şekilde tanımlanan yapılmakta olan yatırımlar, ilgili varlık tamamlandığında o varlığın alış-inşaa varlığı olarak görülür. Binanın inşa maliyeti yapılmakta olan yatırımlarda toplanan tutardır.

Bunlar uzun süreli kullanılan varlıklardır. Bunlar işletmenin gelecek dönemlerini etkiler. Bir makine, faydalı ömrü boyunca değer üretir. Dönemsellik ilkesi gereği alış/elde etme/ inşa maliyetini faydalı ömrü boyunca gidere dönüştürmek gerekir.

Örn/ Makine, alış maliyetiyle kayıt edilir. İşletme bu makineden fayda yaratır. Yıl sonunda fayda tamamlanırsa bu bir giderdir.

Uzun dönem için katlanılan maliyet, bu dönem gelir tablosuna yazılamaz, yanlış olur dolayısıyla gelecek dönemlerin de gelir tablosuna aktarmak gerekir. Bilançonun aktifindeki varlıklar maliyeti gösterir, bunlar aktifleştirilmiştir. Fayda tüketildikçe gidere dönüşür. Stoklardaki mamuller için duran varlık karşılığı bu nedenle yoktur. Faydasını gelecek muhasebe döneminde de sürdürecek varlıkların faydası tükenen kısmının geri dönüştürülmesi amortismanla olur. Bunun için amortisman oranı kullanılır, bir oranda faydanın tüketildiği öngörülür. Bu oran tanımlanmıştır. Böylece o gelir tablosuna yansıtılabilir. Bilançoda hesaplanan bu amortisman, birikmiş amortisman olarak görülür. Bunların toplamı ilgili hesabın altında yer alır.

İlgili varlığın defter değeri = Alış Maliyeti - B. Amortismanlar

7-A, 7-B'yi kullanmaya göre bu amortisman hesabı, muhasebeleştirmesi farklıdır.

MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR: Fiziki varlığı olmayan bir duran varlıktır. Bunun için karşılığında bir ödemenin yapılmış, külfete katlanılmış olması gerekir.

Örn/ Bir markayı almak için 2 milyar $ ödendi, bu bir maddi olmayan DV'dir. Yapılan ödeme gösterilir. Bunlar itfa edilir, faydasını sözleşme süresince tüketir.

İşletme 20 yıl önce kuruldu ancak 20 yıl boyunca çalıştı, marka oluşturdu markanın değeri maddi olmayan DV'de görülmüş. Bunlar normalde görülmez, kendi yarattığı değerler tefsiye, satış anında tasfiye karı ya da satış karı olarak görülür. Entelektüel sermaye satılmadığı sürece para ile ifade edilmez. Bilançoda burada görülen, işletmenin dışarıdan aldığı, karşılığında fedakarlıkta bulunduğu bir şey olmalıdır. Muhasebe, burada eksik kalır.

Bunlar için de birikmiş amortisman değerlendirilebilir

Özel maliyetler: İşletmenin uzun süreli kiraladığı gayrimenkullerin kullanım değerini artırmak için yaptığı, sözleşme dönemi sonunda yapı sahibine devredilecek şeyler için katlanılan maliyetlerdir. Örn/ Asansör bu tür yatırım, varlıklarla ilgilidir ancak varlık bizim değildir.

Özel maliyetlerde görülen bu değerler kira sözleşmesinden itfa edilir. İtfa, amortisman yoluyla yapılır. 7A-7B'de uygun şekilde gösterilir. 7A, fonksiyona göre

sınıflandırır, 7B'de tüme bakılır. Amortisman gideri 7A'da 770-Genel Yönetim Giderleri'nde gösteriliyor, ancak neyle ilgiliyse orada gösterilir. Pazarlamada kullanılan araçsa Paz.Sat ve Dağ. Giderlerinde görülür. Gelir tablosunda dönem gideri içerisinde görülür ya da ilgili mamüller maliyetinde olur, üretim işletmesi ise satılan mamül maliyeti olur.

Faaliyet gideri- Dönem gideri arası fark: Bunlar aynı şeylerdir. TMS'de faaliyet gideri, Tekdüzen muhasebe sisteminde dönem gideridir. Dönem gideri = dönemin gideri.

Dönem-Faaliyet Gideri: Esas faaliyet ile ilgili ama doğrudan ona yüklenmeyen fonksiyonlara ayrılmış giderlerdir. Amortisman giderleri gelir tablosunda 7A'da fonksiyonuna ayrılır, ilgili maliyete eklenir. Gidere, yansıtma hesabıyla aktarılır. 7B'de amortisman ve tükenme payları hesabında toplanır, dönem sonunda ayrıştırılarak yine ilgili hesaba aktarılır. 7A'da da 7B'de de GYG - PSDG -ARGE Gid. olarak görülür, format aynıdır.

PASİF

KVYK→

İşletmenin kullandığı yabancı kaynaklar şöyle ayrılır:

→ KVYK
→ UVYK

} 1 yıl vadeye göre ayrım

MALİ BORÇLAR : Mali sistemden elde edilen borçlardır. Bankadan olabileceği gibi borçlanma senedi ihracından elde edilebilir. Kısa vadeli borçlanma senetleri ihraç etmesi durumunda kullanılır. Çıkarılmış bono ve senetler hesabı

Örn: Finansman bonosu kredi değerliliği yüksek firmalarca garantisiz olarak ihraç edilir.

Uzun vadeli borçları kısa vadeye dönüştürerek ödemede uzun vadeli borçların anapara ve taksitleri hesabında görülür.

Bu 3 KV borçları dışında→ diğer borçlar

İşletmenin KV ile borçlanma yaptığı borçlanma değeri Nominal Değeri üzerinden çıkarılır. Piyasa değeri ile nominal değer arasındaki fark→ Menkul Kıymet ihraç farkı olarak

muhasebeleştirilir. Menkul kıymet ihraç farkı → Finansman giderlerinin bilançolaştırılmış halidir. 1 milyonluk senet 800.000 TL'ye sattık kasaya 800.000 girdi, borçlandığımız 1milyon daha sonra düzenlenen bilançoda aradaki tarih farkına tekabül eden tutar tükenmiş kısımdır.

1 Kasım ⟶ Şubat vade → 1 milyon

800.000 aldık

3 ay sonra 1 milyon ödeyeceğiz. 1 kasımda bunu muhasebeleştirirken dönemsellik ilkesi gereği 200.000 TL'lik tutar finansman gideri değil Menkul kıymet ihraç farkıdır. Ama örneğin 1 Aralıkta bilanço düzenlersek bu 200 bin TL'lik tutar 1 aylık dönem için finansman gideri olarak tutulur. Zamanın geçmesi gerekir (Aktifleştirilmiş gider de böyledir. Fayda sağlandıkça gidere dönüşüyor)

BORÇLAR — Ticari işlemlerden kaynaklanan→ ticari borçlar

Diğer borçlar

1) Ticari borçlar ⟶ Senetli Borçlar

⟶ Senetsiz Borçlar

2) Diğer borçlar: Diğer borçlarda ise senetli senetsiz ayrımı yoktur

Ticari borçlarda diğer ayrım;

3) - Borç niteliğinde olan, özel nitelik yükümlülüğü

Alınan depozito ve teminatlar hesabı

4) Alınan avanslar→ İşletmenin bir mal, hizmet artması ile aldığı avanslardır. Avansın karşılığında ortaya çıkan bir borç→ Özel nitelikli bir borçtur. Ve ilgili olduğu varlığın altında muhasebeleştirilir

- Stoklar

- Mamüller

- Ticari Mallar

Bunların dışında bir varlık satması ile avans olması rutin işletme faaliyetleri sayılmaz. Bu 3 unsurun satılması ile aldığı avansla→ Sipariş Avansları ile adlandırılır. Bu 3 unsur

dışındaki varlıkların satımı ile ilgili alınan avanslar rutin olmadığı için Diğer Avanslar olarak muhasebeleştirilir.

- Yıllara Yaygın İhracat ve Onarım Hak edişler

36- Ödenecek vergi ve Diğer Yükümlülükler : İşletmenin vergi ve vergi benzeri önümüzdeki 12 ay içinde tahakkuk etmiş, vergi, sosyal güvenlik kesintileri burada muhasebeleştirilir.

37- Borç ve Gider Karşılıkları ile 36'nın ilişkisi: Dönem karı vergi ve diğer yasal yükümlülük karşılıkları işletmenin dönem karından ayırdığı henüz kesinleşmemiş vergilerdir. Bunlar kesinleşince 36'ya aktarılır.

37→ Kurumlar için söz konusudur. İşletme vergi kanunları bakımından kurum değilse, bu vergi buradaki gibi hesaplanmayacak. Ortaklara verilir→ onlar gelir vb

- Kıdem Tazminatı Karşılıkları

38- Gelecek aylara ait gelirler ve gider tahakkukları→ Bunlar gelecek aylarda henüz kesinleşmemiş gelir ve gider tahakkukladır.

Uzun vadeli yabancı kaynaklar hesapları→ Risk düzeyleri ve karşılaşılan risk bakımından kısa vadeli hesaplardan farklılık gösterir.

KVYK içinde ticari işlemlerden doğan borçların oranının yüksek olması istenen bir durumdur. Çünkü esas faaliyet ticari faaliyettir. Ticari işlemlerden doğan borçları arması ticari faaliyetlerin genişlediğinin göstergesidir.

Ticari işlemlerden doğan borcun (satıcılar) maliyeti bankacılık sisteminden doğan borcun maliyetinden daha düşüktür. Ama borcun geri ödenmesi daha risklidir. Açık hesap biçiminde yürütülen bir sistem satıcılara olan borcun ödenmesinin ertelenmesi banka borcunun ertelenmesine göre daha kolaydır.

Bankacılık sektöründen alınan borçlar→ Net İşletme sermayesi için→ nakit ihtiyacı için sağlanır (Ticari faaliyete dayanmaz)

Ticari borçla ise nakit olmayabilir, Her faaliyetin devamı için sağlanan bir borçtur.

- İşletmenin riskliliği
- Maliyeti
- esnekliği bakımından

} Ticari borçlar ile mali piyasa borçlarının arasındaki farklar

Yabancı kaynaklar içinde ne kadar kısa vadeli ne kadar uzun vadeli olacağı kararı şuna bağlı;

1- Risk → Likiditesini ne kadar etkiler?

2- Getiri → sermaye maliyetini ne kadar etkiliyor?

Genel kural vade kısaldıkça → işletmenin riski; eğer ödememe riski, geri ödememe riski yükseliyor (likidite sıkıntısına girebilir). Likit alanlara yönelir, likiditeyi arttırmak uzun vadeli karlı yatırımlar alternatif maliyet olarak karşımıza çıkar

Sermaye maliyeti bakımından vade kısaldıkça maliyeti düşük olur.

Her bir borç kaynağının bileşenlerine bakmamız gerekiyor.

ÖZKAYNAKLAR

İşletme sahiplerinin şirkete getirdiği ile bunlarda yaptığı değer toplamı. En yüksek maliyetini finansman şeklidir. Bunu sebebi

1) Vadesinin sonsuz olması

2) Ortakların getirdiği sermayenin tamamı, şirketin başarısızlığından kaynaklanır.

Özkaynaklarda 2 temel bileşen var;

- Ortakların Firmaya getirdiği sermaye ödenmiş-ödenmemiş sermaye

- İşletmenin faaliyetler sonu yarattığı değer.

- Sermaye yedekleri
- Kar yedekleri→ dağıtılmayan karlar

- Yasal yedekler
- statü yedekleri
-o. üstü yedekler

Sermaye yedeği→ İşletmenin varlık yapısının sonucunda ortaya çıkan ek sermaye tutarları;

HS ihraç pirimler
MDV yeniden değ. artışları
iştirakden yeniden değ. art.
} gibi sahip olunan aktiflerden kaynaklanan değer artışları

*Geçmiş yıl kârları

*Geçmiş yıl zararları

*Dönem Net Kârı
*Dönem net zararı
} Bunlar yeni dönemde geçmiş yıl hesaplarına aktarılır, Genel Kurul'da bunların ne olacağına ilişkin karar verilir.

Özkaynak ile borçların toplamı → işletmenin temel finansman yapısına bakmak bakımından önemlidir. Aktif yapısı, finansman kararlarına bağlıdır.

İşletmenin yabancı kaynakları ile özkaynakları arasındaki ilişki; temel finansman politikası. Bunun aktif varlıklar ve yaratılan kâr üzerinde etkisi vardır.

İşletmenin ne kadar çok yabancı kaynak kullanıyorsa finansal kaldıraçtan yararlanma artar.

-Sermaye maliyeti düşük

-Faiz giderleri veya matrahından düşürülür. (ek gelir)

1-Vade bakımından etkisi

2-Sermaye maliyeti bakımından

3-Likidite bakımından etkisi vardır.

Yabancı kaynak sahiplerinin verdiği borç karşılığında elde ettiği kazanç; faiz geliridir.

Firmaya özkaynak getirenlerin kazancı; kâr payı.

Firma açısından bakarsak, firma kişiliği 2 kaynaktan finansman sağlar. 2 kaynağa ilişkin maliyeti gelir tablosuna yansıtıyor.

-Faiz gelirleri

-Dağıtılan-dağıtılmayan kâr şeklinde 2 biçimde maliyet var. Bu şekilde öz kaynak maliyeti var mıdır?

Dağıtılan →bu temettü ödenen bir maliyet

Dağıtılmazsa; Bunun alternatif maliyeti var. Sermaye maliyeti içinde kalan bir bileşendir. Bu parayı dağıtmayıp şirkette tuttuğumuzda diğer tüm alternatif yatırımlardan (ortak) faydalanamaz. Firmanın yarattığı doğrudan aldığım pay ise alternatif maliyet içeremez. Bu firmanın sorunu sadece yatırılan para ile değer yaratmaktır.

Gelir tablosunda dönem net kârı → bilançodaki aktiflerden yaratılan değer artısıdır.

Faaliyet kârı;

-Finansman gideri

-vergi

Firma sahiplerinin servetlerindeki artışın bu dönem net kârı firma sahiplerine 2 şekilde paylaştırılır.

-Dağıtılabilir

-Dağıtılmayıp şirkette tutulur. Dışarıdan elde edilen en düşük getirinin altında bir getiri olmaması gerekir.

Ortaklar 50 milyonu şirkete yatırdığında, dışladığı alternatifler vardır.(başka yatırımlar) Bunun maliyeti dönem net kârında yoktur. Gelir tablosu bunun maliyeti olmadığını kabul eder ama biz bunun maliyetini yansıtacak ek finansal raporlar sunabiliriz.

Dönem net kârı - yatırılan sermaye maliyeti =Net kâr(Ekonomik kâr) (Gerçek kâr)

Ekonomik katma değer → yatırılan sermayeden bunun maliyeti çıkarıldığında ulaşılan değer. Özkaynağın maliyeti gelir tablosunda sıfırdır(firma açısından bakıldığında özkaynak maliyeti sıfırdır. Ortak açısından bakıldığında sıfır değildir).

Cari muhasebe uygulamalarında öz kaynağın maliyeti sıfır olarak görülse bile gerçek performansı dikkate alarak bir araştırma yapacaksak öz kaynağın maliyeti olduğunu borç mu öz kaynak mı, sorusuna cevap verirken / nereden baktığımıza göre değişecek şekilde karar verilir.

2.GELİR TABLOSU İÇERİĞİ

Bilanço da olduğu gibi gelir tablosu da TDMS'nin öngördüğü formattadır. Gelir tablosu, işletmenin bir dönemde elde ettiği gelirler ile bu gelirleri elde etmek için katlandığı giderler gelir tablosunun konusunu oluşturur.

2.1. Gelir Tablosu İlkeleri

İşletmenin bir yılda elde ettiği gelir ve giderlerin tanımlanmasında kullanılan temel yaklaşımlar var.

1-Tahakkuk esası→ nakit olarak gelir ve gider giriş çıkışları değil, tahakkuk edilmiş olması yeterlidir. Gelir-gider ve kârlarının işletmenin yarattığı nakit gücüyle bir alakası yoktur. İşletmenin kârı ile nakit gücü arasında bir ilişki yoktur.

2-Dönemsellik ilkesi → Belli bir dönemde elde edilen gelen gelir ve katlanılan gider. Dönemin geleni ve gideni tanımlanır. Eğer dönemlerde bir sapma söz konusu ise gelir tablosu gerçek durumunu yansıtmayacaktır.

Gelir tablosunun içeriğinde gelir ve giderlerin kimin tarafından tanımlandığı önemlidir. Eğer muhasebe teorisine göre gelir ve gideri tanımlarsak elde edilen sonuç farklı olacaktır. Gelir tablosunu tahakkuk esası ve dönemsellik esasına göre tanımlarken bunlardan daha önce kimin tanımladığına bakmak gerekir. Türkiye'de Maliye Bakanlığı'nın muhasebe ve vergi düzenlemelerine bakarak gelir ve giderleri tanımlıyor.

BM→ VUK'da Örnek/ Personele ödenen ücretin maksimum (Genel müd. ödenen) sınırı 5.000,00 ise gider 5.000,00 TL olarak tanımlamış sayılır. Vergi gelirlerini azaltmamak için bunu düzenler. Mali kâr ile ticari kâr arasında mutlaka bir fark vardır. Mali kâr şirketin gerçek durumunu tam olarak yansıtmayabilir. Dolayısıyla gelenin ve gidenin kim tarafından tanımladığı önemlidir.

1 Sıra Numaralı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'nde gelir tablosu ilkeleri şu şekilde düzenlenmiştir. Gelir tablosu ilkelerinin amacı; satışların, gelirlerin, satışlar maliyetinin, giderlerin, kâr ve zararlara ait hesapların ve belli dönemlere ait işletme faaliyeti sonuçlarının sınıflandırılmış ve gerçeğe uygun olarak gösterilmesini sağlamaktır.

Bütün satışlar, gelir ve kârlar ile maliyet, gider ve zararlar brüt tutarları üzerinden gösterilirler ve hiç bir satış, gelir ve kâr kalemi bir maliyet, gider ve zarar kalemi ile tamamen veya kısmen karşılaştırılmak suretiyle gelir tablosu kapsamından çıkarılamaz.

Bu amaç doğrultusunda benimsenen gelir tablosu ilkeleri aşağıda belirtilmiştir:

a) Gerçekleşmemiş satışlar, gelir ve karlar; gerçekleşmiş gibi veya gerçekleşenler gerçek tutarından fazla veya az gösterilmemelidir. Belli bir dönem veya dönemlerin gerçeğe uygun

faaliyet sonuçlarını göstermek için, dönem veya dönemlerin başında ve sonunda doğru hesap kesimi işlemleri yapılmalıdır.

b) Belli bir dönemin satışları ve gelirleri bunları elde etmek için yapılan satışların maliyeti ve giderleri ile karşılaştırılmalıdır. Belli bir dönem veya dönemlerin başında ve sonunda maliyet ve giderleri gerçeğe uygun olarak gösterebilmek için stoklarda, alacak ve borçlarda doğru hesap kesimi işlemleri yapılmalıdır.

c) Maddi ve maddi olmayan duran varlıklar ile özel tükenmeye tabi varlıklar için uygun amortisman ve tükenme payı ayrılmalıdır.

d) Maliyetler; maddi duran varlıklar, stoklar, onarım ve bakım ve diğer gider grupları arasında uygun bir şekilde dağıtılmalıdır. Bunlardan direkt olanları doğrudan doğruya, birden fazla faaliyeti ilgilendirenleri zaman ve kullanma faktörü dikkate alınarak tahakkuk ettirilip, dağıtılmalıdır.

e) Arızi ve olağanüstü niteliğe sahip kâr ve zararlar meydana geldikleri dönemde tahakkuk ettirilmeli, fakat normal faaliyet sonuçlarından ayrı olarak gösterilmelidir.

f) Bütün kâr ve zararlardan, önceki dönemlerin mali tablolarında düzeltme yapılmasını gerektirecek büyüklük ve niteliktekiler dışında kalanlar, dönemin gelir tablosunda gösterilmelidir.

g) Karşılıklar, işletmenin kârını keyfi bir şekilde azaltmak veya bir döneme ait kârı diğer döneme aktarmak amacıyla kullanılmamalıdır.

h) Dönem sonuçlarının tespiti ile ilgili olarak uygulana gelen değerleme esasları ve maliyet yöntemlerinde bir değişiklik yapıldığı takdirde, bu değişikliğin etkileri açıkça belirtilmelidir.

ı) Bilanço tarihinde var olan ve sonucu belirsiz bir veya bir kaç olayın gelecekte ortaya çıkıp çıkmamasına bağlı durumları ifade eden, şarta bağlı olaylardan kaynaklanan, makul bir şekilde gerçeğe yakın olarak tahmin edilebilen gider ve zararlar, tahakkuk ettirilerek gelir tablosuna yansıtılır. Şarta bağlı gelir ve karlar için ise gerçekleşme ihtimali yüksek de olsa herhangi bir tahakkuk işlemi yapılmaz; dipnotlarda açıklama yapılır.

2.2.Gelir ve Giderlerin Sınıflandırılması

Gelir tablosu, gelir-gider; kâr veya zararı temel denkleme uygun şekilde üretiliyor, ama gelir tablosu formatında bu kadar basit yapılmıyor. Belirlenen faaliyetlerin tam olarak anlaşılması için bu gelir ve giderler sınıflandırma yapılarak raporlanıyor. 5 temel kâr kavramı söz konusu;

-Brüt satış kârı TMS ile TDMS'deki kâr tanımları benzerlik taşıyor.

-Faaliyet kârı Bunlarla gelir ve giderleri sınıflandırıyoruz.

-Olağan kâr

-Dönem kârı

-Net kâr

Brüt satış kârı→ İşletmenin esas faaliyetlerinin sonucunu görünüz. Bunun iki temel bileşeni var.

-Esas faaliyetten elde edilen gelir→ Brüt satışlar veya satış geliri

-Esas faaliyeti elde etmek için katlanılan gider

Satış geliri; Brüt satışlar ve Net satışlar

Brüt satışlar: Yurt içi ve yurt dışından elde ettiği gelirler olarak sınıflandırılır. (Bir de diğer satış gelirleri.) Brüt tutarı net tutara indirgeyen indirim kalemleri;

*Satış indirimleri grubu: İşletmenin satış iskontoları ve satıştan iadeler.

Bunlar satış gelirini nete indiren satış indirimleri grubudur.

Esas faaliyetten elde edilen gelirlerin işletmenin faaliyet konusuna ilişkin gelirleri olduğu için gelirler içinde önemli bir kalemdir. Performansı değerlendirmede önemlidir.

İşletmenin yabancı piyasalara satış yapabilme kabiliyeti yurt dışı satışlar kaleminde görülebilir. İşletmenin hangi piyasalarda(iç-dış) faaliyet gösterebiliyor olması farklı etkiler yaratacaktır. Rekabet avantajı, risk bakımından → risk çeşitlendirmesi

Otomotiv sektörü

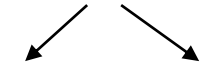

iç piyasanın daralması durumunda satışları çeşitlendiren B firması pazardaki daralmadan daha az etkilenecektir.

	A	B
Brüt satış	200 TL	200 TL
	Yurt içi:200	Yurt içi:50
	Yurt dışı:0	Yurt dışı:150

Satış indirimleri → Brüt satış gelirinden yapılan indirim ve iadeler ile diğer indirim kalemleri.

Satış iskontoları brüt satışlarla birlikte değerlendirilmelidir. Eğer işletmenin ürünleri brüt satışların büyük kısmı iade ediliyorsa üretilen ürünlerde sorun var demektir. Kalitesiz mal veya onların ihtiyaçlarını karşılamıyordur.

İskontoları işletmenin pazarlama faaliyeti ile beraber incelemek gerekir. Satış gelirini artırmak amaçlanabilir veya finansman faaliyetleriyle ilişkilendirebiliriz.

Kasa iskontosu→ ödemeyi kredili olarak yapıyoruz. 10 gün içinde ödemeyi yapıyorsa % 3 iskonto sağlanacak.

Miktar iskontosu→ Belli bir kotayı tutturduğumuzda promosyon niteliğinde daha fazla mal verilir. Pazarlama faaliyetiyle alakalı temel olarak alakalı.

Temel olarak iskonto faaliyetlerinin satışları artırıp arttırmadığına bakılır.

Brüt satış - satış indirimleri → Net satış. Bunlar işletmenin cirosudur. Bunu elde etmek için katlanılan gider kalemi:

Net satış - Satışların maliyeti = İşletmenin faaliyet kâr veya zararı

Satışların maliyeti:

-Satılan mamul maliyeti

-Satılan ticari mallar maliyeti

-Satılan hizmet maliyeti

İşletmenin esas faaliyet konusu ile doğrudan ilişkilendirilmeyen giderler: Faaliyet giderleri ve dönem giderleri. Bunlar fonksiyon esasına göre sınıflandırılmıştır.

-Ar-ge

-GYG

-Paz. Sat. Dağ. gid

Bu tür giderleri dönem giderleri olarak muhasebeleştiriyoruz.

ÖNCÜ GİDER

Departmanların faaliyet giderleri performansını görmekte kullanılır. Bu anlamda bunlar öncü giderlerdir. Bu giderlerin ne olacağı daha önceden tespit edilip bütçelenir. Buradan önceden tanımlanmış giderler ile gerçekleşmiş giderler karşılaştırılarak performansı değerlendirilir. Bu giderlerin hangi döneme ait olduğunu tespit etmek gerekir.

Örn/ Pazarlama giderleri satış gelirini artırmak içindir. Bunun gelire yansıması farklı bir döneme yansıyabilir. Dönem itibariyle analiz yapılarak değerlendirme bu bakımdan önemlidir.

*İşletmenin; başka faaliyetlerden elde ettiği gelir ve giderler=
Diğer faaliyetlerden olağan gelirler(+)
Diğer faaliyetlerden olağan giderler(-)
=Olağan kâr
Bunların dışında işletme rutin olmayan faaliyetlerden elde ettiği gelirler:
Olağan dışı gelir(+)
Olağan dışı gider(-)
=Dönem kârı

Dönem kârından veya karşılıkları çıkarıldığında: Dönem net kârına ulaşılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FİNANSAL ANALİZ TEKNİKLERİ

Firmaların gidişatını tahmin etmede kullanılan finansal analiz teknikleri firma yöneticileri için, doğru kullanıldığında erken uyarı sistemi vazifesi yapar.[7] Finansal tablolar analizinde yaygın olarak kullanılan teknikler 4 tanedir. Bu teknikler tek tek uygulanabileceği gibi birlikte de uygulanabilir.

1) Karşılaştırmalı Tablolar Analizi(Yatay Analiz)

2) Yüzde yöntemi ile analiz (Dikey Analiz)

3) Eğilim yüzdeleri Yöntemi ile analiz (Trend analizi)

4) Oran yöntemi ile Analiz (Rasyo analiz)

Şimdi sırasıyla bu teknikleri inceleyelim.

1. KARŞILAŞTIRMALI TABLOLAR ANALİZİ (YATAY ANALİZ)

Bir işletmenin iki veya daha fazla dönemine ait finansal tablolarının, birbirini izleyen dönemler bakımından karşılaştırmalı olarak düzenlemesi ve bu tablolarda yer alan kalemlerin zaman içinde göstermiş olduğu değişikliklerin incelenerek değerlendirilmesidir. Bu yöntem dinamik bir analiz türü olup, bu yöntemde finansal tablolardaki kalemler ve hesap grupları yıllar itibariyle karşılaştırılmakta ve öngörülen değişiklikler incelenmektedir. Şirketlerin finansal durumunu, yıllar itibariyle incelemek için kullanılan bir yöntemdir.[8]

Finansal tabloların karşılaştırılmasıyla işletmenin geçmişteki ve bugünkü durumu görülerek aradaki farklar saptanmakta ve bu bilgiler ışığında gelecekte oluşacak gelişmeler öngörülmektedir. Analiz tekniğinin söz konusu dönemlerde işletmenin gelişme yönü hakkında fikir vermesi diğer analiz tekniklerine göre bir üstünlüğü sayılabilmektedir[9]. Artışlarda eğer ülkede yüksek bir enflasyon varsa enflasyon payını da dikkate almak gerekir. Bu nedenle, fiyat dalgalanmalarının hızlı ve aşırı olduğu dönemlerde, mali tablolarda yer alan kalemlerdeki artış ve azalışlar incelenirken, değişiklikler yorumlanırken, ihtiyatlı davranmak gerekir[10]

Beklenen verimin sağlanabilmesi için;

---

[7] **Shi-Ming Huang,Chih-Fong Tsai, David C.Yen, Yin Lin Cheng;** 2008*,* A Hybrid, Financial Analysis Model For Business Failure Prediction; s. 1034

[8] **Garry A Porter; Curtis L Norton.**; 1998**,**Financial Accounting Second Edition, s.735

[9] **KARAPINAR, A. ve Ayıkoğlu Zaif, F. (2012);** "Finansal Analiz" Ankara: Gazi Kitabevi, Sayfa 143

[10] **AKGÜÇ, Öztin (2002);** "Mali Tablolar Analizi", Avcıol Basım ve Yayıncılık, 10. Baskı, İstanbul, Sayfa 347

- Karşılaştırmaya esas alınan dönemlerin aynı uzunlukta olması

- Tablonun içerdiği bilgilerin aynı muhasebe kuram ve ilkelerine göre belirlenmiş olması

- Rakamların enflasyonun etiksinden arındırılarak birbiri ile karşılaştırılabilir olması gerekmektedir.

Mali tablolarda yer alan kalemlerdeki değişikliklerin incelenmesi, işletmenin mali verilerinin hangi yönde gelişmekte olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Tarih tekerrürden ibarettir deyişinde olduğu gibi şartlarda büyük bir değişiklik olmadığı sürece, işletmenin geçmişteki eğilime uygun düşen bir gelişme göstereceği beklenebilir.

Bir işletmenin bilanço kalemlerinin karşılaştırmalı mali tablolar analizi tekniği kullanılarak analiz edilmesinde aşağıdaki hususlardaki değişikliklere özellikle bakılır;

- İşletmenin karşılaştırılan yıllardaki kar veya zarar artışları,

-Yeni ekonomik varlıklar elde edilmesi ya da mevcut varlıkların satılıp satılmadığı,

-Yabancı kaynak kullanımında artış veya azalış,

-Yabancı kaynakların vade yapılarındaki değişiklik,

-İşletmenin sermaye yapısındaki değişiklik, sermayede artış ya da azalış, şeklinde meydana çıkabilmektedir.

Aynı endüstri kolundaki işletmelerin oranlarının ortalaması veya sektör ortalaması diyebileceğimiz oranlar varsa bunlar genelde işletme ile aynı sorunları yaşadıklarından karşılaştırmalarda kullanılabilir. Örneğin incelenen işletmenin kâr / öz sermaye oranı %25 ise oranın yeterli olup olmadığını saptamak için aynı iş kolundaki benzer işletmelerin Kâr / öz sermaye oranlarını inceleme ve aralarında Karşılaştırmalar yapmak suretiyle bir sonuca varmak bu yorum şeklinin temelini oluşturur.[11] Şu şekilde bir formülasyon kullanabiliriz.

Mutlak Değer = 2. Yılın Değeri - 1.Yılın Değeri

Bulunan bu artış veya azalışın yüzdesi bulunmak istenirse;

$$\text{Yüzde Değeri} = \frac{\text{Mutlak Değer}}{\text{1. Yılın Değeri}}$$

formülü kullanılır.

[11] BOLGÜN, K. Evren, AKÇAY M. Barış, 2005, Risk Yönetimi 2. Baskı, Scala Yayıncılık, İstanbul, s.73.

Karşılaştırmalı mali tablolar analizinde bilanço ve gelir tablosu sıklıkla kullanılır. Karşılaştırmalı analiz birbirini inceleyen iki döneme ilişkin aktif, pasif ve gelir tablosunu oluşturan hesapları ve bu hesaplardaki artış veya azalışları hızlı bir biçimde ortaya koyma işlemidir. Örneğin gelir tablosunda satışlar rakamı bir önceki yıla göre % 100 artmış ve ülkede enflasyon %5 düzeyinde ise bu durum olumlu karşılanır. Aynı şekilde satışlar %100 artarken net işletme karı %120 artmış ise bu durumda olumlu yorumlanır. Karşılaştırmalı mali tablolar analizinde sadece tek bir hesaptaki artış veya azalışlar ile ilgilenilmez. Aynı zamanda hesaplardaki artış veya azalışlar ilgili diğer hesaplarla birlikte ele alınabilir. Eğer baz yıl olağanüstü bir yıl ise, yani firma faaliyetleri normal seyrinde değilse bu yılla karşılaştırılacak diğer yıllarda gerçek durumu yansıtmayacaktır.[12]

Karşılaştırmalı tablolar analizinde uygulamada, artış veya azalışların sadece mutlak rakamlarla yazılmasının meydana getirdiği sıkıntıları yok etmek için, tabloya azalma veya çoğalmalar ile bunların yüzdelerini gösteren sütunlar eklenir. Karşılaştırmalı mali tablolar analizinde yapılacakları şu şekilde sıralayabiliriz.

1. **Aşama:** Karşılaştırmalı Mali Tablolar Analizi Yapılacak Tablonun Belirlenmesi (Örneğin Bilanço)
2. **Aşama:** Karşılaştırmalı Mali Tablolar Analizi Yapılacak Yılların Belirlenmesi (Örneğin 2014-2013)
3. **Aşama:** Karşılaştırma yapılacak dönemdeki enflasyon oranının belirlenmesi (Örneğin 2013-2014 %9)
4. **Aşama:** Karşılaştırma Yapılacak dönemlerdeki hesap kalemlerinin artış veya azalışlarının mutlak değerlerinin belirlenmesi
5. **Aşama:** Karşılaştırma Yapılacak dönemlerdeki hesap kalemlerinin artış veya azalışlarının yüzdelerinin belirlenmesi
6. **Aşama:** Karşılaştırma Yapılacak dönemlerdeki varsa muhasebe politikaları değişmelerinin analiz üzerindeki etkilerinin saptanması
7. **Aşama:** Karşılaştırma Yapılacak dönemlerden herhangi bir yılının olağanüstü bir özellik (kriz yılı, savaş yılı olması gibi) taşıyıp taşımadığının saptanması

[12] Ümit Gücenme; **Mali Tablolar Analizi;** Marmara Kitabevi; Bursa, 2000, s.90

8. **Aşama:** Karşılaştırmalı Mali Tablolar Analizi kullanılarak elde edilen sonuçların eleştirel olarak değerlendirilmesi ve tekrar gözden geçirilmesi

Karşılaştırmalı mali tablolar analizini biraz daha detaylı inceleyebilmek için bazı bilanço kalemlerindeki olası artış veya azalışların nedenlerini inceleyelim.

A-Kasa - Banka kalemlerindeki Artış veya Azalışlar

- Firmanın iş hacmindeki genişleme veya daralma
- Bankadaki mevduat artmış veya azalmış ise işletmenin elde ettiği kaynakları değerlendirme amacı güdüyor olabilir. Bir diğer unsur ise işletme teminat mektubu, kredi kullanımı gibi olaylar karşısında bankaya mevduat bloke etmişte olabilir. Her iki durumda yapılacak yorumlar değişecektir
- Firma sektörde görülen krize karşı elinde daha fazla likit değer tutmak isteyebilir.
- Firma yatırım yapmak amacıyla da elinde daha fazla likit değer tutmak isteyebilir.
- Maddi duran varlık satışı gibi geçici nedenlerle artış oluşmuş olabilir.
- İşletme mali durumunu iyi göstermek amacıyla suni olarak kasa ve banka mevcudunu şişirmiş olabilir. (Örneğin müşterisinden gerçekte alacağı olmadığı halde bir günlüğüne ödünç aldığı parayı bankada gösterebilir.)

-Kasa bankalardaki azalış ise firmanın yeni iktisadi varlıklar elde etmesi, borç ödemesi, aşırı kar dağıtımı yapması veya da sermayesini azaltması gibi özellikli bir işlemin sonucu olabilir.

B- Ticari Alacaklardaki Artış veya Azalış

- Satışların artması/ İş hacminin daralması
- Alacak vadelerinin uzatılması/Satış vadelerinin firma lehine değişmesi
- Pazarlama amaçlı özel bir kampanya
- Alacakların iyi takip edilememesi
- Piyasada görülen kriz nedeniyle alacak tahsilatının gecikmesi
- Alacak tahsilinde etkinliğin sağlanması gibi sebeplerden kaynaklanmış olabilir.

Ticari alacaklardaki değişimler izlenirken satış hacminin de göz önünde bulundurulması gerekir. Satışlardaki artış hızının, alacaklardaki artış hızından büyük olması alacak tahsilinin hızlı olduğunu işletmenin bu mali politika ile finansal durumunu güçlendireceğini gösterir. Alacaklarda senetsiz alacakların artmasının belirli bir risk getireceği unutulmamalıdır.

C-Stoklardaki artış veya Azalış

- Firmanın satışlarının artması
- Satılamayan malların elde birikmesi
- Stok değerleme yönteminin değişmesi
- Fiyat artışı beklentisi nedeniyle firmanın yüksek stok tutmak istemesi
- Piyasada mal tedariki güçlüğü olması nedeniyle emniyet stokunun artması
- Stok maliyetindeki düşüş
- Ani talep değişmeleri

2. YÜZDE YÖNTEMİ İLE ANALİZ (DİKEY ANALİZ)

Dikey Analiz, ortak paydaya indirgenmiş mali tablolar gibi isimlerde verilir. Bir işletmenin mali durumunu faaliyet sonuçlarını tanıyıp hakkında tam bir hüküm verebilmek için onun faaliyette bulunduğu endüstri kolundaki diğer işletmenin durumuyla karşılaştırılması gerekir. Bu yöntem ile tek bir döneme ait mali tablolar analiz edilebileceği gibi, birden fazla dönemin mali tabloları da analiz edilebilir. Bu analizde mali tablo dip toplamı (Gelir tablosunda NET SATIŞLAR TOPLAMI) 100 kabul edilir ve her bir mali tablo kaleminin toplam içindeki yüzde payı hesaplanmak sureti ile mali tablo yüzdelerle ifade edilir.

$$\text{Dikey Yüzde} = \frac{\text{İlgili kalem Verisi}}{\text{Baz alınan kalem verisi}} \times 100$$

Formülasyonu biraz açacak olursak; bilançoda yer alan bilanço kalemlerinin yüzde değerlerinin saptanmasını aşağıdaki şekilde formüle edilir;

$$\text{Bilanço Toplamına Göre Yüzde} = \frac{\text{Bilanço Kaleminin Mutlak Değeri}}{\text{Aktif (Pasif) Toplamı}} \times 100$$

Eğer sadece bilanço dip toplamına göre değil de hesapların içerisinde bulundukları gruplar dikkate alınarak daha detaylı bir yüzdeler analizi yapılmak isteniyorsa formül şu şekilde değişecektir.

$$\text{Grup Toplamına Göre Yüzde} = \frac{\text{Grup İçindeki Kalemin Mutlak Değeri}}{\text{Grup Toplamı}} \times 100$$

Yukarıdaki formülleri kullanarak mali tabloların yüzdeler analizi ile analiz edilmesi durumunda yüzdesel ifadeler daha kolay anlaşılacaktır. Üstelik karşılaştırmalı mali tablolar analizinde olduğu gibi mutlak rakamlar değil de yüzdeler kullanıldığından enflasyon gibi fiktif değer artış veya azalışları analizi etkilemeyecektir.

Dikey yüzde analizi hem statik hem de dinamik analiz niteliğindedir. Yöntem tek bir dönemin tablolarını analiz etmesi bakımından statik olarak analiz türüne girerken, farklı dönemlerin analizlerinin ya da farklı işletmelerin analizlerinin kıyaslanmasına olanak sağladığından dinamik analiz türüne girer[13]. Dikey yüzdeler yöntemiyle yapılan analizde işletmenin finansal tablolarında yer alan finansal kalemlerin dönemler itibariyle genel toplam ve grup toplamı içerisindeki göstermiş oldukları değişimlere bakılarak, işletmenin hangi kaleme daha çok ağırlık verdiğinin saptanması ile sonuçların sektör ve rakip işletmelerle karşılaştırma imkânı tanımaktadır[14].

Bir işletmenin belirli bir andaki finansal durumunu gösteren bilanço, işletmenin o an itibari ile sahip olduğu varlıklarını ve bu varlıkların hangi kaynaklarla finanse edildiğini anlatır. Bu nedenle her bir varlık unsurunun toplam varlıklar içindeki payının; her bir kaynak unsurunun toplam kaynaklar içindeki payının belirlenmesi değerlendirme yapmak için önemlidir. Gelir tablosu ise işletmenin belirli bir dönem içindeki, gelir ve giderlerini, faaliyet sonuçlarını gösterir. Dönem içindeki hâsılat ve kâr yaratan faaliyetler ile gider ve zarara yol açan faaliyetlerin yüzdelerinin tespit edilerek değerlendirmesi dönem karının oluşumunun anlaşılması açısından önemli olabilir. Finansal tabloları oluşturan her bir hesap kaleminin

---

[13] **Çabuk, Adem ve Lazol, İbrahim(2005),** "Mali Tablolar Analizi", İstanbul; Nobel Yayın, s.171

[14] **Ceylan A. ve Korkmaz T. (2008), "**İşletmelerde finansal yönetim", Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım

yeterli ve uygun büyüklükte olup olmaması işletmenin gelecekteki mali yapısının tahmin edilmesini sağlayabilir. Finansal tabloları oluşturan unsurların uygun ve yeterli büyüklükte olup olmadıklarının analiz edilmesi yüzdeler analizinin özünü oluşturulur.

Yüzdeler Analizi ile bir işletmenin gelir tablosunun birkaç hesabını inceleyerek ne gibi bir sonuca ulaşabileceğimizi inceleyelim.

Hesaplar	**Tutarları**	**Yüzdeleri**
Brüt Satışlar	1.300.000,00 TL	162,50
Satış İndirimleri	500.000,00 TL	62,50
Net Satışlar	800.000,00 TL	100,00

Bu işletmenin satış indirimlerinin yüksekliği dikkat çekmektedir. Eğer bu rakam satış iskontolarından oluşuyor ise işletmenin satışlarını arttırabilmek için karlılığından %62,50 gibi yüksek bir oranda taviz verdiği söylenebilir. Eğer bu hesap kalemi satış iadeleri ise işletmenin ürettiği mal veya hizmetin kalitesini gözden geçirmesi, tüketici anketleri veya pazar araştırmaları gibi tekniklerle müşteri zevk ve beğenisine uygun mal veya hizmet üretmesi gerektiği gibi bir sonuca ulaşabiliriz.

İşletmenin sürekliliği içerisinde bilanço kalemlerinin yıllar itibariyle ekonomik yapı içindeki paylarının değişimini ve gelir tablosu hesaplarının net satış hasılatında yıllar itibariyle gelir ve gider değişimlerini belirleyerek işletme ve finansman politikalarının etkinliğini saptamaktır. Gelir tablosunun yüzde yöntemiyle analizinde gelir tablosu kalemlerinin her birinin net satışlar tutarı içindeki yüzde payını belirler ve inceler.

3. EĞİLİM (TREND) ANALİZİ

Trend analizi ile mali tablolarda yer alan hesap kalemlerinin yıllar itibarıyla değişimleri incelenmeye çalışılır. Yıllar itibariyle tablo kalemlerinin eğilim yüzdelerinin hesaplanması, işletme gidişatının daha rahat görülmesini ve tablo kalemleri arasındaki bağlantının daha rahat kurulmasına yardımcı olur. Yıllar itibarıyla eğilimler hesaplanırken bir yıl temel alınarak bütün hesaplamalar bu yıla göre yapılabileceği gibi her yıl bir önceki yılı baz almak suretiyle de hesaplamalar yapılabilir. Buna göre formülasyonumuz şu şekilde olacaktır.

$$\text{Eğilim(Trend) Yüzdesi} = \frac{\text{Eğilim Yüzdesi Hesaplanacak Yılın Mutlak Değeri}}{\text{Baz Alınan Yılın Mutlak Değeri}} \times 100$$

Eğilim yüzdeleri hesap edilirken dikkat edilmesi gereken ana noktalar şunlardır:

1- Eğilim yüzdelerinin hesaplanışında, baz alınan yılda karşılığı olmayan, kullanılmayan bir kalemin diğer yıllar için eğilim yüzdesi hesaplanamaz.
2- Her kalemin gösterdiği eğilimin belirlenmesi ve diğer eğilimler arasındaki ilişkilerin ortaya konulması gerekir.
3- Eğilim analizinde bulunan eğilimlerin birbirleriyle olan ilişkilerinin anlamlandırılabiliyor olması gerekir.
4- Eğilim analizinde buluna eğilimlerin finansal olmayan nedenleri varsa bunlarda analizde mutlaka dikkate alınmalıdır.

Trend analizleri genelde iki amaçla kullanılabilmektedir;

a- İlgili hesabın geçmiş dönemlere ait verilerinden yararlanarak, izleyen dönemde olması gereken bakiyeyi tahmin etmek,

b- İlgili hesabın geçmiş dönemlerdeki eğilimi ile incelenen dönemdeki eğiliminin tutarlı olup olmadığını görmek

Hesap Adı	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**
Satışlar	↑	↑	↑	↑	↑
Alacaklar	↓	↓	↓	↓	↓

Satışların yıldan yıla artması olumludur. Burada örneğin 2012 yılında az artması veya çok artması çok büyük bir önem arz etmez. Tek bir yıl yerine birden çok yıl dikkate alındığından bu analiz tekniği ile bulunan sonuçlar biraz daha gerçekçidir. Alacakların yıldan yıla azalıyor olması işletme satışlarının vadesinin kısaldığını gösterdiğinden yine olumlu yorumlanabilir. Burada örneğin 2011 yılında alacakların azalması yerine artması gibi bir veri olsaydı da yorumumuz değişmeyecektir. Eğilim analizi ile daha geniş bir pencereden mali tablolara bakıldığından tek bir veride veya yılda yer alan hata, hile gibi olumsuzluklar analizi önemli ölçüde etkilemeyebilir. Uzun dönemli analiz yapılması eğilim trendleri analizinin temelidir. 10 yıllık, 5 yıllık veriler gibi uzun dönemli verilerin analiz edildiği bu yöntemde

uygulamada en az 3 yıla bakıldığı görülmektedir. Bu yöntemde tek bir yıl baz alınacaksa baz alınacak yılın her açıdan normal bir yıl olması önemlidir. Eğer çok iyi veya çok kötü olunan bir yıl baz alınırsa bu sefer yapılacak yorumlar aşırı iyimser veya aşırı kötümser olabilir. Yine bu yöntemde küçük tutarlar dikkatle incelenmelidir. Çok küçük bir tutardaki artış veya azalış olduğundan daha önemli gibi yorumlanabilir.

- Baz alınan yılın temsil edici bir yıl olması önelidir. Fiyat dalgalanmaları olmayan normal bir yıl olmalıdır.

- İşletmenin 5-10 yıllık mali tablolarının analiz başlangıcında temin edilmesi gerekir.

- Fiyat dalgalanmaları varsa verilerin fiyat dalgalanmalarından arandırılması gerekir. Yoksa yanıltıca sorunlar ortaya çıkar.

-Analizi kullanırken ilk önce kaç yılla çalışacağımızı belirlemeliyiz.

2010- Eğim yüzdesi hesaplarken tablolardaki her kalemin verisine baz alınan yılın verisine bölmeliyiz.

2014	**2013**	**2012**	**2011**	**2010** → baz alınan yıl
165,56	156,29	146,57	136,48	122,3

$$\text{Eğilim yüzdesi} = \frac{\text{Bulunmak istenen yıl}}{\text{Baz alınan yıl}} \times 100$$

$$\text{Örneğin 2014 için} = \frac{165,56}{122,3} \times 100 = 135,3$$

Baz yılın kalemleri 100 kabul edilir ve esasen her bir hesap kaleminin diğer yıllardaki tutarları aynı hesap kaleminin baz yıldaki tutarına oranlanır. Bulunan sonuncun 100 altında olması, bu kalemin baz yılına kıyasla daha düşük olduğu, 100'ün üstünde olması da, baz yılından daha yüksek bir değerde olduğu şeklinde yorumlanır.

- Analiz yaparken ortak kalemlere önem verilmelidir.

- Trend analizinde tek kalemin herhangi bir önemi yoktur.

Birbirleriyle ilişkili olan kalemlerin beraber yorumlanması önemlidir. Örneğin; son dört yıldan beri satış hacminde bir değişiklik olmadığı halde faiz yükünün her yıl biraz daha artmış olduğunun saptanması, işletmenin borç politikasının ve mali yapısının incelenmesini ve gerekli düzeltici önlemlerin hızla alınmasını sağlar.[15] Eğilim yüzdeleri yorumlanırken:

1. İncelenen kalemin baz alınan yıla göre eğilimi belirlenir,

2. İlişkili kalemlerin eğilimleri arasındaki ilişki ve etkiler araştırılır,

3. Kalemlerin eğilimlerinin etkileri varsa sonuçları değerlendirilir,

4. Değerlemesi yapılan sonuçlara göre gelecekle ilgili tahminlerde bulunulur.

Bilançonun Trend Analizine Göre Yorumu

1) Dönen varlıklar ve kısa vadeli yabancı kaynaklar karşılaştırılır Kısa vadeli yabancı kaynaktaki artış, dönen varlıklarda gerçekleşen artıştan fazla ise işletmenin borçlarını ödemekte zorlandığı ortaya çıkar. Artış az ise işletmenin borçların ödemekte bir problemi olmadığını görürüz.

2) Dönen varlıklar ile Duran varlıklar karşılaştırılır. Bu kalemlerdeki değişimin aynı doğrultuda olması beklenir. İşletme uzun dönemde bir yatırım gerçekleştiriyorsa duran varlıklarda daha fazla artış gerçekleşir. Eğer yatırımlarının karşılığını alıyorsa dönen varlıklarda artış gerçekleşir. İki kalemin artışı birbirine yakınsa işletmenin yatırım ve kazanç politikalarının güzel olduğu belirlenir.

3) Yabancı kaynaklar ile özkaynaklar karşılaştırılır. Özkaynakların yabancı kaynaklara göre değişimine bakılır.

4) Özkaynaklar ile devamlı sermaye karşılaştırılır. İşletmenin yatırımlarını hangi kalemle yaptığına bakılır.

5) Net satışlar ile stoklar karşılaştırılır. Stoklardaki artış net satışlardan fazla ise yanlış stok politikası ortaya çıkar. Az ise satışın arttığını gösterir.

6) Net satışlar ile ticari alacaklar karşılaştırılır.Satışlar ticari alacaklara göre daha fazla artış gösteriyorsa işletmenin alacaklarını tahsil ettiğini ve satışlarında bir problem olmadığını gösterir. Ticari alacaklar satışlara göre daha fazla artıyorsa işletmenin satış ve alacak politikalarını gözden geçirmesi gerekir.

[15] YALKIN, Yüksel Koç, İşletmelerde Mali Analiz Teknikleri, 6. Baskı, Ankara, 1988, s;38

Gelir tablosunun Trend Analizine göre yorumu

1- ilk bakılan kalemler satışlar ve satış maliyetleridir. Maliyetlerin satışlara ve kârlılığa nasıl yansıdığına bakılır. Maliyet satışlardan fazla ise işletme satışlara fiyatları yansıtamamış demektir. Satışlar maliyetten fazla ise satışta zorlanılmadığı ve fiyatların iyi durumda olduğu söylenebilir.

2- Kar kalemlerinin hepsi birbirleri ile karşılaştırılır. Örneğin brüt satış karı fazla ise satış politikasının iyi olduğu belirlenir. Faaliyet karı az ise faaliyet giderlerinin fazla olduğu belirlenir.

- Bu iki analizin dışında işletmenin çalışan sayısı, nakitler, yedekler, giderler gibi başka kalemlerde Trend Analizinde analiz edilir.

- Trend analizinde veri fazla olduğu için tablolar kapsamlıdır. Analiz yapılması istenen kalemleri özellikle seçmek gerekir.

4. ORANLAR ANALİZİ YÖNTEMİ

Hesap grupları arasında matematiksel ilişki kurularak maliyet, karlılık gibi durumlar oranlanmaya çalışılır. Kalemlerin tek başına analizi anlamsız olduğu için ilgili kalemler birbirlerine göre oranlanıp analizi edilir. Eğer yorum iyi yapılırsa analizden alınan verim o kadar iyi olur.

- İşletme içi oranlarda finansal tablolardaki oranlar birbirleri ile ilişkilendirilerek yorumlanır.

- İşletme dışı oranlarda finansal tablolardaki kalemler işletme dışındaki bir kalemle oranlanır. (örneğin hisse senedi oranları ile)

- Endüstri oranları

Bu oranlar yardımıyla işletmeler pazarda nerde olduklarını ve ne yapacaklarını belirlemeye çalışırlar.

Oran analizleri ile çeşitli işletmelerin büyüklükleri ve farklılıkları belirli bir düzeyde de olsa karşılaştırılabilir hale gelmektedir. Böylece finansal tablolarda yer alan kalemler, genel

ölçülerde toplulaştırılıp, karşılaştırma bazları elde edilerek, finansal verilerin zaman ve firma ölçeğinde karşılaştırılabilirliği gerçekleştirilmektedir. [16]

Oran Analizi

Finansal tablolar kalemler arasında işletme faaliyetlerini anlamlandıracak oranlar kurularak analiz yapılmasıdır. Birden fazla finansal tablo kalemi arasında oran kurarak işletme faaliyetlerini anlamlandırmaktır. Teorik olarak finansal tabloların tüm kalemler için bir oran kurulabilir. Ancak bunların hepsi açıklayıcı değildir. Bunlardan bizim için önemli olanları belirlemeliyiz. Bu oranlar yapılacak analiz amacına göre gruplandırılır.

1-Likidite oranları

2-Finansal yapı oranları

3- Verimlilik oranları

4-Kârlılık oranları

-İşletmenin likidite gücünü ölçmeye yönelik oranlar tanımlanır.

-İşletmenin finansal politikası ve bunun sonuçlarını ölçmeye yarayan oranla

-İşletmenin varlıklarını hangi etkinlikte kullandığını ölçmeye yönelik oranla

-İşletmenin kârlılık durumu ölçülür.

Oran analizi hesaplanan oranların yorumlanması, karşılaştırılması ile mümkündür. Oran analizinin kullanılmasında da hesaplanan oranların birisi ile karşılaştırılması gerekir. Karşılaştırılan bu oranlara "Standart oranlar" denir.

-Geçmiş yıl oranları ortalaması → Geçmiş yıl oranları

-Sektörün oran ortalaması → Sektör oranları

-Rakip oranları ortalaması → Rakip oranları

[16] TANER, Berna, İşletmelerde Finansal Rasyo Örnekleri Analizi Ve Uygulama Örmekleri, İlkem Ofset, İzmir, 1993, s.7

-Bütçelenmiş oranlarla kıyaslama → Bütçe oranları/ İdeal oran

Bununla birlikte bir aralık tanımlanmıştır. Bunlar genel kural ama bağlayıcı değildir. Farklı özelliklere sahip bir grup firmanın rasyolarından çıkarılacak standartların, ne kadar doğru hesaplanmış olursa olsun, ideal bir fayda sağlamak yolundaki yardımlarının sınırlı kalacağını hatırdan çıkarmamak lazımdır.[17] Rasyolar metoduyla yapılacak analizlerde rasyoların geçmiş seneler ve benzer firmalardan gayri, ele alınan firmanın o yıla ait diğer rasyoları ile de karşılaştırılması, rasyoların birbirleri ile ilgili bir bütün olarak değerlendirilmeleri bakımından gereklidir.[18] Oranlar yardımıyla işletmelerin değerlendirilmesi yapılırken şu noktalara dikkat etmek önemlidir;[19]

a) Çok sayıda oran hesaplamak yerine, az sayıda, amaca uygun oranlar hesaplanmalıdır.

b) Oranların yorumu doğru yapılmalıdır.

c) Mevsimsel ve devresel değişikliklerin oranlara yansıması üzerinde durulmalıdır.

d) Bir oranın değerinde meydana gelen farklılığının, nereden kaynaklandığı tespit edilmelidir.

e) Oranlar yorumlanırken, çeşitli kaynaklardan sağlanan bilgilerden yararlanılmalıdır.

f) Yorumlarda, enflasyonun oranlar üzerinde neden olabileceği etkilere dikkat edilmelidir.

g) Oranlar yorumlanırken, aynı endüstri kolundaki benzer işletmelerle karşılaştırmalar yapılmalıdır. Ancak, karşılaştırma yapılırken izlenen politikaların ve muhasebe uygulamalarının farklı olabileceği gözden uzak tutulmamalıdır.

Mali tablolar analizinde son yıllarda oranlar analizine ilginin artışı çok çeşitli oranların geliştirilip bu alanda kullanılması eğilimini güçlendirmiştir. Ancak mali tablolar analizin de oranlardan yararlanırken şu esaslara dikkat etmek gerekir[20]:

• Analizde anlamsız oranlar kullanılmamalıdır. Mali tablolarda yer alan çeşitli kalemler arasında çok sayıda oran hesaplamak olanaklıdır. Ancak önemli olan işletme ile ilgili anlamlı soruları yanıtlayacak oranların hesaplanmasıdır.

• Oranlar hatalı bir şekilde yorumlanmamalıdır. Oranlar yorumlanırken dikkatli davranmak hatalı değerlendirmelerden kaçınmak gerekir. Örneğin: Öz sermaye devir hızının

[17] AYSAN, Mustafa, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, No:20, s.87
[18] ERTAN, Cavit, Bilanço Analiz Tekniği, Can Matbaa, İstanbul, 1985, s.95
[19] UZUN, Emin, İşletme Finansmanı ve Finansal Yönetim Muğla, 2007, s.63.
[20] Öztin, Akgüç a.g.e. sf:447

yüksek olması ve yükselme eğilimi göstermesi genellikle incelenen işletmenin lehine olumlu yorumlanır. Ancak öz sermaye devir hızının artması satış hacmindeki gelişmenin bir sonucu olabileceği gibi öz sermaye yetersizliğinin bir göstergesi de olabilir. Eğer öz sermaye devir hızındaki artış sermaye yetersizliğinin bir sonucu ise bu durumu olumlu bir gelişme olarak değerlendirmek yanlış olacaktır.

• Oranlar değerlendirilirken mevsimlik ve konjonktür hareketlerinin ve enflasyonun etkileri dikkate alınmalıdır. Ekonomideki gelişme ve durgunluk dönemleri mevsimlik hareketler incelenen firmanın oranlarını etkiler özellikle enflasyonist dönemlerde mali tablolar analiz edilirken enflasyonun oranlar üzerinde etkileri dikkate alınmalıdır.

• Bir oranın değerindeki değişiklik pay ve paydada yer alan rakamların artış ve azalışından veya hız farklılığından ileri gelebilir. Bir başka deyişle bir oranın değerindeki artış veya azalışın payın veya paydanın veya her ikisinin de birlikte değişmesinin bir sonucu olup olmadığının ortaya konulması gerekir.

• Oranlar çeşitli kaynaklardan sağlanan ek bilgilerin ışığı altında yorumlanmalıdır. Örneğin: Bir firmanın tedarik sorunları nedeniyle stoklarını yenileyememişse bu firmanın devir hızı değerlendirilirken bu husus nazara alınmalıdır.

• Oranlar yorumlanırken mali tabloların fiyat seviyesindeki değişikliklere göre düzeltilip düzeltilmedikleri dikkate alınmalıdır. Firmaların yeniden değerleme yapmaları genelde varlık yapılarını değiştirmekte dönen varlıkların toplam varlıklar içindeki payında düşüşe, buna karşılık duran varlıkların payının yüksek gözükmesine yol açmaktadır.

• İncelenen işletmenin oranları değerlendirilirken aynı endüstri kolundaki benzer işletmelerin oranlarından yararlanılmalı ve o endüstri kolundaki genel eğilimler göz önünde tutulmalıdır.

• Oranlarla ilgili olarak işletmeler arasında karşılaştırmalar yapılırken işletmelerin muhasebe uygulamalarının, izledikleri politikaların birbirinden farklı olabileceği, bir işletmenin diğer işletmelerle tam olarak mukayese edilemeyeceği de unutulmamalıdır.

• Hesaplanan oranlar işletmenin geçmiş hesap dönemlerindeki başarısını ortaya koyarlar. Önemli olan işletmenin geleceğine ilişkin tahminlerde bulunmaktır. Oranlar geleceğe ait tahminlerde kullanılabildikleri, bu hususta yol gösterici, ip uçları sağlayıcı oldukları sürece yararlıdır.

Oranları kimler kullanır?

-Firma faaliyetlerinin gidişatını analizi ve kontrol etmek isteyen yöneticiler

-Kredi talep eden firmanın borç ödeme yeterliliğini belirlemeye çalışan kredi veren kurumlar

-Şirketin etkinliği ve gelişme trendi ile ilgilenen analistler, ortaklar [21]

A) Likidite Oranları

İşletmenin mevcut durumunu belirlemede dönen varlıklar çok büyük önem taşır. Bu yüzden bunların nitelikler oranlanır. Likidite oranları, işletmenin kısa vadeli borçlarını geri ödeme yeteneğini belirlemek[22], net işletme sermayesinin ne düzeyde olduğunu saptamak için kullanılırlar. Likidite durumu analizleri özellikle bankalar tarafından işletmenin kredi geri ödeme gücünü ölçebilmek veya işletmenin kısa bir dönem içerisinde likidite krizine girip girmeyeceğini görmek amacıyla kullanılır. Vergi dairelerinin taksitlendirme talep eden firmalarda taksitlendirme yapmak için, ihale makamlarının ise ihaleye katılma şartı olarak likidite oranlarını talep ettiği görülür. Likidite oranlarının genelde 3 yada 4 değişik oran olarak hesaplandığı görülür. Cari oran en yaygın olarak bilinen ve kullanılan oran kabul edilir. Bununla beraber likidite oranlarının sayıca az olmaları, daha hassas bir ölçü olarak kullanılmak istenilmeleri dolayısıyla tamamının hesaplandığı uygulamada sıklıkla görülür.

Tablo 1.1. Likidite Oranları

Likidite Oranları	**Hesaplanış Şekli**	**Kabul Gören Standardı**	**Kullanılış Amacı**
Cari Oran	Dönen Varlıklar/Kısa Vadeli Borçlar	2	İşletmenin Kısa Süreli Borçlarını Ödeme Gücünü görmek
Asit-Test Oranı	(Dönen Varlıklar-Stoklar)/Kısa Vadeli Borçlar	1	İşletmenin satışlarının durması durumunda Kısa Süreli Borçlarını Ödeme Gücünü görmek
Nakit Oran	Hazır Değerler+ Menkul Değerler/Kısa Vadeli Borçlar	0,2	İşletmenin Satışlarının Durması Ve Alacaklarını Tahsil Edememesi Durumunda Kısa Vadeli Borçlarını Ödeme Gücünü Görmek

Kaynak: (Andrew ve Schmidgall; 1993, Brealy ve diğerleri; 1995, White ve diğerleri, 1997, Jagels ve Coltman; 2004, Önal ve diğerleri, 2006, Ceylan ve Korkmaz; 2008).

Firmaların likidite oranlarının analizinde özellikle şu temel noktalar araştırılmalıdır.

[21] **Eugene F. Brigham; "**Finansal Yönetim Temelleri"**,** Cilt 1, Çev: Özdemir Akmut, Halil Sarıaslan, Ankara, 1996, s.283

[22] **Niyazi Berk,** "Finansal Yönetim", İstanbul; Türkmen Kitapevi, 2005, s.41

- Dönen varlıkların iş hacmine oranla gösterdiği eğilim,
- Likit varlıkların geçen dönemlere oranla gösterdiği eğilim,
- Kayıtlı alacakların tahsil yeteneği, süreleri, doğuş nedenleri
- Senetli alacakların doğuş nedenleri,
- Stokların niteliği,
- Kısa süreli borçların vade yapısının uygunluğu
- İş hacmine oranlar net işletme sermayesinin uygunluğu ve
- Firmaların kısa süreli borç ödeme yeteneğini etkileyen diğer faktörlerin değerlendirilmesi[23].

1) Cari Oran

$$\text{Cari Oran} = \frac{\text{Dönen varlıklar}}{\text{Kısa vadeli yabancı kaynaklar}}$$

İşletmenin genel likidite durumunu gösterir. Gelişmekte olan ülkeler için "1,5 " gelişmiş ülkeler için "2" olması gerekir. Bir diğer ifade ile cari oran, işletmenin her bir liralık kısa vadeli borcuna karşılık kaç liralık dönen varlığı olduğunu göstermektedir.

Borçları karşılayabilmesi için bu oranın "2" olması düşünülmüştür. Değer kayıplarının telafisi için oranın "2" olması yeterli görülür. 2'den düşük olması da illaki borçları karşılayamaması anlamına gelmez.

Bu standart oranları ezberlemek yerine şu şekilde bir hayali bilançonun olduğunu varsayabiliriz.

Aktif (Varlıklar)	X İşletmesi Bilançosu	Pasif (Kaynaklar)	
I- Dönen Varlıklar	40	III-KVYK	20
II-Duran Varlıklar	60	IV-UVYK	30
		V-Özkaynaklar	50
Aktif Toplamı	100	Pasif Toplamı	100

[23] Berk, s.41

$$\text{Cari Oran} = \frac{40}{20} = 2$$

Cari aktiflerin cari borçlara nazaran miktarı üzerinde durulsa da, cari aktif kalemlerinin nakit dışındaki kısmını oluşturan alacakların ve stokların miktarı, kalitesi, nakde çevrilme kabiliyet ve süreleri de incelenmelidir. Cari oran incelenirken aşağıdaki unsurlar mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.

A) İş Kolunun Özellikleri; İdeal oran %200 seviyesi kabul edilmiş olmakla beraber, firmaların çalıştıkları iş kolunun özelliklerine göre yeterli görülebilecek oranlar bu ideal seviyenin çok altında veya çok üstünde de olabilmektedir.[24]

B) İş Mevsimlerinin Cari Orana Etkisi: İş hacminin yıllara göre veya yıl içerisinde dalgalanmalar gösterdiği firmalarda bilançonun düzenlendiği tarih, faaliyetlerin geliştiği bir devreye isabet ediyorsa, stok, alacak ve borç miktarlarının yüksek, veya tersine, faaliyetler yavaşlamış ise, düşük bir seviyede bulunması ve cari oranın da buna göre oluşması olasıdır.

C) Firmanın Yapısı: Firmanın yapısı da cari oran üzerinde etkili olabilir. Bu itibarla cari oranın hangi şartlar altında ne yönde değişiklik gösterdiği ve bu şartlan doğuran sebeplerin neler olabileceği üzerinde de durulması gerekmektedir.

-Dönen varlıkların kısa vadeli borçlara nazaran daha fazla oranda artması veya daha düşük oranda azalması halinde cari oran yükselir.

-Dönen varlıkların kısa vadeli borçlara nazaran daha düşük oranda artması veya daha fazla oranda azalması halinde cari oran düşer.

2) Asit Test Oranı

İşletmenin elinde bulunan stokları satamaması durumunda dönen varlıkları ile kısa vadeli yabancı kaynakları ödeme gücüdür. 1 civarı olması yeteri görülür. Bu oran cari orana göre daha hassas bir gösterge olup stokların borçların ödenmesi esnasında hemen

[24] **ERTAN, Cavit,** 1985, Bilanço Analiz Tekniği, Can Matbaa, İstanbul, s.103

satılamayabileceği varsayımını esas alır. Asit test oranı da cari oran gibi firmaların likitide durumunu ölçmekle beraber, firma açısından daha muhafazakâr bir gösterge kabul edilir. [25]

$$\text{Asit Test O.} = \frac{\text{Dönen varlıklar- stoklar}}{\text{Kısa vadeli yabancı kaynaklar}}$$

İşletmenin kısa vadeli yabancı kaynaklarını stoklar dışındaki dönen varlıkları ile karşılamasında gelecek dönemlere ilişkin gelir beklentilerinin de hesaplanıp düşülmesi gerekir. Değerin 1'in üstünde veya altında kaldığı durumlarda iyi veya kötü diyemeyiz. Diğer değişkenlere de bakmalıyız. Tüm dönen varlıkların aynı likitide özelliğine sahip olmasını beklemek pratikte çokta gerçekçi değildir. Dönen varlıklar varlıklar arasında en yüksek likitideye sahip olan kalemler zaten nakit olan kalemlerdir. Buna karşılık stokların likiditesi alacakların likiditesinden düşüktür. Çünkü stokların nakde dönüşebilmeleri için önce alacaklara dönüşmesi sonra alacak tahsili ile nakte dönüşmesi gerekir. Oysa alacaklar doğrudan tahsil edilerek nakde dönüşebilir. Böylece alacakların nakde dönüşmesinin stoklardan daha kolay olduğunu söyleyebiliriz. Stok kalemlerin likitidesinin az olmasının bir diğer sebebi de; henüz satılıp satılmayacağının, satılacaksa kaç liradan nakde çevrileceğinin belli olmamasıdır. Stokların kırılması, bozulması, teknik geçerliliğini yitirmesi, tüketici zevk ve tercihlerinin değişmesi, modasının geçmesi gibi ekstra risklerde söz konusudur. Mali analiz yapan kişini sadece bilançoya bakarak, stoklar hakkında detaylı bilgi edinme fırsatının olması mümkün değildir. Dolayısıyla analizciler, stoklardaki belirsizliği bir derece ortadan kaldırmak ve işlemlerin likitide yapısını daha gerçekçi tespit edebilmek için dönen varlıklardan stokları çıkararak asit test oranını bularak analiz yaparlar.

3) Nakit Oranı

Para ve benzeri değerlerin kısa vadeli yabancı kaynaklara oranı şeklindedir.

$$\text{Nakit Oranı} = \frac{\text{Hazır değerler}}{\text{Kısa vadeli yabancı kaynaklar}}$$

[25] **Zeyyad Hatiboğlu**; İşletme Finansı Problemleri Çözümleri ve Türkiye'deki Uygulamaları**,** İstanbul, Temel Araştırmalar Yayınları, 1988, s: 50

Mali analizde hazır değerler derken kaska, nakde eş değer varlıklar ve bankalar anlaşılır. Bu oranın %20 civarında olması genel kural kabul edilir. %20'nin altındaysa işletmede nakit sıkıntısı var demektir. %20'den fazlayken de işletmenin elinde çok fazla nakit tuttuğu bunu sonucu uzun vadeli yatırım yapmayarak kârı kaçırdığı söylenir.

4- Diğer likidite oranları

-Sürekli sermayenin bağımlılığı oranı

→ (Stoklar + Ticari alacaklar) - Ticari borçlar

Sürekli sermaye

Sürekli sermayenin yetersiz kaldığı ve daha fazla finansmana ihtiyaç duyduğunda kullanılan orandır. Bağımlılık oranı fazla olursa sürekli sermayeye ihtiyaç artar.

-Stok Bağımlılık Oranı

→ Kısa vadeli yabancı kaynaklar-(Hazır Değerler Menkul Kıymetler)

Stoklar

Asit test oranı "1" den düşük olduğunda işletmenin borçların ödemede stoklara bağlılığını ölçer. Yaklaşık olarak %50 civarında olması gerekir.

İşletmelerin likidite yapısını belirli bir düzeyde tutabilmek için net işletme sermayesi dediğimiz dönen varlıklar toplamından kısa vadeli yabancı kaynaklar toplamının çıkarmak suretiyle bulacağımız orana özen göstermeleri gerekir. Çünkü, ya yeterli işletme sermayesi temin edilemediğinden sabit kıymetleri tam kapasite ile çalıştırmak mümkün olmamaktadır veya satışlardaki oynamalar veya alacak tahsilatının aksaması veya kısa vadeli borç ve alacak vadelerinin karşılıklı iyi ayarlanamaması yüzünden bazen teşebbüsler felakete sürüklenebilmektedir.[26]

[26] OLUÇ, Mehmet, İşletme Organizasyonu ve Yönetimi, İstanbul, 1969, s.448

B) Mali Yapı Analizi Oranları

Buradaki oranlar işletmenin uzun vadeli borç ödeme yükünü ölçer. Finansal yapı kavramı, işletmenin kaynak yapısının ve uzun vadeli borç ödeme gücünü ifade eder. Finansal yapı oranları da işletmenin finansmanında yabancı kaynaklardan ne derece yararlanıldığını ortaya koyan oranlardır[27].

1) Finansal Kaldıraç Oranı

$$\text{Finansal Kaldıraç Oranı} = \frac{\text{Yabancı Kaynak toplamı}}{\text{Aktif Toplam}}$$

Bu oran varlıkları % kaçının yabancı kaynaklarla temin edildiğini gösterir. Kredi verenler bu oranın ufak olmasını isterler. İşletme sahipleri de bu oranı belirli bir düzeye çıkarmaya çalışırlar. Bir krizde veya işletmenin bulunduğu pazardaki olumsuz durumda işletmeyi iflasa kadar sürükleyebilir. Yüksek olması işletmenin borç ödemede yüksek risk aldığını gösterir.

2) Finansman Oranı

$$\text{Finansman Oranı} = \frac{\text{Özkaynaklar}}{\text{Toplam Yabancı Kaynaklar}}$$

Oranın 1 civarında olması istenir. Oranın yüksek olması alacaklılar güven sağlar. Oranın düşük olması alacaklıların güven duymamasına neden olur.

Anonim şirketlerde ödenmemiş sermaye olması durumunda formül biraz değişir.

$$\frac{\text{özkaynaklar+ödenmemiş sermaye}}{\text{Toplam Yabancı Kaynaklar}}$$

Bu durumda işletmenin borçlarını ödeyip ödemeyeceğine tekrar bakılır.

[27] **Mehmet Bolak**, "İşletme Finansı", Galatasaray Üniversitesi, İstanbul; Birsen Yayınevi, 2000, s.34

3) Maddi Öz varlık Oranı

→ Özkaynaklar - maddi olmayan duran varlıklar

İşletmede herhangi bir tasfiye durumunda maddi olmayan duran varlıklar pek fazla para etmeyeceği için onlar olmadan borç ödeme gücün ölçer. Bu oranın 1'den küçük olması beklenir. 1'den büyük olması durumunda işletme borç baskısına uğrar.

4) Oto finansman Oranı

$$\frac{\text{Kar yedekleri - Geçmiş yıllar zararları}}{\text{Ödenmiş sermaye}}$$

İşletmenin ödenmiş sermayeye ek olarak, ortaklara dağıtmayıp işletmeye kattığı kâr yedeklerinin işletme büyümesinde nalsı kullanıldığının ölçen orandır. Ödenmiş sermayeye ek olarak işletme çalışmaları sonuncu yaratılan öz kaynaklar hakkında görüş sahibi olmak amacıyla, yedekler ve yedek niteliğindeki karşılık ve fonlar toplamından birikmiş zararlar çıkarıldıktan sonra bulunan değer ile ödenmiş sermaye arasındaki orantı bulunur[28].

5) Duran Varlıkların Özkaynaklara oranı

Oranın 1 civarında olması arzulanır. 1'den büyük olması duran varlıkların bir kısmının borçla alındığını ortaya çıkarır. Borç verenler açısından olumsuz bir durum oluşturur.

6) Duran Varlıkların Sürekli Sermayeye Oranı

Bu oranın 1'den büyük olması arzu edilir

7) Maddi Duran Varlıkların Özkaynaklara Oranı

$$\frac{\text{Maddi Duran varlıkların net tutarı}}{\text{özkaynaklar}} \longrightarrow$$

bu oranın 1'den büyük olması istenir

Bankalar aşağıdaki oranı kullanır.

[28]**Nalan Akdoğan, Nejat Tenker,** "Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri", Genişletilmiş 6.B., Ankara: Gazi Büro Kitapevi, 1998, s.614

$$\frac{\text{Maddi Duran Varlıklar}}{\text{Maddi öz varlıklar}}$$

Maddi duran varlıklar tasfiyede bankaya yarar sağlamayacağı için bankalar yukarıdaki oranı kullanır.

8) Üretim dışı maddi duran varlıkların Maddi duran varlıklara oranı

Altında maden olan araziler hariç araziler ve üretim dışı maddi duran varlıklar hesaplanır ve maddi duran varlıklara bölünür.

9) Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların Özsermayeye Oranı

Kısa vadeli yabancı kaynakların özsermayeye oranlanması suretiyle hesaplanır. Oranın 0,4 veya daha düşük olması istenir.

$$\frac{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}{\text{Öz Kaynaklar}}$$

10) Uzun Vadeli Yabancı Kaynakların Özsermayeye Oranı

Kısa vadeli yabancı kaynakların özsermayeye oranlanması suretiyle hesaplanır. Oranın 0,6 veya daha düşük olması istenir.

$$\frac{\text{Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar}}{\text{Öz Kaynaklar}}$$

11) Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların Aktif Toplamına Oranı

Kısa vadeli yabancı kaynakların aktife oranlanması suretiyle hesaplanır. Oranın 0,2 veya daha düşük olması istenir.

$$\frac{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}{\text{Aktif Toplamı}}$$

12) Uzun Vadeli Yabancı Kaynakların Aktif Toplamına Oranı

Uzun vadeli yabancı kaynakların aktife oranlanması suretiyle hesaplanır. Oranın 0,3 veya daha düşük olması istenir.

$$\frac{\text{Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar}}{\text{Aktif Toplamı}}$$

13) Özkaynakların Aktif Toplamına Oranı

Kısa vadeli yabancı kaynakların aktife oranlanması suretiyle hesaplanır. Oranın 0,5 veya daha düşük olması istenir.

$$\frac{\text{Özkaynaklar}}{\text{Aktif Toplamı}}$$

C) Faaliyet Oranları

Faaliyet oranlarında orantının bir tarafında satış tutarı yer almaktadır.[29]Bu grupta yer alan oranları şu şekilde sıralayabiliriz.

1. Alacak devir hızı oranları
2. Alacakların ortalama tahsilât süresi
3. Hazır değerler devir hızı oranları
4. Stok devir hızı oranları
5. Net çalışma sermayesinde devir hızı oranı
6. Dönen varlık devir hızı oranı
7. Maddi duran varlık devir hızı oranı
8. Aktiflerin devir hızı oranı
9. Öz sermaye devir hızı oranı

1- Stok Devir Hızı Oranı

Stok kalemlerinin ne kadarlık süre içinde tükendiğini ölçmek için kullanılan orandır.

[29] **Atilla Gönenli;** İşletmelerde Finansal Yönetim. Baskı, İstanbul, 1983, s.80

$$\text{Stok Devir Hızı} = \frac{\text{Satılan ticari mallar maliyeti}}{\text{Ortalama ticari mal stoğu}}$$

$$\text{Stok Devir hızı} = \frac{\text{Net satışlar}}{\text{Ortalama Ticari mal stoğu}}$$

Ortalama ticari mal stoğu, Stoklarda çok büyük dalgalanmalar yoksa;

$$\frac{\text{Dönem başı stoğu + dönem sonu stoğudur}}{2}$$ 'dir.

Eğer yıl içinde stoklarda dalgalanmalar varsa formül yanıltıcı olur. Böyle bir durumda her ay sonundaki stoklar toplanarak 12'ye bölünür. Bunun sonucu ortalama ticari mal stoğu bulunur. Stok devir hızının işletmenin çalıştığı sektöre göre normalin üstünde olması depolama maliyetlerini arttırır. Tüketici tercih değişimi kârlarını da engeller. Az stok bulundurmakta bazı müşterilerin istediklerini ürünü bulamama sonucunu doğurur. Her seferinde de sipariş maliyetlerine katlanılır. Stok devir hızı uygun olan işletmeler diğer şirketlere göre rekabet avantajı sağlarlar.

$$\frac{\text{Stok devir hızı}}{360}$$ ile stokların ne kadar devrettiği gün başına bulunur.

$$\text{-Mamul stok devir hızı oranı} = \frac{\text{Satılan mamul maliyeti}}{\text{ortalama mamul stoğu}}$$

Mamullerin ne kadar hızlı tüketildiği ölçülür.

$$\text{Yarı mamul stok devir hızı} = \frac{\text{üretim maliyeti}}{\text{Ortalama Yarı mamul stoku}}$$

Yarı mamullerin ne kadar sürede mamul olduğunu ölçer.

2)Alacaklıların Devir Hızı Oranı:

Kredili satışların hesap dönemi sonunda ki ticari alacaklara bölünmesiyle bulunur.

$$\rightarrow \frac{\text{Kredili Net Satışlar}}{\text{Ortalama Ticari alacaklar}}$$

Ticari alacaklar hem senetli hem senetsiz alacakları içerir. Kredili alacaklar belli değilse;

$$\rightarrow \frac{\text{Ticari alacaklar}}{\text{Net satışlar}}$$ formülü kullanılır.

Bu oranla işletmenin alacaklarını ne kadarlık sürede tahsil ettiğini buluruz.

$$\text{Ortalama tahsilat süresi} = \frac{\text{Alacak devir hızı oranı}}{360}$$

Ortalama tahsilat süresi yüksekse kredili satış tahsilatında gecikmeler yaşanacağı yorumu yapılır.

Ortalama tahsilat süresinin alacaklarının vadesini aşmaması beklenir. İşletmenin ortalama tahsilat süresi alıcılara tanınan vadeden 3'te 1 fazla alabilir. Bu sürenin borçların vadesi ile uyumlu olması beklenir.

3)Hazır Değerler Devir Hızı Oranı:

$$\rightarrow \frac{\text{Net satışlar}}{\text{Ortalama hazır değerler}}$$

Günlük işlemleri gerçekleştirebilmek için işletmede bulundurulması gereken likidi hesaplamaya yarar.

4)Net Çalışma Sermayesi Devir Hızı:

Sermayenin yeterli olup olmadığını ölçer.

$$\rightarrow \frac{\text{Net satışlar}}{\text{Net çalışma sermayesi}}$$

Bu oran azaldıkça işletmenin aşırı sermayesi olduğu ortaya çıkar. Nakiti elinden çıkararak kâr etmesi gereklidir. Bu oran yükseldikçe sermayenin verimli olduğu düşünülür. Ancak işletme kâr yapmıyorsa sadece hızlı çalışan işletme olduğu ortaya çıkar.

5) Dönen Varlıkların Devir Hızı Oranı:

$$\rightarrow \frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Ortalama Dönen varlıklar}}$$

Bu oran dönen varlıkların ne derecede satışlara bağlı olduğunu gösterir. Oranın yüksek çıkması, dönen varlıkların net satış gelirlerinden elde edildiğini, düşük çıkması halinde

de dönen varlıkların net satış gelirleri dışındaki gelirlerden elde edildiği şeklinde yorumlanır. İşletme için beklenen dönen varlıkların sermaye dışında, net satışlardan elde edilmesidir.

6) Maddi Duran Varlıkların Devir Hızı Oranı:

$$\rightarrow \frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Ort. Maddi duran varlıklar}}$$

Oranın yüksek çıkması duran varlıkların verimli kullanıldığı ve yüksek kapasite ile üretim yapılarak satış geliri elde edildiğini gösterir. Oranın düşük çıkması da duran varlıkların verimli kullanılmadığı anlamına gelir.

7) Aktif Devir Hızı Oranı:

$$\rightarrow \frac{\text{Net satışlar}}{\text{Ortalama varlık(aktif) toplamı}}$$

Aktiflerin kullanımdaki verimliğini ölçer. Üretim işletmelerinde bu oranın 2-4 arası olması uygundur. Ticari işletmelerde daha yüksek olması beklenir. Bu oranın düşük çıkması işletmenin gereksiz yatırım yaptığını veya yatırımlarından yeterli verimi alamadığını gösterir.

D)Kârlılık Oranları

Bu oranlar işletmenin faaliyetleri sonucunda ölçülü ve yeterli bir kâr elde edip etmediğini ölçmeye yarar.

1)Fiyat/Kazanç Oranı:

Sermaye sahiplerinin sermayelerini yatırdıkları hisse senetlerinden bekledikleri getirinin ölçümüne yarayan orandır. Bu oranın yüksekliği, pay başına kârlar düşükken bile hisse senedinin fiyatının yüksek olduğunu gösterir.

Hisse senedinin dönem sonu piyasa fiyatı

→ ——————————————————

Dönem net kârı / Hisse senedi pay sayısı

Hisse senedi başına düşen kâr

→ ——————————————

Hisse senedinin borsa değeri

2) Piyasa değerinin piyasa defteri değerine oranı:

Hisse senetlerinin borsa değeri

→ ——————————————

Hisse senetlerinin defter değeri

3) Faiz karşılama oranı:

Vergiden önceki kâr + faiz giderleri

→ ——————————————

faiz giderleri

Faizi karşılaması için en az 8 olması beklenir.

4) Brüt kâr oranı:

İşletmenin ana faaliyet konuları ile ilgili olarak elde ettiği kârlılık yüzdesini gösterir.

Brüt satış kârı

→ ———————— x 100 Oranın yüksekliği işletmenin kârlılığını

Net satışlar gösterir.

5) Faaliyet kârı oranı:

Faaliyet kârı oranıyla işletmenin faaliyet giderleri karışlandıktan sonra eriştiği kârlılık değerlendirilir. Oranın yüksek olması işletmenin faaliyet giderlerini etkin bir şekilde kontrol ettiğini gösterir.

$$\rightarrow \frac{\text{Faaliyet kârı}}{\text{Net satışlar}} \times 100$$

6) Net kâr oranı:

$$\rightarrow \frac{\text{Dönem net kârı}}{\text{Net satışlar}} \times 100$$

Bu oranın yüksek çıkması işletmenin tüm giderler düşürüldükten sonraki net kârının yüksek olduğunu gösterir.

Nakit Akış Tablosu:

Gelir ve giderler gerçekleştiğinde şirkete hemen nakit akışı gerçekleşmez. Bu tabloda tahakkuk hareketlerinden bağımsız olarak nakit akışları gösterilir. Nakitin kullanım yerleri, giriş ve çıkışları, artış ve azalışları gözlemlenir. 2005'ten sonra SPK'da nakit akış tablosu işletmenin nakit ve nakit benzerlerini nasıl oluşturduğunu ve nasıl kullandığını gösterir. Tablo çok ayrıntılı olduğu için bilgilere ihtiyaç duyanları isteklerini karşılar.

-Gelir tablosunda gider olarak gözüken ama nakit akışına neden olmayan kalemler nakit akış tablosunda gösterilmezler. Bilançoda da aynı durum söz konusudur.

-TMS 7 nakit akış tablosu standartı nakit akış tablosunun kullanıldığı iki yeri gösterir;

-Nakit akış tablosu diğer tablolarla beraber kullanıldığında, borç ödem gücü, kârlılık, büyüme durumu ve benzeri şeyleri daha kolay öğrenebiliriz.

-Nakit akış tablosu, bir dönem boyunca işletmede değişen nakit akışlarını, gelecekte işletmede gerçekleşecek nakit akışları gösterdiğinden dolayı işletmeye gelecekle ilgili yol gösterici olur.

TMS 6'ya göre;

Nakit işletmenin kasasındaki para, nakit benzerlerin de vadesi 1 yıldan düşük menkul kıymetlerdir. Ancak mali analizde vadesi 3 aydan düşük olanlar nakit benzeri varlık sayılır. Özsermaye yatırımları bu duruma dahil değildir.

Borsada işlem gören senetlerin kısa süreli de olsa satılmak için alınmasının nakit akış tablosunda bulunmaması gerektiğini savunan öğretiler ağır basar. Banka kredileri ve bankadan hemen para çekeceğimiz şekilde bulunan cari hesaplarda nakit benzeri sayılır.

Hazır değerler kaleminde bulunanların tamamı nakit ve nakit benzeri sayılırlar. Vadesine 3 aydan az kalmış menkul kıymetlerin, ancak süreleri uzatılabilecekler hariç nakit benzeri kabul edilirler.

İşletme Yatırım ve Finansman Faaliyetlerine İlişkin Nakit Akışları

-Esas faaliyetlerden kaynaklanan nakit girişleri

-Esas faaliyetlere ilişkin nakit çıkışları

-Diğer gelir ve kârlardan sağlanan nakit girişleri

-Diğer gider ve zararlardan sağlanan nakit çıkışları

-Finansman giderlerinden kaynaklanan nakit çıkışları

-İşletme faaliyetleriyle ilgili varlık ve yabancı kaynak girişimlerinden kaynaklanan değişimler.

-Dönem kârından ödenen vergi ve benzeri nakit çıkışları.

-Finansman faaliyetlerinden kaynaklanan nakit girişler;

Sermaye artırımında, hisse senedi ihraç primlerinden, kısa vadeli gelirler vb. şeylerden sağlanan nakit girişleridir.

-Finansman faaliyetlerinden kaynaklanan nakit çıkışları;

Sermaye azaltımından, kısa ve uzun vadeli borçlar vb. şeylerden kaynaklanan çıkışlardır.

Nakit Akışlarının Raporlanması

1) Brüt Yöntemi (Dolaysız Yöntem)

Nakit giriş ve çıkışlarının hepsi ayrı ana gruplarla raporlanır.

2) Net Yöntem (Dolaysız Yöntem)

Bazı netleştirmelerle tablodaki nakit giriş ve çıkışları gösterilir.

TMS, 2 yönteme de izin vermiştir.

-TMSK ise Türkiye içinde brüt yöntemi tercih etmiştir. Bunun nedeni de, gelecek nakit akışlarının tahmininde brüt yöntemin daha çok bilgi sağlamasıdır.

-Brüt yönteminde N.A.T için kullanılan veriler bilanço, gelir tablosu ve satışlardan elde edilmektedir. Bazı bilgiler hesap sonuçlarından alınırken, bazıları diğer tablolardan alınır.

-Finansal tablolar birbirlerini tamamlayıcı olmalıdır.

-Vergilerle ilgili nakit akışlarının ayrıca açıklanmaları gerekir.

-Dönem kârıyla ilişkili olarak ödenecek vergiler işletme faaliyeti olarak gösterilir.

5. ÇALIŞMA SERMAYESİNİN ANALİZİ

Çalıma sermayesinin yeterli olmasından; işleme faaliyetlerinin aksamadan sürdürülmesi, risk düzeyinin artmadan karlığının yükselmesi, bonoların, çeklerin zamanında ödenmesi anlaşılmalıdır[30]. Mali analizlerde işletme sermayesinin yeterli olup olmadığı, işletmenin likidite durumu gibi unsurların dikkate alındığını daha önce açıklamıştık. Bazen karlı olan şirketlerin dahi ödemelerini zamanında yerine getiremediğini görmekteyiz.

[30]**Nurhan AYDIN, Metin COŞKUN, Hasan BAKIR, Ali CEYLAN, Mehmet BAŞAR;** "Finansal Yönetim" , Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2003, s.116.

İşletmeler yeterli ve dengeli çalışma sermayesine sahip olmak zorundadır. Bunun içinde çalışma sermayesinin, çalışmaların herhangi bir mali sıkıntıyla karşılaşmaksızın, en iktisadi biçimde yürütülmesine ve önemli mali kayıplara engel olabilecek ani ihtiyaçları ve zararları karşılamaya yetecek tutarda olması gerekmektedir[31]. Mali analizlerde uygulamada çalışma sermayesi için üç temel durum görülür.

a) Çalışma sermayesinin yetersiz olması

b) Çalışma sermayesinin fazla olması

c) Çalışma sermayesinin yeterli olması

Çalışma sermayesinin yetersizliği işletmelerin ödemelerini geciktirmesine, kasa ve bankada yeterli nakit olmaksızın faaliyet göstermesine neden olur. Bu durum bazen işletmelerin icra uygulamalarıyla yüz yüze gelmesine çoğu zamanda iflasına kadar gidebilecek olumsuzluklara yol açabilir. Çalışma sermayesinin yetersizliği işletmenin ilk kuruluşundan beri olabileceği gibi işletmenin kötü yönetimi sonucu mali imkanlarının azalmasına da bağlı olabilir. Çalışma sermayesinin yeterli olup olmadığı nasıl anlaşılabilir? Elbette çalışma sermayesinin yetersizliğine ilişkin bir takım göstergeler bulunmaktadır. Bunlar[32]

1- Net işletme sermayesi olmaması yada negatif durumda düşmesi,

2- Bonoların zamanında ödenmesinde güçlük çekilmesi,

3- Ham madde, işletme malzemesi stoklarının, üretim ihtiyaçlarını karşılamaya, mamul madde stoklarının da müşteri taleplerini karşılamaya yetmemesi,

4- Müşterilere uygun vadenin tanınmaması,

5- Üretimde gerekli girdilerin zamanında elverişli şartlarda ve yeterli miktarda temin edilememesi,

---

[31] **Oktay GÜVEMLİ** ; "Sanayi İşletmelerinde İşletme Sermayesi ve Analizi" , Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği Yayını, İstanbul, 1973, s.115.

[32] **Sabri BEKTÖRE** ; "İşletmelerde Çalışma Sermayesi Analizi" , Sevinç Matbaası, Ankara, 1970, s.16-17

6- Talebin artmasına karşılık, artan talepten faydalanabilmek için iş hacmini geliştirici araçların sağlanamaması,

7- Çevre şartlarındaki değişmelere ve dış gelişmelere işletmenin ayak uyduramaması,

Yukarıda sayılan belirteçlere, işletmenin borçlarının vadelerini sık sık uzatması, elindeki çek veya senetleri kırdırması, faktoring gibi uygulamalara girişmesi, sık ve yüksek maliyetli krediler kullanılması, peşin indirimlerinden yararlanmayıp vade farkı ödemeyi göze alarak vadeli mal alması eklenebilir.

Çalışma sermayesinin yetersizliğini gidermek için alınabilecek tedbirler şunlardır[33]:

1- Uzun süreli kaynak sağlanması,

2- Bankalardan, satıcılardan yeni krediler alınması,

3- Satış fiyatlarının yeniden ayarlanması,

4- Alacak devir hızının artırılması,

5- Stok devir hızının artırılması,

6- Üretim kapasitesini etkilemeyecek şekilde duran varlıkların azaltılması.

7- Kısa vadeli borçların konsolide edilmesi, ertelenmesi girişiminde bulunması

8- İşletmenin ödenmiş sermayesinin arttırılarak, para ve döner varlık şeklinde işletmeye konulması.

Çalışma sermayesinin azlığı kadar fazlalığı da bir sorundur. İşletme, çalışma sermayesi fazla iken finansal anlamda rahat hareket edebilir. Bu durum israfa yol açabildiği gibi işletmenin varlıklarını atıl olarak bekletilmesine yol açabilir. İşletme, elinde fazla bulundurduğu çalışma sermayesi için, atıl bekletme gerekçesiyle, yeterli faiz ve benzeri gelirleri elde edemeyeceğinden karlılığının azalması sonucu ortaya çıkabilir. Çalışma sermayesinin fazla olmasının belirtileri şunlardır.

1-Nakit ve nakit benzeri değerler işletmede yüksektir.

[33] **Nurhan AYDIN, Metin COŞKUN, Hasan BAKIR, Ali CEYLAN, Mehmet BAŞAR**; A.g.e., s.117

2-Dönen varlıklar kısa vadeli yabancı kaynaklara göre çok yüksektir.

3-Kısa vadeli borçlar çok azdır.

4-Stoklar, alacaklar yüksektir.

5-Vadeli satışlar ve vadeler yüksektir.

6-İşletmede kredi kullanımı, faktoring gibi uygulamalar yok denecek kadar azdır.

7-İşletmenin mal alışları genellikle peşindir.

Çalışma sermayesinin yeterli seviyede olması istenen bir durumdur. İşletme ödemelerini zamanında gerçekleştirirken kredi değeri artmış olur. İşletme yeterli çalışma sermayesi ile ideal kapasitede faaliyetlerini sürdürür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÖRNEK UYGULAMA

Teorik olarak yaptığımız anlatımların daha iyi açıklanabilmesi için hayali bir işletmenin verilerini analiz etme yoluna gideceğiz.

X İŞLETMESİNİN 31.12.2014 TARİHLİ AYRINTILI BİLANÇOSU

AKTİF (VARLIKLAR)		2013	2014
DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI		1.071.500,00	2.251.750,00
Hazır Değerler		260.000,00	600.000,00
100	Kasa	10.000,00	50.000,00
118	Diğer Menkul Kıymetler		
119	Menkul Kıymetler Değ.Düş.Karşılığı (-)		
Ticari Alacaklar		600.000,00	1.200.000,00
120	Alıcılar	600.000,00	1.200.000,00
Stoklar		210.000,00	450.000,00
150	İlk Madde ve Malzeme		
153	Ticari Mallar	210.000,00	450.000,00
195	İş Avansları		
196	Personel Avansları		
DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI		1.071.500,00	2.251.750,00
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI		419.300,00	802.400,00
222	Alacak Senetleri Reeskontu (-)		
229	Şüpheli Alacaklar Karşılığı (-)		
Maddi Duran Varlıklar		419.300,00	802.400,00
252	Binalar	150.000,00	150.000,00
253	Tesis. Makina ve Cihazlar	250.000,00	600.000,00
254	Taşıtlar		
255	Demirbaşlar	25.800,00	65.000,00
257	Birikmiş Amortismanlar	6.500,00	12.600,00
279	Verilen Avanslar		
291	Gelecek Yıllarda İndirilecek KDV		
293	Gelecek Yıllar İhtiyacı Stoklar		
DURAN VARLIK. TOPLAMI		419.300,00	802.400,00
AKTİF VARLIKLAR TOPLAMI		1.490.800,00	3.054.150,00

Hayali işletmemizin mali analizinde oranların daha kolay bulunabilmesi için genellikle sonu 000 şeklinde biten ve sınırlı sayıda hesaptan oluşan bir bilançoyu örnek vermeyi uygun gördük. Bu işletmenin bilançosunun pasif kısmı şöyledir.

	PASİF (KAYNAKLAR)		2013	2014
3	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR TOPLAMI		620.800,00	1.764.150,00
30	Mali Borçlar		200.000,00	650.000,00
	300	Banka Kredileri	200.000,00	650.000,00
32	Ticari Borçlar		280.000,00	925.000,00
	320	Satıcılar	220.000,00	805.000,00
	321	Borç Senetleri	60.000,00	120.000,00
	322	Borç Senetleri Reeskontu (-)		
36	Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler		140.800,00	189.150,00
	360	Ödenecek Vergi ve Fonlar	79.800,00	98.500,00
	361	Ödenecek Sosyal Güv. Kes	61.000,00	90.650,00
3	KISA VAD. YAB.KAY. TOPl.		620.800,00	1.764.150,00
4	UZUN VAD. YAB. KAY. TOPL.		0	0
4	UZUN VAD. YAB. KAY. TOPL.		0	0
5	ÖZKAYNAKLAR TOPLAMI		870.000,00	1.290.000,00
50	Ödenmiş Sermaye		500.000,00	500.000,00
	500	Sermaye	500.000,00	500.000,00
57	Geçmiş Yıllar Karları		220.000,00	370.000,00
	570	Geçmiş Yıllar Karları	220.000,00	370.000,00
59	Dönem Net Karı (Zararı)		150.000,00	420.000,00
	590	Dönem Net Karı	150.000,00	420.000,00
5	ÖZKAYNAKLAR TOPLAMI		870.000,00	1.290.000,00
	PASİF VARLIKLAR TOPLAMI		1.490.800,00	3.054.150,00

Yine işletmemizin gelir tablosu şu şekildedir.

		2013	2014
A	**BRÜT SATIŞLAR**	**1.650.000,00**	**3.998.400,00**
600	YURT İÇİ SATIŞLAR	1.650.000,00	3.998.400,00
601	YURTDIŞI SATIŞLAR		
602	DİĞER GELİRLER		
B	**SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)**	**0,00**	**35.000,00**
610	SATIŞTAN İADELER (-)		35.000,00
611	SATIŞ İSKONTOLARI (-)		
612	DİĞER İNDİRİMLER (-)		
C	**NET SATIŞLAR**	**1.650.000,00**	**3.963.400,00**
D	**SATIŞLARIN MALİYETİ (-)**	**1.210.000,00**	**2.850.000,00**
621	SATILAN TİCARİ MAL MALİYETİ (-)	1.210.000,00	2.850.000,00
0	**BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI**	**440.000,00**	**1.113.400,00**
E	**FAALİYET GİDERLERİ (-)**	**145.800,00**	**337.000,00**
630	ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDERLERİ (-)		
631	PAZARLAMA SATIŞ GİD (-)	45.600,00	86.500,00
632	GENEL YÖNETİM GİD (-)	100.200,00	250.500,00
0	**FAALİYET KARI VEYA ZARARI**	**294.200,00**	**776.400,00**
F	**DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR**	**0,00**	**0,00**
G	**DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)**	**0,00**	**0,00**
H	**FİNANSMAN GİDERLERİ (-)**	**60.000,00**	**158.800,00**
660	Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri (-)	60.000,00	158.800,00
661	Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri (-)		
	OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	**234.200,00**	**617.600,00**
I	**OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR**	**0,00**	**0,00**
671	Önceki Dönem Gelir ve Karları		
679	Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar		
J	**OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)**	**46.700,00**	**92.600,00**
680	ÇALIŞMAYAN KISIM GİDER VE ZARARLARI (-)		
681	ÖNCEKİ DÖNEM GİDER VE ZARARLARI (-)		
689	DİĞER OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	46.700,00	92.600,00
690	DÖNEM KARI VEYA ZARARI	**187.500,00**	**525.000,00**
691	DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞ. YASAL YÜKÜML. KARŞILI. (-)	37.500,00	105.000,00
692	***DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI***	**150.000,00**	**420.000,00**

Yukarıdaki mali tabloları esas alarak daha önce açıkladığımız mali analiz tekniklerini uygulamaya çalışalım. Öncelikle karşılaştırmalı mali tablolar analizi ile başlayalım.

	2013		2014			
	TL	%	TL	%	ARTIŞ	ARTIŞ
DÖNEN VARLIKLAR	**1.071.500,00**	**71,9%**	**2.251.750,00**	**73,7%**	**1.180.250,0**	**110,1%**
HAZIR DEĞERLER	260.000,00	17,4%	600.000,00	19,6%	**340.000,0**	130,8%
MENKUL KIYMETLER	0,00	0,0%	0,00	0,0%	**0,0**	
K.V.TİC.ALACAK	600.000,00	40,2%	1.200.000,00	39,3%	**600.000,0**	100,0%
DİĞER K.V.ALACAK.	0,00	0,0%	0,00	0,0%	**0,0**	
STOKLAR	210.000,00	14,1%	450.000,00	14,7%	**240.000,0**	114,3%
DİĞER DÖN.VARLIK.	1.500,00	0,1%	1.750,00	0,1%	**250,0**	16,7%
DURAN VARLIKLAR	**419.300,00**	**28,1%**	**802.400,00**	**26,3%**	**383.100,0**	**91,4%**
U.V.ALACAK	0,00	0,0%	0,00	0,0%	**0,0**	
FİNANSAL D.V.	0,00	0,0%	0,00	0,0%	**0,0**	
BRÜT MADDI D.V.	425.800,00	28,6%	815.000,00	26,7%	**389.200,0**	91,4%
NET MADDI D.V.	419.300,00	28,1%	802.400,00	26,3%	**383.100,0**	91,4%
BİR.AMORT.KAR.	6.500,00	0,4%	12.600,00	0,4%	**6.100,0**	93,8%
MADDI OLMA.D.V.	0,00	0,0%	0,00	0,0%	**0,0**	
DİĞER D.V.	0,00	0,0%	0,00	0,0%	**0,0**	
TOPLAM AKTİF	**1.490.800,00**	**100,0%**	**3.054.150,00**	**100,0%**	**1.563.350,0**	**104,9%**

	2013		2014			
	TL	%	TL	%		ARTIŞ
K.V.BORÇLAR	**620.800,00**	**41,6%**	**1.764.150,00**	**57,8%**	**1.143.350,0**	**184,2%**
FİNANSAL BORÇLAR	200.000,00	13,4%	650.000,00	21,3%	450.000,0	225,0%
TİCARI BORÇLAR	280.000,00	18,8%	925.000,00	30,3%	645.000,0	230,4%
DİĞER K.V.BORÇLAR	140.800,00	9,4%	189.150,00	6,2%	48.350,0	34,3%
ALINAN SİPARİŞ AV.	0,00	0,0%	0,00	0,0%	0,0	
BORÇ VE GİD.KAR.	0,00	0,0%	0,00	0,0%	0,0	
U.V.BORÇLAR	**0,00**	**0,0%**	**0,00**	**0,0%**	0,0	
FİNANSAL BORÇLAR	0,00	0,0%	0,00	0,0%	**0,0**	
TİCARI BORÇLAR	0,00	0,0%	0,00	0,0%	0,0	
DİĞER U.V.BORÇLAR	0,00	0,0%	0,00	0,0%	0,0	
ALINAN SİPARİŞ AV.	0,00	0,0%	0,00	0,0%	0,0	
BORÇ VE GİD.KAR.	0,00	0,0%	0,00	0,0%	0,0	
KID.TAZ.KAR.	0,00	0,0%	0,00	0,0%	0,0	
DİĞER	0,00	0,0%	0,00	0,0%	0,0	
ÖZVARLIKLAR	**870.000,00**	**58,4%**	**1.290.000,00**	**42,2%**	420.000,0	**48,3%**
TOPLAM PASIF	**1.490.800,00**	**100,0%**	**3.054.150,00**	**100,0%**	**1.563.350,0**	**104,9%**

Karşılaştırmalı mali tablolar analizine göre verilerine göre işletmenin hazır değerleri 340.000 TL artarak yaklaşık %130,8 büyümüştür. Benzer şekilde işletmenin alacakları da 600.000,00 TL yani %100 artmıştır. Alacaklar satışlardaki artışla mukayese edilmelidir. Benzer

şekilde stoklar 240.000,00 TL yani %114 artmıştır. Stokların bu denli yüksek artması dikkat edilmesi gereken bir durumdur. İşletmenin alacaklarının ve stoklarının artışı birlikte değerlendirilmelidir. İşletmenin maddi duran varlıkları %91 oranında artmıştır. İşletmenin finansal borçlarının 450.000,00 TL yani %225 büyümesi esasen risklidir. Ancak hazır değerlerin 340.000 TL arttığı düşünüldüğünde işletmenin henüz bir kredi darboğazına girdiğini söylemek için çok erken gözükmektedir. İşletmenin ticari borçları 645.000,00 TL yani %230 artmıştır. Yine alacaklardaki 600.000,00 TL'lik artışla kıyaslandığında işletmenin borçlarını ödemekte zorlanacağını söylemek zor gözükmektedir. İşletmenin öz kaynakları karlılık artışından dolayı %48,3 artmıştır. İşletmenin varlıklarının oluşumunu şu şekilde bir tablo yardımı ile gösterebiliriz.

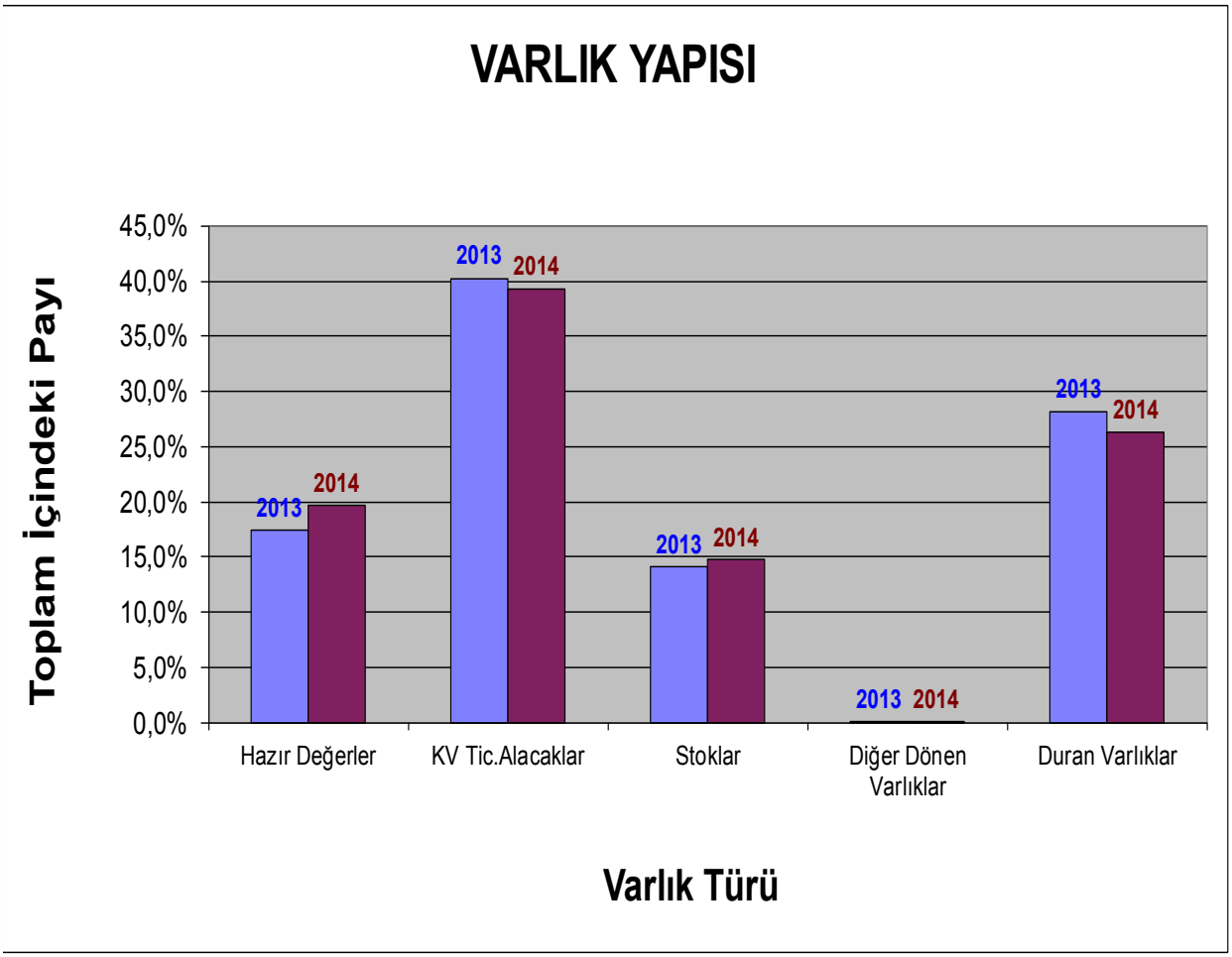

Benzer bir şekilde işletme kaynaklarının dağılımını da bir tablo ile incelemek bize fikir verecektir.

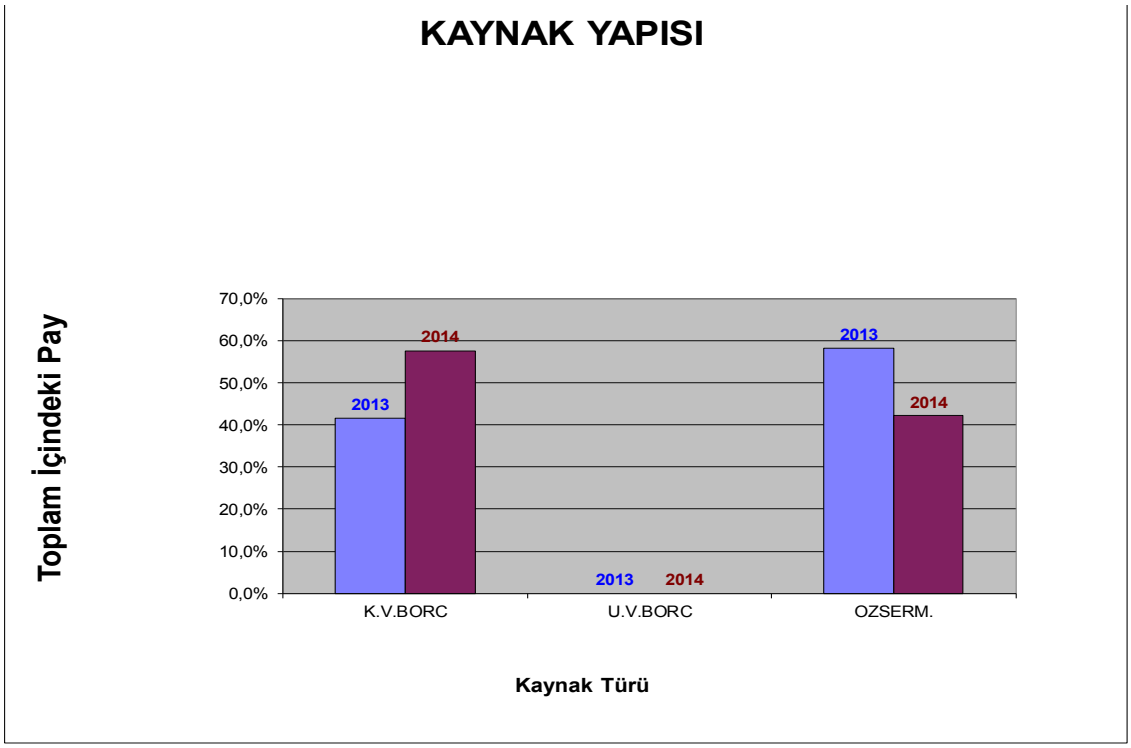

Benzer şekilde işletmenin gelir tablosunu karşılaştırmalı mali tablolar analizi tekniği ile inceleyelim.

	2013		2014			
	TL	%	TL	%	ARTIŞ	ARTIŞ
NET SATIŞLAR	**1.650.000,00**	**100,0%**	**3.963.400,00**	**100,0%**	**2.313.400,00**	**140,2%**
SATIŞ.MALİYETİ	1.210.000,00	73,3%	2.850.000,00	71,9%	1.640.000,00	135,5%
BRÜT SATIŞ KARI	**440.000,00**	**26,7%**	**1.113.400,00**	**28,1%**	**673.400,0**	**153,0%**
FAALİYET GİDERLERİ	145.800,00	8,8%	337.000,00	8,5%	191.200,00	131,1%
ESAS FAALİYET KARI	**294.200,00**	**17,8%**	**776.400,00**	**19,6%**	**482.200,0**	**163,9%**
				0,0%	0,00	0,00%
Dİ.FAALİYET GELİR.	0,00	0,0%	0,00	0,0%	0,00	
Dİ.FAALİYET GİDER.	0,00	0,0%	0,00	0,0%	0,00	
FİNANSMAN GİDER.	60.000,00	3,6%	158.800,00	4,0%	98.800,00	164,7%
FAALİYET KARI	**234.200,00**	**14,2%**	**617.600,00**	**15,6%**	**383.400,0**	**163,7%**
				0,0%	0,00	0,00%
OLAĞAN DIŞI GEL.	0,00	0,0%	0,00	0,0%	0,00	
OLAĞAN DIŞI GİD.	46.700,00	2,8%	92.600,00	2,3%	45.900,00	98,3%
DÖNEM KARI	**187.500,00**	**11,4%**	**525.000,00**	**13,2%**	**337.500,0**	**180,0%**
Ö.VERGİ VE YÜKÜM.	37.500,00	2,3%	105.000,00	2,6%	67.500,00	180,0%
NET DÖNEM KARI	**150.000,00**	**9,1%**	**420.000,00**	**10,6%**	**270.000,0**	**180,0%**

İşletmenin satışları 2.313.400,00 TL yani %140,2 artmıştır. Dönem net karı ise 270.000,00 TL yani %180 artmıştır. Kısaca işletme karlılığından taviz vermeksizin büyümüş ve satışlarını arttırmıştır. Satışların maliyeti ise 1.640.000,00 TL yüzde 135,50 oranında artmıştır. Satışların maliyeti satışlardaki artıştan daha az artmıştır. Kısaca işletme satışlarını arttırırken brüt satış karını da arttırmayı başarabilmiştir. İşletmenin faaliyet giderleri %131 artmıştır. Bu durum işletmenin büyüme sürecinde doğal kabul edilebilir. Finansman giderlerinin %164,7 artması işletmenin finansman yapısının bozulduğunu gösterse de işletmenin diğer mali verileri işletmenin kredi yükünü rahatlıkla karşılayacak bir potansiyele sahip olduğuna işaret etmektedir. İşletmenin faaliyet karının oluşumunu yine bir grafikle ifade edecek olursak;

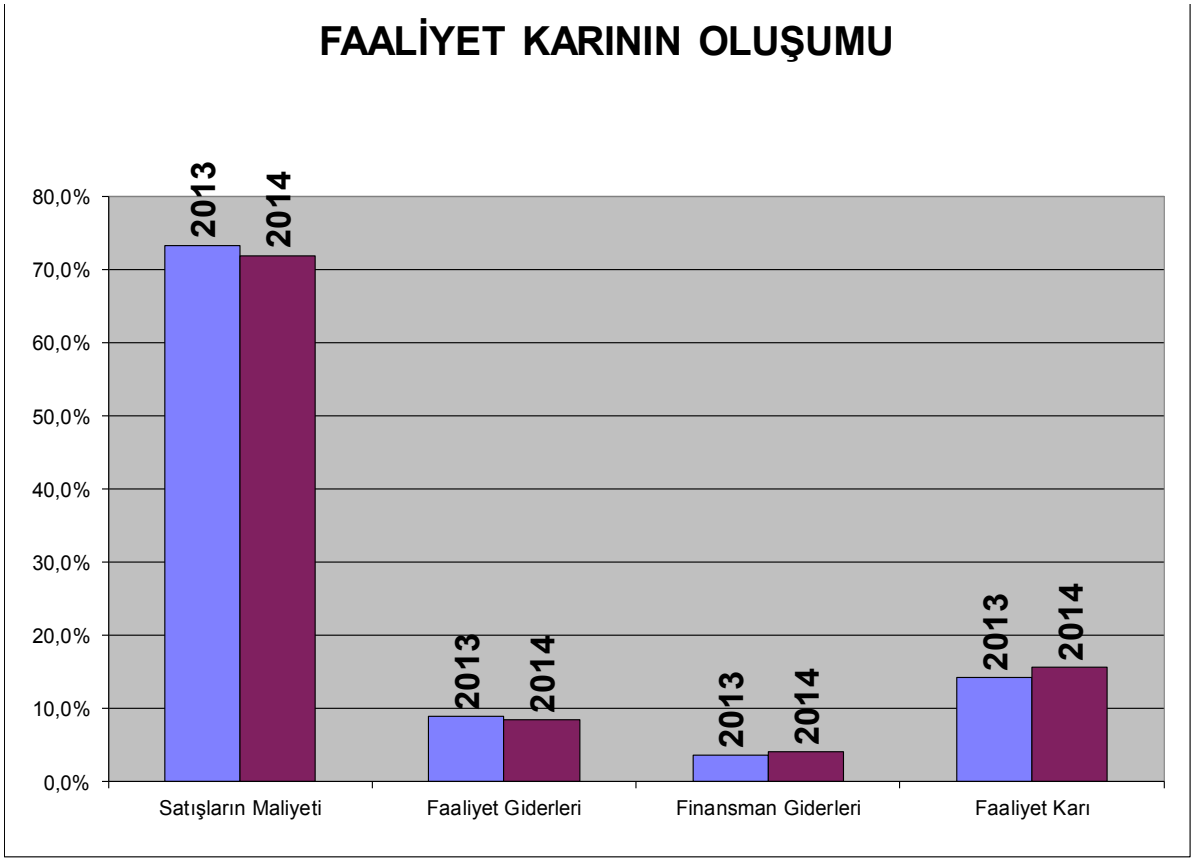

İşletmenin kaynak kullanım tablosu şu şekildedir.

	2014	
KAYNAKLAR	**TL**	**%**
Faaliyetlerden	420.000,00	26,87%
Sermaye Artışı		
Dönen Varlık Azalışı		
Duran Varlık Azalışı		
K.V.Borç Artışı	1.143.350,00	73,13%
U.V.Borç Artışı		
TOPLAM KAYNAK	**1.563.350,00**	100,00%

KULLANIM	**TL**	**%**
Faaliyetlere		
Sermaye Azalışı		
Dönen Varlık Artışı	1.180.250,00	75,49%
Duran Varlık Artışı	383.100,00	24,51%
K.V.Borç Azalışı		
U.V.Borç Azalışı		
TOPLAM KULLANIM	**1.563.350,00**	100,00%

Fonların Yüzde 26,87 Kısmı Faaliyetlerden Elde Edilmektedir.
* Yüzde 73,13 Ağırlıkla K.V.Borç Artışı Ana Kaynak Olmuştur.
* Yüzde 75,49 Ağırlıkla Dönen Varlık Artışı Ana Kullanım Olmuştur.
Benzeri şekilde işletmeye oranlar analizi yöntemini uygulamakta mümkündür.

* Fonların Yüzde 26,87 Kısmı Faaliyetlerden Elde Edilmektedir.
* Yüzde 73,13 Ağırlıkla K.V.Borç Artışı Ana Kaynak Olmuştur.
* Yüzde 75,49 Ağırlıkla Dönen Varlık Artışı Ana Kullanım Olmuştur.

* AKTİF KARLILIĞI % 19,73 Düzeyinden % 25,42 Düzeyine ARTMIŞTIR.
* SATIŞ KARLILIĞI % 17,83 Düzeyinden % 19,59 Düzeyine ARTMIŞTIR.
* AKTİF DEVİR HIZI % 110,68 Düzeyinden % 129,77 Düzeyine ARTMIŞTIR.
* ÖZSERMAYE KARLILIĞI % 26,92 Düzeyinden % 47,88 Düzeyine ARTMIŞTIR.
* TAHSİLAT SÜRESİ 133 Günden 111 Güne AZALMISTIR.
* STOK ÖMRÜ 63 Günden 58 Güne AZALMISTIR.
* CARİ ORAN 1,73 Düzeyinden 1,28 Düzeyine AZALMISTIR.
* LİKİDİTE ORANI 1,39 Düzeyinden 1,02 Düzeyine AZALMISTIR.
* FAİZ ÖDEME GÜCÜ % 490,33 Düzeyinden % 488,92 Düzeyine AZALMIŞTIR.

* REEL SATIŞLAR YÜZDE 120,63 ARTIŞ GÖSTERMİŞTİR.

İşletmenin mali durumunu oranlar analizi yöntemi ile inceleyecek olursak;

Likidite oranlarını hesaplayacak olursak;

$$\text{Cari Oran} = \frac{\text{Dönen varlıklar}}{\text{Kısa vadeli yabancı kaynaklar}}$$

$$\text{2013 yılı için cari oran} = \frac{1.071.500,00}{620.800,00} = 1,73$$

$$\text{2014 yılı için cari oran} = \frac{2.251.750,00}{1.764.150,00} = 1,28$$

$$\text{Asit Test O.} = \frac{\text{Dönen varlıklar- stoklar}}{\text{Kısa vadeli yabancı kaynaklar}}$$

$$\text{2013 yılı için Asit Test Oranı} = \frac{1.071.500,00 - 210.000,00}{620.800,00} = 1,39$$

$$\text{2014 yılı için Asit Test Oranı} = \frac{2.251.750,00 - 450.000,00}{1.764.150,00} = 1,02$$

$$\text{Nakit Oranı} = \frac{\text{Hazır değerler}}{\text{Kısa vadeli yabancı kaynaklar}}$$

$$\text{2013 yılı Nakit Oranı} = \frac{260.000,00}{620.800,00} = 0,42$$

$$\text{2014 yılı Nakit Oranı} = \frac{600.000,00}{1.764.150,00} = 0,34$$

İşletmenin likidite oranlarını hesapladıktan sonra değerlendirme yapabilmemiz için yan yana bir tablo halinde inceleyelim.

Oran Adı	**2013**	**2014**
Cari Oran	1,73	1,28
Asit Test Oranı	1,39	1,02
Nakit Oranı	0,42	0,34

İşletmenin 2013 yılı ile karşılaştırıldığında tüm likidite oranlarının azaldığı görülmektedir. Ancak işletmenin nakit oranı, asit test oranı hala standartların üzerinde gözükmektedir. Yani işletmenin likidite durumu olumludur ve kısa bir zaman içerisinde likidite problemi yaşaması olası görülmemektedir. İşletmenin büyümesi sürecinde 2013 yılından 2014 yılına geçişte likidite yapısı olumsuz etkilenmiş olmasına rağmen işletmenin likidite durumu sağlıklıdır diyebiliriz.

Nakit Oranı> Asit Test Oranı > Cari Oran şeklinde oranların likidite durumundaki ölçüm derecelerine göre sıralayabiliriz. Yani nakit oranı asit test oranına göre daha hassas bir göstergedir. Benzeri şekilde asit test oranı da cari orana göre daha hassas bir göstergedir.

İşletmenin Mali Yapı Oranlarını hesaplayalım;

$$\text{Finansal Kaldıraç Oranı} = \frac{\text{Yabancı Kaynak toplamı}}{\text{Aktif Toplam}}$$

$$\text{2013 yılı Finansal Kaldıraç Oranı} = \frac{620.800,00+0}{1.490.800,00} = 0,42$$

$$\text{2014 yılı Finansal Kaldıraç Oranı} = \frac{1.764.150,00+0}{3.054.150,00} = 0,58$$

$$\text{Finansman Oranı} = \frac{\text{Özkaynaklar}}{\text{Toplam Yabancı Kaynaklar}}$$

$$\text{2013 yılı Finansman Oranı} = \frac{870.000,00}{620.800,00+0} = 1,40$$

$$\text{2014 yılı Finansman Oranı} = \frac{1.290.000,00}{1.764.150,00+0} = 0,73$$

Maddi Duran Varlıklar

Özkaynaklar

419.300,00

2013 yılı Oranı=----------= 0,48

870.000,00

802.400,00

2014 yılı Oranı=----------= 0,62

1.290.000,00

Kısa Vadeli Yabancı Varlıklar

Özkaynaklar

620.800,00

2013 yılı Oranı=----------= 0,71

870.000,00

1.764.150,00

2014 yılı Oranı=----------= 1,37

1.290.000,00

Kısa Vadeli Yabancı Varlıklar

Aktif Toplamı

620.800,00

2013 yılı Oranı=----------= 0,42

1.490.800,00

1.764.150,00

2014 yılı Oranı=----------= 0,58

3.054.150,00

Özkaynaklar

Aktif Toplamı

870.000,00

2013 yılı Oranı=----------= 0,58

1.490.800,00

1.290.000,00

2014 yılı Oranı=----------= 0,42

3.054.150,00

Satılan ticari mallar maliyeti

Stok Devir Hızı = _____

Ortalama ticari mal stoğu

1.210.000,00

2013 yılı Stok Devir Hızı Oranı=----------= 11,52

210.000,00/2

2.850.000,00

2014 yılı Stok Devir Hızı Oranı=----------= 8,64

(210.000+450.000)/2

Benzer şekilde oranlar analizi yorumlarını yapabiliriz. İşletmenin mali yapısını oluşturan oranların 2013 ve 2014 yılları karşılaştırıldığında 2014 yılında bir miktar bozulduğu görülmektedir. Ancak satışlar ve karlılıktaki artış bu bozulmanın büyümeden kaynaklandığını ve işletme faaliyetleri için bir risk teşkil etmediğini göstermektedir.

Yüzdeler analizini kullanarak örnek işletmemizin gelir tablosunun analizini yapalım.

	2013		2014	
	TL	%	TL	%
NET SATIŞLAR	**1.650.000,00**	**100,0%**	**3.963.400,00**	**100,0%**
SATIŞ.MALİYETİ	1.210.000,00	73,3%	2.850.000,00	71,9%
BRÜT SATIŞ KARI	440.000,00	26,7%	1.113.400,00	28,1%
FAALİYET GİDERLERİ	145.800,00	8,8%	337.000,00	8,5%
ESAS FAALİYET KARI	**294.200,00**	**17,8%**	**776.400,00**	**19,6%**
Dİ.FAALİYET GELİR.				
Dİ.FAALİYET GİDER.				
FİNANSMAN GİDER.	60.000,00	3,6%	158.800,00	4,0%
FAALİYET KARI	**234.200,00**	**14,2%**	**617.600,00**	**15,6%**
OLAĞAN DIŞI GEL.				
OLAĞAN DIŞI GİD.	46.700,00	2,8%	92.600,00	2,3%
DÖNEM KARI	**187.500,00**	**11,4%**	**525.000,00**	**13,2%**
Ö.VERGİ VE YÜKÜM.	37.500,00	2,3%	105.000,00	2,6%
NET DÖNEM KARI	**150.000,00**	**9,1%**	**420.000,00**	**10,6%**

Net satışların maliyeti 2013 yılında %73,3 iken 2014 yılında satışların o kadar artmasına rağmen %71,9 oranına düşmüştür. Bu paralelde 2013 yılı brüt satış karı %26 dan 2014 yılında %28'e çıkmıştır. Faaliyet giderleri 2013 yılında %8,8'den 2014 yılında %8,5'e düşmüş ve faaliyet karının 2014 yılında daha yüksek bir oranda olmasına neden olmuştur. Bütün bu karlılıktaki olumlu durum 2013 yılı dönem net karının %9,1 iken 2014 yılında %10,6 oranına yükselmiştir.

SONUÇ

Mali tablolar analizi, mali tablolarda yer alan bilgilerin mali analizin amaçlarına uygun bir şekilde derlenmesi, toplanması, anlamlı hale getirilmesi sürecidir. Mali tabloların içerisinde yer alan bilgiler anlamasını bilene sessizce işletmenin mali durumu hakkında kelimelere ihtiyaç duymaksızın mali tablolar analizi ile iletilir. Bu anlaşma biçimi mali tablo analiz teknik ve yöntemlerinin bilinmesi ile gerçekleşir. Bu sebeple mali analizlerde mali tabloların sağlıklı olması kadar mali tablo analizini yapacak analistin bilgi seviyesi, tecrübesi, titizliği de önemlidir. Mali tablolar analizi yapacak olan analist mali tabloların hazırlanması süreçlerini çok iyi bilmeli, mali tablolarda yer alan hesap kalemleri hakkında bilgi sahibi olmalıdır.

Firmanın değerlendirilmesinde tecrübesi, moralitesi, piyasa koşulları gibi sübjektif unsurlar dikkate alınsa da esas olarak firmanın mali tablolarının değerlendirilmesine yönelik olan mali tablo analizlerinin kullanılmasıdır. Firmanın içinde bulunduğu sektör, yapısı, sektöre ilişkin piyasa yapısı, sektöre ait özel mevzuat hükümleri gibi unsurlarda mali tablolar analizinde önem arzederler. Mali tabloların analiz yapılabilmesi için, işletmenin sürekliliği, dönemsellik, tutarlılık gibi temel muhasebe kavramlarına uygun ve doğru hazırlanmış olması gerekir. Mali tabloların doğruluğu ve işletmenin gerçek faaliyet sonuçlarını yansıtıp yansıtmadığı hususlarında bir bağımsız denetim kuruluşundan olumlu bağımsız denetim raporu almış olması dahi önemlidir. Dünya'da yaşanan denetim skandalları mali tabloların denetimden geçmiş olmasına rağmen gerçeği yansıtmadığı durumları da göstermiştir.

Mali analiz türleri, analizi yapan kişiye göre, kapsamlarına göre ve yapılma amaçlarına göre olmak üzere üçe ayrılır. Analizi yapan kişiye mali analiz iç ve dış analiz olarak ikiye ayrılır. Kapsamlarına göre mali analiz statik ve dinamik analiz olarak ikiye ayrılır. Yapılma amaçlarına göre mali analiz yönetim analizi, kredi analizi ve yatırım analizi olmak üzere üçe ayrılır. Mali analiz hangi amaçla veya kim tarafından yapılırsa yapılsın genel olarak kullanılan teknikler ve ulaşılmak istenen hedefler benzerlik gösterir. Ülkemizde kayıt dışı ekonominin boyutu, vergi sistemindeki çarpık yapı tüm işlemlerin kayıt altına alınmasını engellemekte ve işletmelerin mali tablolarının gerçek durumu yansıtma derecesini azaltmaktadır.

Mali analiz teknikleri karşılaştırmalı tablolar analizi, yüzdeler analizi, oranlar analizi ve eğilim (trend) analizi olarak dört çeşittir. Bu analiz tekniklerinin her biri kusursuz olmayıp bir takım eksiklikler içermektedir. Bu sebeple analiz tekniklerinin tamamının ve aynı anda kullanılması suretiyle daha anlamlı sonuçlara ulaşılabilir. Bir den çok analiz tekniğinin uygulanmasının zaman kaybı ve maliyet artışı getireceği söylenebilirse de günümüz bilgi işlem teknolojilerinde çok hızlı ve çok ucuz bir şekilde bu tekniklerin uygulanabileceği tabidir. Bütünsel bir yaklaşımla firmanın mali tablolarının analiz edilmesi, mali tablo analiz tekniklerinin koordineli olarak kullanılması ve ulaşılan sonuçların birlikte değerlendirilmesi çok daha sağlıklı bir analiz gerçekleştirilmiş olacaktır.

1977 Bayburt doğumlu olan yazar aslen Rize'lidir. 1999 yılında Gazi Üniversitesi Maliye bölümünden mezun oldu. Sakarya Üniversitesinde yüksek lisansını tamamladı. 2003 yılında SMMM belgesini alan yazar Rusya, Kazakistan, Azerbaycan, Litvanya, Türkmenistan, Gürcistan ve Kırgızistan'da çalıştı. Çeşitli holding ve özel sektör kuruluşlarında mali işler koordinatörlüğü görevlerinde bulundu. ASMMMO eğitim komisyonu üyesi olan yazar çeşitli seminerler ve konferanslarda konuşmacı olmuştur. Ayrıca SMMM İlyas KOCAER'le yazdıkları Yurtiçi ve Yurtdışı Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım İşlerinde İnşaat Muhasebesi Uygulamaları ve Adli Muhasebe Uygulamaları isimli iki adet kitabı yayınlanmıştır. Bağımsız Denetim Uygulamaları isimli ders notu ASMMMO tarafından yayınlanmıştır. Evli olan yazar İngilizce ve Rusça bilmektedir.

www.denetim-dunyasi.com
ve
www.muhasebeanaliz.com

1983 yılında Ankara'da doğdu. Babası memur, annesi ev hanımıdır. Yazarın üç kardeşi bulunmaktadır. Hacıbayram ilkokulunu 1993 yılında bitirdi. Hacıbayram Ortaokulunu ise 1996 yılında tamamladı. Aydınlıkevler Ticaret Meslek Lisesini 1999 yılında tamamlamıştır. Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi 2005 yılı mezunudur. 1999-2010 yılları arasında muhasebe bürosunda çalışarak deneyim kazanan askerlik görevini 2006 yıllında kısa dönem olarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetin'de ifa etmiştir. 2011 ve sonrasında Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olarak serbest büro faaliyeti göstermektedir. Yazar ingilizce bilmekte olup çeşitli konularda yayınlanmış yazıları bulunmaktadır.

www.denetim-dunyasi.com
ve
www.muhasebeanaliz.com